

पा३० आपणपेयां वलचे । केवि बन्दि आपणपेयां लागे ।
 आपणपेयां पाणी रिगे । मंगे स्नाना केवि ॥ ६१ ॥
 झणौनि सर्व मी जालेपणें । ठेले तेया एणें जाणें ।
 हें चि गा यात्रा करणें । अद्रया मज ॥ ६२ ॥
 पै जळा बरिल्लु सरंगु । जन्हीं धाविल्लु सवेगु ।
 तन्हीं नाहिं भूमीभागु । कमिला जैसा ॥ ६३ ॥
 जें सांडावें कां ठेवावें । चाळणें जें चालावें ।
 तें तो चि एक आघवें । झणौनियां ॥ ६४ ॥
 गेल्यां भलेतेलता । उदकपणें पांडुसुता ।
 सरंगाची कां निश्चलता । न मोडे चि जेवि ॥ ६५ ॥
 तैसा मीपणें हालों ठेला । तो आघवेया चि मज आला ।
 इया यात्रा होये मला । काडी माझा ॥ ६६ ॥
 आणि शरीरस्वभाववसे । काहिं एक करूं जैसे ।
 तारि मीं चि तेवि तेणें मीसें । नटें तेया ॥ ६७ ॥
 तेथ कर्म आणि कर्त्ता । हें जाउनियां पांडुसुता ।
 मी आत्मिनि मातें पांतां । मीं चि होयें ॥ ६८ ॥
 पै दर्पणातें दर्पणें । पाहिलेयां होये ॥ पाणें ।
 सानें झांकिलेयां सुवणें । न झरे जेवि ॥ ६९ ॥
 दीपासें दीपें प्रकाशिजे । तें न प्रकाशणें चि निफजे ।
 तैसें कर्म मियां कीजे । तें करणें कैचें ॥ ११७० ॥
 तें होत चि आहे । जें करावें माण जाए ।
 ऐसें न करणें चि होए । तेयाचें कैलें ॥ ७१ ॥
 क्रियाजात मियां जालेपणें । घडे काहिं चि न करणें ।
 तेया चि नाव पूजणें । खुणेचें माझे ॥ ७२ ॥
 झणौनि कारेतिया वोजा । न करणें कपिच्यजा ।
 निफजे तेया महापूजा । पूजि तो मातें ॥ ७३ ॥

वेध तो बोले तें स्तवन । तो देखे तें दर्शन ।
 अद्वया मज गमन । तो चाले तें चि ॥ ७४ ॥
 तो करी तेतुली पूजा । तो कल्पी तो जपु माझा ।
 तो असे ते चि कपिध्वजा । समाधि माझी ॥ ७५ ॥
 जैसे कनकोसि कांकरणे । असेजे अनन्यपणे ।
 तो भक्तियोगें एणें । मासि तैसा ॥ ७६ ॥
 किबहुना तंतुसि पटु । कां मृत्तिकेसीं घटु ।
 तैसा तो एकवटु । मजसि माझा ॥ ७७ ॥
 उदकिं कल्लोल । कापुरिं परिमल ।
 रसिं उज्जाल । अनन्यु जैसा ॥ ७८ ॥
 इया अनन्यभक्ती । इयें आधर्यां चि दृश्य जाती ।
 मज आपणपेयां सुमती । द्रष्टेयातें जाणें ॥ ७९ ॥
 सिद्धि अवस्थांचेनि द्वारे । उपाधि उपहिताकारें ।
 भावामावरूप स्फुरे । दृश्य जें हें ॥ ११८० ॥
 तें हें आधर्ये चि द्रष्टा । ऐसां बोधाचां माजिवठां ।
 अनुभवाचा सुभटा । ढेंढा तो नाचे ॥ ८१ ॥
 रज्जु जालेयां गोचर । आभासता तो व्याख्याकार ।
 रज्जू चि ऐसा निर्वाह । होये जेवि ॥ ८२ ॥
 भांगारा परीतें काहीं । लेणें गुंज भार ही नाहि ।
 हें धाटूनि पाई । कीजे जैसे ॥ ८३ ॥
 उदका एका परीतें । तरंग नाहि चि हें निरुतें ।
 जाणौनि तेया आकारातें । नेघपे जेवि ॥ ८४ ॥
 कां स्वप्नविस्तारा समस्तां । चेउनियां उमार्णें घेंतां ।
 आपणपेयां परीता । न दिसे जैसा ॥ ८५ ॥
 तैसी जे काहि आधिनाधि— । पणें जे होये स्फूर्ति ।
 ते ज्ञाता चि मीं हे प्रतीति । होउनि तो योगी ॥ ८६ ॥

जाणे अज्ञु मी अजर । अक्षय मी अक्षर ।
 अपूर मी अपाह । आनंद मी ॥ ८७ ॥
 अचल मी अच्युत । अनंत मी अद्वैत ।
 आद्य मी अव्यक्त । व्यक्त ही मी ॥ ८८ ॥
 ईश्वर मी ईश्वर । अनादि मी अमर ।
 अभय मी आचार । आधेय मी ॥ ८९ ॥
 स्वामि मी सदोदित । सहज मी सतंत ।
 सर्व मी सर्वगत । सर्वातीत मी ॥ ११९० ॥
 नवा मी पुराण । शून्य मी संपूर्ण ।
 अशूल मी अणू । जे काहि तें मी ॥ ९१ ॥
 अक्रिय मी एक । असंगु मी अशोक ।
 व्याप्य मी व्यापक । पुरुषोत्तम मी ॥ ९२ ॥
 अशब्द मी अश्रोत । अरूप मी अगोत्र ।
 समु मी स्वतंत्र । ब्रह्म मी पर ॥ ९३ ॥
 ऐसें आत्मत्वे एका मार्ते । इया मत्ती जाणे विरते ।
 आणि इया बोधा जाणजे ते । ते ही मी चि जाणे ॥ ९४ ॥
 पै चेइलेया नंतरें । आले एकण उरे ।
 ते ही तें बारि स्फुरे । तेयासि जैते ॥ ९५ ॥
 कां प्रकाशतां अर्कु । तो चि होये प्रकाशकु ।
 तेया ही अभेदा द्योतकु । तो चि जैसा ॥ ९६ ॥
 तैसा वेद्याचा विलई । केवल वेदकु उरे पाही ।
 तेणें जाणिवे तेया तो ही । हे इ जें जाणे ॥ ९७ ॥
 तेणें अद्वय आपणां आपलेया । जाणति वृत्ति जे धनंजया ।
 ते ईश्वरु चि मी तेया । बोधासि एं ॥ ९८ ॥
 मग अद्वैतातीत । मी चि आत्मा एक निश्चांत ।
 हे जाणौनि जाणजे जेथ । अनुभविं रिगे ॥ ९९ ॥

तेथ चेडलेयां एकपण । दीसे जें आपणेयां आपण ।
 तें हिं जातां नेणों कोण । होइज जेवि ॥ १२०० ॥
 कां बोला देंसिये क्षणीं । सरूपपण सुतर्णी ।
 आटीनि होये आटणी । घनाकाराची ही ॥ १ ॥
 नाना लवण तोय होए । मग क्षारता तोयत्वं राहे ।
 तें किं अिस्तां जें जाए । जालेपण तें ॥ २ ॥
 तैसा मीं तो हें जें असें । ते स्वानंदाजुभवरसें ।
 कालबीनि प्रवेशे । मज चि माझि ॥ ३ ॥
 आणि तो हे भाष तेथ जाए । तेथ मीं कोणासिं आहे ।
 ऐसा मीं नां तो तिये सामाए । माझां चि रूपी ॥ ४ ॥
 जेधवां कापुरु जळें सरे । तेया चि नांव आणि पुरे ।
 मग उभयातीत उरे । आकाश जेवि ॥ ५ ॥
 कां गेलेयां एकाएकु । वाढे तो शून्यविशेषु ।
 तैसा आहेनाहीचा शोखु । मीं चि मग आधि ॥ ६ ॥
 तेथ ब्रह्म आत्मा ईशु । या बोला मोडे सौरसु ।
 न बोलणेयां हिं पैसु । नाहिं जेथ ॥ ७ ॥
 न बोलणें हिं न बोलैनि । तें बोलिजे तोंड भरुनि ।
 जाणिजे नेणिव नेणौनि । जाणिजे तो ॥ ८ ॥
 तेथ बोधिजे बोधु बोधें । आनंदु घेपे आनंदें ।
 सुख वरि नसुदें । सुख भोगिजे ॥ ९ ॥
 तेथ लामु जोडला लामा । प्रभा आळिगिळी प्रभा ।
 विस्मयो बुडाळा उभा । विस्मया माझि ॥ १२१० ॥
 समु तो सामाविला । निश्रामु विश्रंती आला ।
 अनुभवु ही वेडावला । अनुभूतीपणें ॥ ११ ॥
 किंवहुना ऐसें निखळ । मीपणें जोडे तेया एक फळ ।
 सेइनि वेव्हाळ । क्रमयोगाची ते ॥ १२ ॥

पै क्रमयोगा किरीटी । चक्रवर्त्तिचा मुगुटी ।
 मी चिह्न ते साठोवाटी । होये तो माझा ॥ ११ ॥
 किं क्रमयोगप्रसादाचा । कलझु जो हा मोक्षाचा ।
 तेया वरिडा आकाशाचा । उवाऊ जाला तो ॥ १२ ॥
 नाना संसारबद्धी । क्रमयोग वाट बरवी ।
 जोडलियां मदैक्यगावि । पैठा जाला ॥ १५ ॥
 ऐसा क्रमयोग उचें । तेणें भक्तिचित्तगें ।
 मी स्वानंदोदधि वेगें । टाकिलां गा ॥ १६ ॥
 हा ठाऊ वेरी सुबर्मा । क्रमयोगी आहे महिमा ।
 झणीनि वेळोवेलां तुझां । साधों तें आझीं ॥ १७ ॥
 पै देशे काले पदार्थे । साधुनि घेइ मातें ।
 तैसा नव्हे मी आह्मते । सर्वांचें सर्व ॥ १८ ॥
 एकु शिष्यु एकु गुरु । हा रुढला साजु वेव्हार ।
 तो मत्प्राप्तिप्रकार । जाणावेया ॥ १९ ॥
 झणीनि माझां ठाई । जन्माचें न लगे काहिं ।
 मी लाभें ये उपाई । जचिजे चि गा ॥ १२० ॥
 अगा वसुधेचां पोटी । निधान सिद्ध किरीटी ।
 बनिह सिद्ध काष्टी । वोहां दूध ॥ २१ ॥
 परि लाभें तें असतें । तेया कीजे उपायातें ।
 एर सिद्ध तैसा येथें । उपायें मीं ॥ २२ ॥
 हा फल ही वरि उपाऊ । कां प्रस्तावितसे देवो ।
 हें प्रसा तरि अभिप्राऊ । एथिचा ऐसा ॥ २३ ॥
 जें गीतार्थाचें चांगवें । मोक्षउपाय परि आववें ।
 आणि शास्त्रउपाय किं नव्हे । प्रमाणसिद्धी ॥ २४ ॥
 बारा अभाळ चि फेडी । बांचौनि सूर्यातें न बडी ।
 कां हातु बाबुली धाडी । तोय न करी ॥ २५ ॥

तैसा आत्मदर्शनी आदळु । असे जो अविद्या मळ ।
 तो शास्त्र नासी एरु निर्मळ । प्रकाशे स्वये ॥ २६ ॥
 झणीनि आवधी थि शास्त्रे । अविद्याविनाशिची पात्रे ।
 नाचौनि नव्हति स्वतंत्रे । आत्मबोधी ॥ २७ ॥
 तेया आत्मबोधा शास्त्रासि । जें साचण्याचीये पूसि ।
 तें एडजे जेया ठायासि । ते हे गीता ॥ २८ ॥
 भानुभूषिता प्राचिया । येरी सतेजा दिक्षा आवडिया ।
 तैसी असे सर्वा गीता येया । सनाये शास्त्रे ॥ २९ ॥
 हे असो एणें शास्त्रेश्वरें । मागा उपावो बहुवे विस्तारें ।
 साधितला असे जो निकरें । वेऊं ये आत्मा ॥ १२३० ॥
 परि प्रथमा श्रवणा सवें । अर्जुना विषाये फावे ।
 हा भाऊ सकणवे । धरनि श्रीहरी ॥ ३१ ॥
 तें चि प्रमेय येकोळ । शिष्ये होआवें अढळ ।
 साधिततसे मुकुल—। मुद्रा आता ॥ ३२ ॥
 आणि प्रसंगें गीता । हा ठावो ही संपत्ता ।
 झणौनि दावी आद्यता । एकार्थत्वे ॥ ३३ ॥
 जें ग्रंथाचा मध्यभागी । नाना अधिकारप्रसंगी ।
 निरूपण अनेगी । सिद्धांती केलें ॥ ३४ ॥
 तारि तेजुळे ही सिद्धांत । श्ये शास्त्री प्रस्तुत ।
 हे पूर्वपर नेणत । कोण्ही जें मानीनां ॥ ३५ ॥
 तें महासिद्धांचा एकाका । सिद्धांतकक्षा अनेका ।
 भिड्नि आरभें देखां । संपवितसें ॥ ३६ ॥
 एथ अविद्यानाडु हे स्थळ । तेणें मोक्षोपादान फळ ।
 येयां दोही केवळ । साधन ज्ञान ॥ ३७ ॥
 हे एतुळें थि नाना परीं । निरोपिलें ग्रंथविस्तारीं ।
 तें आतां दो आखरीं । अनुवादावे ॥ ३८ ॥

झणौनि उपेय ही हाती । जालेयां उपायस्थिति ।
देऊ प्रवर्तले पुढुती । एणें चि मावें ॥ ३९ ॥

सर्वकर्माण्यपि सदा कुर्वाणो मद्यपाश्रयः
मत्प्रसादाद्वाप्नोति शाश्वतं पदमन्यदे ॥ ५६ ॥

मग झणे गा सूमटा । तो कमयोगि इया निष्ठा ।
मी होउनि होये पैठा । माझा रूपी ॥ १२४० ॥
सर्वकर्मांचां छाखौळी । मज पूजा करुनि भळी ।
तेणें प्रसादें आकळी । ज्ञाननिष्ठेतें ॥ ४१ ॥
ते निष्ठा जेथ हातवसे । तेथ भक्ति माझी उल्लासे ।
तेया मजसीं समरसे । सुखिया होए ॥ ४२ ॥
आणि विश्वप्रकाशितेया । आत्मेयां मज आपुलेया ।
अनुसरे जो मज करुनिया । सर्वत्रताहं ॥ ४३ ॥
साङ्गुनि आपुला आडळ । लवण आश्राये जळ ।
कां हीडों राहे निश्चळ । बायु व्योमी ॥ ४४ ॥
तैसा बुद्धी वाचा कायें । जो मातें आश्राउनि ठाए ।
तो निविडें ही विपायें । कर्म करू ॥ ४५ ॥
परि गंगेचा संबंधी । बीडी आणि महानदी ।
ऐक्य तेवि माझां बोधी । शुभाशुभांसि ॥ ४६ ॥
कां बावनेयां आणि घूरें । ह्य निवाडु तवं चि सरे ।
जवं नेघपति वैश्वानरें । कवलूनि दोन्ही ॥ ४७ ॥
माना पांचिकें आणि सोळें । हें सोनेयां तवं चि आळें ।
जवं परिसु आंगमेळें । एकवटी नां ॥ ४८ ॥
तेवि शुभाशुभें ऐसें । हें तवं चि वेन्ही आभासे ।
जवं एकु न प्रकारे । सर्वत्र मी ॥ ४९ ॥
आगा रात्रि आणि दीवो । हा तवं चि द्वैतभाऊ ।
अथ न रिमिजे गाऊं । गमस्तीचा ॥ ५० ॥

क्षणौनि माक्षिया भेटी । तेयाचीं सर्व कर्म किराटी ।
जाउनि बेसे तो पाटी । सायुज्याचा ॥ ५१ ॥
देशें कालें स्वभावं । वेचु जेया न संभवे ।
ते पद माझे पावे । अविनाश ते ॥ ५२ ॥

चेतसा सर्वकर्माणि मयि संवक्ष्य मत्परः ॥

बुद्धियोगमुपाधित्य मच्चित्तः सततं भव ॥ ५३ ॥

किंबहुना पांडुसुता । मज आत्मेयाची प्रसन्नता ।
छाहे तेणें न पवित्रता । छामु कवणु असे ॥ ५३ ॥
या कारणें गा तुयां । सर्वकर्मां आपुलेयां ।
माझां रूपि धनंजया । संन्यासु कीजे ॥ ५४ ॥
परि तो चि संन्यासु वीरा । करण्येचा ज्ञानें करा ।
आत्मविबेकी धरा । चित्तवृत्ति हे ॥ ५५ ॥
मग तेणें विवेकबलें । आपणपें कर्मा वेगलें ।
माझां स्वरूपां निर्मले । देखिजेल ॥ ५६ ॥
आणि कर्माची जन्म मोए । ये प्रकृती जे काही आहे ।
ते आपणेयांहुनि बडुवें । देखसी दुरि ॥ ५७ ॥
तेथ प्रकृति आपणेयां । वेगळी नुरे धनंजया ।
रूपें विण छाया । जिया परीं ॥ ५८ ॥
ऐसेनि प्रकृतीनाशु । जालेयां कर्मसंन्यासु ।
निफजेल अनायासु । सकारणु ॥ ५९ ॥
मग कर्मजात गेलेयां । आत्मा सी उरें आपणपेवां ।
बुद्धि घापे करूनियां । पतिव्रता ॥ ६० ॥
बुद्धी अनन्य एणें योगें । मज माक्षि जें रिगे ।
तें चित्त चैत्यलागें । मातें चि भजे ॥ ६१ ॥
ऐसें चड्य जातें सांडिलें । चित्त माझां ठाईं जडलें ।
अके वैसें बडिलें । सर्वदा करी ॥ ६२ ॥

मन्त्रितः सर्वकर्माणि मत्प्रसादात्तर्पयति ।

अथ येनमहंकारात् ओष्यति विनश्यति ॥ ५८ ॥

मम अभिन्ना इया सेवा । चित्त मियां चि भरे जेधवा ।

माहा प्रसादु जाण तेधवा । संपूर्ण जाला ॥ ६१ ॥

तेध सकलदुःखधामे । मुजिजति जिये मृत्युजन्ये ।

तिये दुर्गमें चि सुगमें । होती तुज ॥ ६३ ॥

सूर्याचेनि सावाये । डोला सावाइला होए ।

तैं आंधाराचा आहे । पाहु तेया ६५ ॥

तैसा माझेनि प्रसादे । जीवकणु जेयाचा मरें ।

तो संसाराचेनि बंधे । बांधला केवि ॥ ६६ ॥

झणैनि धनंजया । संसारदुर्गती इया ।

तरसील माझिया । प्रसादा तव ॥ ६७ ॥

अथवा हान अहंभावे । माझे बोलणें हें आघवें ।

कानामनाचिये सीवे । नेदीसि टेंको ॥ ६८ ॥

जेया देहसंबंधा आंतु । प्रतिपदीं आत्मबातु ।

मुंजतां उसंतु । कहीं चि नाहिं ॥ ६९ ॥

यदहंकारमाश्रित्य न योत्स्य इति मन्वासे ॥

मिथ्यैव व्यवसायस्ते प्रकृतिस्त्वां निबोध्यति ॥ ५९ ॥

येवहेनि दारुणें । निमणें न निमणें ।

पडैल जाई बोलणें । न वेसी माझे ॥ १२७० ॥

पथ्यद्वेषिया पोसी जरु । कां दीषद्वेषिया आघारु ।

विवेकद्वेषें अहंकारु । पोसुनि तैसा ॥ ७१ ॥

स्वदेहा नावं अर्जुनु । परदेहा नावं स्वजनु ।

संग्रामा नावं मळिनु । पापाचारु ॥ ७२ ॥

ये मती आपुळेया । तीघां तीनि नावें इया ।

ठेडनि धनंजया । न जुझे झणसी ॥ ७३ ॥

जीवा मासि निष्टं कु । करीसि जो अमंति कु ।
 तो बायां धाडी वेळ नैसर्गिक । स्वभा ७ लूता ॥ ७४ ॥
 आणि मी अर्जुन हें आत्मक । इयां वधु कारणें हें पातक ।
 हें माया बांधीनि तात्त्विक । कांदि आहे ॥ ७५ ॥
 आदिं तूतें जूझ होभावे । मग जूझा शस्त्र घेयावे ।
 कां न जुझावेया करावे । देवांगण ॥ ७६ ॥
 क्षणौनि न जूझणें । क्षणसां तें वायाजें ।
 ना मानूं लोकपणें । लोक दृष्टिसि इहिं ॥ ७७ ॥
 तन्हि न जुझें ऐसें । निष्टंकीसि जें मानसें ।
 ते प्रकृति अनारिसें । करिळ चि ॥ ७८ ॥
 पै पूर्वे वाहांत पाणी । पबिहजे पबिमिली बाहाणी ।
 तरि आमहो चि उरें तें आणी । आपुलिया लेखा ॥ ७९ ॥
 कां सालिषा कणु क्षणे । मीं जुगवे सलिरणें ।
 तन्हीं आन न करणें । स्वभावासि ॥ १२८० ॥
 तैसा क्षत्रिया संस्कारसिद्धा । प्रकृती धडिलासि प्रबुद्धा ।
 आतां तुटि क्षणसि हा धांधा । उटिविगसी चि ॥ ८१ ॥
 शौर्य तेज दक्ष्यता । एवमादिक पांडुमुता ।
 गुण दीधळे नियता । प्रकृति तुज ॥ ८२ ॥

स्वभाजेन कींतेय निबद्धः स्वधेन कर्मणा ॥

कर्तुं नेछसि यन्मोहात्करिष्यस्यदशोपि तत् ॥ ३० ॥

तरि तेधाचेया समवाया । आन रूप धनंजया ।
 न करितां उगळेयां । न वेईळ ऐसें ॥ ८३ ॥
 क्षणौनि तिहिं गुणि । बांजलासि तूं कोदंडपाणी ।
 त्रिशुद्धी निगसी बाहाणी । क्षात्राचिया ॥ ८४ ॥
 मां हें आपुलें जन्ममूळ । न विचारीसि तूं केवळ ।
 न जुझें ऐसें अदळ । व्रत जाई घेंसी ॥ ८५ ॥

तारि बांधीनि हातपाए । जो रथीं घातला आये ।
 तो न चले तन्हीं जाये । दिगंता जेबि ॥ ८९ ॥
 तेसा तूं आपुढेया कडीनि । मी काहिं चि न करि सणौनि
 टांसी परि भरवसेनि । तें चि करीसी ॥ ९० ॥

ईश्वरः सर्वभूतानां हृद्देशोऽर्जुन तिष्ठति ॥

ब्रामयन्सर्वभूतानि यत्रारूढानि मायया ॥ ९१ ॥

हांगा रोगु काइ रोगिया । आवडे दरिद्र दरिद्रिया ।
 परि भोगत्रिजे बलिया । अदृष्टे जेणें ॥ ९१ ॥
 तें अदृष्ट अनारिसें । न करील ईश्वरवसें ।
 तो ईश्वर ही असे । जत्रलिकें चि ॥ ९२ ॥
 सर्वभूतांचा अंतरी । हृदयमहाअवरी ।
 चिद्वृत्तिचां सहस्रकरीं । उदला असं जो ॥ ९२ ॥
 अवस्थात्रया सीन्हीं लोक । नव्हे प्रकाशनि अशेष ।
 अन्यथादृष्टी पथीक । जेवमिले ॥ ९३ ॥
 वेद्योदकाचां सरोवरीं । फांकति विषयकलहारीं ।
 इंद्रियपटपदाचारी । जीवमवरांते ॥ ९४ ॥
 असो रूपक हें तो ईश्वर । सकल भूतांचा अहंकार ।
 पांगुरीनि निरेतर । उल्लासतसे ॥ ९५ ॥
 स्वमायेचें आडबळ । लेउनि एकला खेळवी सूत्र ।
 बाहिरि नटि छायाचित्र । चौरासी लक्ष ॥ ९६ ॥
 तेया ब्रह्मादिकीटांतां । अशेषां हि भूतजातां ।
 देहाकारें योग्यता । पाउनि दावी ॥ ९७ ॥
 तेथ हें देह तेयां पुढें । अनुरूपपणें मांडे ।
 तें भूत तिये आरूढे । हें मीं सणौनि ॥ ९८ ॥
 सूत सूतें गुंतले । तूण तूणें बांधले ।
 कां अहमबिंब घातले । बालकें जली ॥ ९९ ॥

तेया परी देहाकारें । आपणपें चि दुसरें ।
 देखीनि जीड आविष्करे । आत्मबुद्धी ॥ ९८ ॥
 ऐसें शरीराकारें । यंत्रां भूतें अवधारी ।
 वासिनि हालवी दोरी । प्रार्थनांची ॥ ९९ ॥
 तेथ जेया जें कर्मसूत्र । मांडुनि ठेविलें स्वतंत्र ।
 तें तिये गती पात्र । हो चि लागे ॥ १०० ॥
 किंबहुना धनुर्दत्त । भूतांतें स्वर्गसंसार ।
 माझि भवंडी तुजें वारा । आकाशी जेसा ॥ १ ॥
 भ्रामकाचेनि संगें । जेसें लोह चि वेढां रिगे ।
 तेसीं ईश्वरसत्तायोगें । चेषती भूतें ॥ २ ॥
 जेसें चष्टा आपुलाळिया । समुद्रादिक धनंजया ।
 चेषति चंद्राचिया । संनिधी एकी ॥ ३ ॥
 तेयां सिंधू भरितें दाटे । सोमकांता पाझर फूटे ।
 कुमुदचकोरां फीटे । संकोचु तो ॥ ४ ॥
 तेसीं बीजप्रकृतिवसें । अनेकें भूतें एकें ईसें ।
 चेषविजे तो असे । तूझां ह्मई ॥ ५ ॥
 अर्जुनपण नेघतां । मी ऐसें पांडुसुता ।
 उठितसे तें तत्त्वता । तेयाचें रूप ॥ ६ ॥
 यया लागि तो प्रकृतितें । प्रवर्त्तनील हें निश्चें ।
 आणि तें जूझवील तूतें । न जूझसि तन्हीं ॥ ७ ॥

तमेव शरणं गच्छ सर्वभावेन भारत ।

तत्प्रसादात्परां शान्तिं स्थानं प्राप्स्यसि शाश्वतम् ॥ ६३ ॥

क्षणीनि ईश्वर गोसावि । तेणें प्रकृति हे नियमावी ।
 तिया मुखें राहाटवाधि । इंद्रियें आपुली ॥ ८ ॥
 तू करणें न करणें दोन्ही । खाडनि प्रकृतिची मानी ।
 प्रकृति ही कां आधीनि । हृदयस्थ जेया ॥ ९ ॥

तेषां अहं वाचा व्यांग । देउनि शरण रीग ।
 महोदधी कां मांग । रिगलें जैसैं ॥ १३१० ॥
 मग तेवाचेनि प्रसादे । सर्वोपशान्तिप्रमदे ।
 काणु होउनि स्वानंदें । स्वरूपें रमसी ॥ ११ ॥
 संभूति जेणें संभवे । विभ्रांति जंय विसवे ।
 अनुभूती अनुभवे । अनुभउ जेया ॥ १२ ॥
 तिये निजात्मदिवा राउ ॥ होउनि ठंसी अभ्ययो ।
 झणें लक्ष्मीवेचा नाहो । पार्था तूं गा ॥ १३ ॥

इति ते ज्ञानमाश्रयात् गुह्याद्गुह्यतरं मया ।
 विस्मृत्यैतद्दशेवेण यथेच्छं तं तथा कुच ॥ ६३ ॥

हे गीता नावं विख्यात । सर्ववाक्यार्थें मथित ।
 आत्मा जेणें हस्तगत । रत्न होए ॥ १४ ॥
 ज्ञानी ऐसिया रुढी । वेदांति जेयाची प्रौढि ।
 वानितां कीर्ति चोखडी । पातळी जर्गी ॥ १५ ॥
 बुध्यादिकें डोलसैं । हे जेयाचे कां कडवसे ।
 मी सर्वदिष्टी ही दीसैं । पाहों जिया ॥ १६ ॥
 तें हें गा आत्मज्ञान । मज गोप्याचें हि गुपित धन ।
 परि तूं क्षणैनि आन । केवि करूं ॥ १७ ॥
 येया कारणें गा पांडवा । जाखि आपुल्या हा टेवा ।
 गुज दीवळ कणवा । जाकलिळेपणें ॥ १८ ॥
 परि भूळी वोरसैं । माये बोले बालका दोसैं ।
 प्रीति ही परि तैसैं । न करूं चि हो ॥ १९ ॥
 एथ आकाश आणि गालिजे । असुता ॥ शारि केविजे ।
 कां दिव्या करविजे । दिव्य जैसैं ॥ १३२० ॥
 जेयाचेनि अंगप्रकाशें । पाताळिचा परिमाणु दीसे ।
 तेषां सूर्या ही कां जैसैं । अंजन सूदळें ॥ २१ ॥

तैसें सर्वज्ञ ही भियां । सर्व ही निर्द्वारनियां ।
 नीकें होये तें धनंजया । साधितलें तुम ॥ १२ ॥
 आतां तूं यया वरी । नीकें हें निर्द्वारि ।
 मग निर्द्वारिनि करी । आवडे जैसे ॥ १३ ॥
 येया देवाचेया बोला । अर्जुनु उगा चि ठेला ।
 तेथ देऊं कणे भला । अवंचकु होसी ॥ १४ ॥
 बाढितेया पुढां भूकैला । उपरोधें कणे धाळा ।
 तें तो चि पीडे आपुळा । दोहू ही तेया ॥ १५ ॥
 तैसा सर्वज्ञ श्रीगुरु । भेटलेयां आत्मनिर्द्वार ।
 न पुसे जैसा भार । धरनियां ॥ १६ ॥
 तें आपण चि वंचे । आणि पाप ही तेया वंचनावें ।
 आपणेयां चि तें साचें । चुकविलें तुम ॥ १७ ॥
 पै उमेपणां तूझेया । अभिप्राय हा चि धनंजया ।
 जें एकोळ एक वंकौनियां । सांचावें ज्ञान ॥ १८ ॥
 एथ पार्थु क्षणे दातारा । भलें जाणसि माझेया अंतरा ।
 हें क्षणों तरि दुसरा । जाणता असे काइ ॥ १९ ॥
 परि जेय जी हें आवें । तूं ज्ञाता एकू चि स्वभावें ।
 मां सूर्यो क्षणौनि वानावें । सूर्योत्ते काइ ॥ १२० ॥
 यया बोला श्रीकृष्णें । क्षणितलें काइ एणें ।
 हें चि थोडें गा वानणें । जें बुध्दतासि तूं ॥ २१ ॥

सर्वगुणतमं भूयः शुणु मे परमं वचः ।

इहोऽक्षि मे दृढमिति ततो वक्ष्यामि ते हितं ॥ २४ ॥

तारि अवधान प्रबळ । करुनि एकोळ ।
 वाक्य माहें निर्मळ । अवधारि पां ॥ २२ ॥
 हें वाक्य क्षणौनि बोळिजे । कां अवागमें जाइकिजे ।
 तैसें नव्हे परि तूहें । भाग्य वरवें ॥ २३ ॥

कूर्मिचेया पोलिया । दृष्टि पान्हा ये धनंजया ।
 आकाश माहे मापेया । वरिचें पाणी ॥ ३४ ॥
 जो व्यवहार ही जेथे न वडे । तेयातें फल चि तेम जोडे ।
 काइ देव न संपडे । सानुकूलें ॥ ३५ ॥
 यन्हुवि द्वैताची वारि । सारुनि ऐक्याचां परिवरी ।
 भोगिजे तें अवधारी । रहस्य हें ॥ ३६ ॥
 आर्णि निरूपचारा प्रेमा । विषो होये जें धीरोत्तमा ।
 तें दूजें मोहे किं आत्मा । ऐसें चि जाणावें ॥ ३७ ॥
 आरिसेयाचें देखिलेयां । गोमटे कीजे धनंजया ।
 तें तेया नव्हे आपणेयां । लागि जैसें ॥ ३८ ॥
 तैसें पार्था तूझेनि मितें । भी बोलें आपणपेया चि दोसें ।
 माक्षां तूक्षां ठाई असे । मीतूपण गा ॥ ३९ ॥
 ह्मणौनि जिह्मारिचें गुज । सांचतसें जीवितासी चि तुज ।
 अनन्यगतिचें मज । आथि व्यसन ॥ १३४० ॥
 पै जळा आपणपेया देता । लवण भूललें पांडुसुता ।
 किं आघवें तेपाचें होतां । न लजे चि तें ॥ ४१ ॥
 तैसा तूं माक्षां ठाई । राखों नेणसी चि काहिं ।
 तरि आतां तुज मी काई । गोप्य करीं ॥ ४२ ॥
 ह्मणौनि आघवी चि गुढें । जें पाउनि अति उघडें ।
 तें गोप्य माक्षें चोखडें । वाक्य आइक ॥ ४३ ॥

मम्मना भव मज्जको मद्याजी मां नमस्कुरु ॥

मामेवैष्यसि सत्यं ते प्रतिजाने प्रियोसि मे ॥ ६५ ॥

तरि बाह्यांतरा । आपुळेया सर्वव्यापारां ।
 मज व्यापकार्ते बीरा । विषो करीं ॥ ४४ ॥
 आघवां आंगि जैसा । वायु मिलौनि आकाशा ।
 तूं सर्वकारि तैसा । मासीं चि अस ॥ ४५ ॥

किबहुना आपुलें मन । करी मासै एकायतन ।
 मासैनि श्रवणें कान । भरुनि घालीं ॥ ४६ ॥
 आत्मज्ञानें चोखडी । संत जे मासि रूपडी ।
 तेथ दृष्टि पडो आवडी । कामिनी जैसी ॥ ४७ ॥
 मज सर्ववसतिचें वसैटें । मासि नामें जियें चोखटें ।
 तें जिह्वा येयावेया वाटे । वाचेधिथे लावीं ॥ ४८ ॥
 हातांचें करणें । पायांचें चालणें ।
 तें होयि मज कारणें । ऐसें करीं ॥ ४९ ॥
 आपुलां अथवां परावां । ठाई उपकरिसि पांडवा ।
 तेणें यज्ञ होये वरवा । याज्ञिकु माझा ॥ १३५० ॥
 हें ऐकैक सिकडं काई । पैं सेवकीं आपुलां ठाई ।
 उरौनि एर सर्व ही । मी सेव्यु चि करीं ॥ ५१ ॥
 तेथ जाउनि भूतदेव । सर्वत्र नमनीन मीं चि एकु ।
 ऐसेनि आश्रयो अत्यंतिकु । लहासील तूं माझा ॥ ५२ ॥
 मग भरलेया जगा आंतु । जाउनि तिजेयाची मातु ।
 होउनि ठाईल एकांतु । आखां तुझां ॥ ५३ ॥
 तेथवां भलेसिये अवस्थे । मी तूतें तूं मातें ।
 भोगीसि ऐसें ऐक्य तें । वाढेल सुख ॥ ५४ ॥
 आणि तीजे आडलु करितें । निमाळें अर्जुना जेथें ।
 तें मीं तूं चि क्षणींनि मातें । पावसि सेखीं ॥ ५५ ॥
 जळिची प्रतिभा । जळनाशीं बिंबा ।
 वंता गाभागोभा । काहिं असो ॥ ५६ ॥
 पैं पवनु अंधरा । कां कळोळु सागरा ।
 भोलतां आडवारा । कोणाचा गा ॥ ५७ ॥
 क्षणींनि तूं आपि आशीं । हें दीसतसे देहधर्मी ।
 मग याचा विरामी । मी चि होसी ॥ ५८ ॥

एया बोला भाधारि । होये नन्दे हें सने करी ।
 एय आन आधि तारि । तूझी आण ॥ ५९ ॥
 पै तूझी आण बाणें । हे आत्मलिंगातें लिखणें ।
 प्रीतिची जाति लाजणें । आठवों नेदी ॥ १३६० ॥
 यन्हुविं वेहुनि प्रपंचु । जेणें विश्वाभासु ॥ सासु ।
 आढेचा नडनासु । कालातें जिणें ॥ ११ ॥
 तो देऊ मी सत्यसंकल्प । आणि जगाचा ही बापु ।
 मा आणेंचा आक्षेपु । कां करावा ॥ ६२ ॥
 पै अर्जुना तूझेनि वेधें । मियां देवपणाचि विरदें ।
 साडिलीं गा मी हें आर्धें । सगळें तुवें ॥ ६३ ॥
 पै काजा आपुलिया । रावो आपुली आपणेंया ।
 आण घाये धनंजया ॥ तैसें हें चि ॥ ६४ ॥
 वेध अर्जुनु झणे देवें । अचाट हें न बोळणें ।
 जी आमचें काज नावें । तूझेनि होये ॥ ६५ ॥
 यया वारि सांघों बैससी । कां सांघतां भाष हीं देसी ।
 यया तूझेया विनोदासि । पार असे जी ॥ ६६ ॥
 कमलवर्नि विकाशु । करी रवीचा एक अंशु ।
 किं तेथ आघना चि प्रकाशु । नीच देतो ॥ ६७ ॥
 पृथिवी निवौनि सागर । मारिजति एवढे थोर ।
 वरिषे तेथ मिधांतर । चातकु कीजे ॥ ६८ ॥
 झणौनि औदार्या तूझेया । मज निमित्त ना झणावेया ।
 प्राप्ति असे दानिराया । छुपानिधी ॥ ६९ ॥
 सवें देऊ झणति राहें । यया बोलाचा प्रस्ताऊ नोहे ।
 पै मातें पावसी उपायें । साच चि एणें ॥ १३७० ॥
 सैधव सिंधू पडिलेया । जो क्षण एकु धनंजया ।
 तेणें विरे चि किं उरावेया । कारण कृपण ॥ ७१ ॥

तैसें सर्वत्र मातें भजतां । सर्व मी होतां जातां ।
 शेष जातनि तत्वता । मी चि होति ॥ ७२ ॥
 एवं माझी प्राप्ति वेन्हीं । कर्मा लागीनि अवधारि ।
 दाखिली तुज उजिरी । उपायाची ॥ ७३ ॥
 जें आवि तव पांडुसुता । सर्व कर्म मज अर्पितां ।
 सर्वत्र प्रसन्नता । लाहिजे माझी ॥ ७४ ॥
 पाठि माझां तिये प्रसादी । माझें ज्ञान जाये सिद्धी ।
 तेणें मिसळिजे त्रिशुद्धी । स्वरूपि माझां ॥ ७५ ॥
 मग पार्था तिये ठाई । साध्यसाधना होये नाहि ।
 किंबहुना तुज काहि । उरें चि ना ॥ ७६ ॥
 तरि सर्व कर्म आपुली । तुवां मज अर्पिली ।
 तेणें प्रसन्नता लावली । आजि हे माझी ॥ ७७ ॥
 झणौनि एणें प्रसादिलें । नाहे ज्ञानाचेनि आवळें ।
 न ठकें चि एके वेलें । भाळलां तुज ॥ ७८ ॥
 जें संप्रपंच अज्ञान जाये । जेणें एकु मी गोचर होयें ।
 तें उपपत्तिचेनि उवायें । गीतारूप हें ॥ ७९ ॥
 मियां ज्ञान तुज आपुलें । नाना परि उपदेशिलें ।
 एणें अज्ञान सांडी विआलें । धर्माधर्म जें ॥ १३८० ॥

सर्वधर्मान्परित्यज्य मामेकं शरणं ब्रज ॥

अहं त्वां सर्वपापेभ्यो मोक्षयिष्यामि मा शुचः ॥ १९ ॥

आशा जैसी दुःखातें । व्यार्छा निंदा दुरितें ।
 हें असो जैसें दैन्यातें । दुर्भरत्व ॥ ८१ ॥
 तैसें स्वर्गनरकसूचक । अज्ञान विद्यालें धर्मादिक ।
 तें साङ्गनि आलों अशेख । ज्ञानें एणें ॥ ८२ ॥
 हाति घेडनि तो दोर । साङ्गिजे जैसा सर्पाकार ।
 को निद्रात्मागें बराचार । स्वमित्रा जैसा ॥ ८३ ॥

नाना साङ्गिलेनि कबलें । चंद्राचें छेपे पीवळें ।
 व्याधित्यागें कडुवाले— । पण मुखाचें ॥ ८४ ॥
 आगा दिवसा पाठि देउनि । मृगजल घापे लज्जुनि ।
 कां काष्टत्यागें वन्हि । त्याजिजे जैसा ॥ ८५ ॥
 तैसें धर्माधर्माचें टवाल । दावी अज्ञाना कां जें मूल ।
 तें त्यज्जुनि स्वर्गा सकळ । धर्मजात ॥ ८६ ॥
 मग अज्ञान निमालेयां । मी चि एकु असें आपैसेया ।
 सनिद्र स्वप्न गेलेयां । आपणवें जैसें ॥ ८७ ॥
 तैसा एकु मी वांचौनि काहिं । मग भिक्षामिन्न आम नाहिं ।
 स्वयंभोवें तेयाचा ठाई । अनन्यु होयें ॥ ८८ ॥
 पै आपुलेनि भेदें विण । माझे जाणिजे एकपण ।
 त्या चि नावें शरण । मज एणें गा ॥ ८९ ॥
 क्षणौनि घटाचेनि नासें । गगन चि गगनीं असे ।
 मज शरण एणें तैसें । ऐक्यें करी ॥ ९० ॥
 सुवर्णमणि सोनेयां । ए कल्लोल जैसा पाणियां ।
 तैसा मज धनंजया । ए शरण तूं ॥ ९१ ॥
 वांचौनि सागराचां पोटीं । वडवानल शरण किरीटी ।
 जालों न ठाके तिया गोठी । जाली देख पां ॥ ९२ ॥
 मज शरण रिगिजे । आणि जीवतें असिजे ।
 धिगी कोलिया या न लजे । प्रज्ञा केवि ॥ ९३ ॥
 आगा प्राकृतां ही राया । आंगि पडे जें धनंजया ।
 तें दाशिरुं हिं किं तेया । मान्य होये ॥ ९४ ॥
 मा मी विश्वेश्वर भेटें । आणि जीवग्रंथि न सुटें ।
 हे बोल नको उखटे । कानीं लाउं ॥ ९५ ॥
 क्षणौनि मी होउनि मातें । सेवणें असे आह्मणें ।
 तारि करिं दाताह्मणें । ज्ञानें एणें ॥ ९६ ॥

मग ताकौनियां काढि के । कोणि ताकिं माचौतें घातवें ।
 परे नेचपे चि काहि केले । ताकें जेवि ॥ ९७ ॥
 खोह उमें खावे मासी । तें परित्याचेया संगती ।
 सोनें जालेयां पुडुती । न लिपिचे मळीं ॥ ९८ ॥
 हें असो काष्टा पासौनि । मयूनि घेतलेयां वन्हि ।
 मग काष्टें हि कोळीनि । न ठके जैसा ॥ ९९ ॥
 तैसें भईतले मज । शरण रिगलेयां तुज ।
 धर्माधर्म हे साहाज । लागलील नां ॥ १०० ॥
 अर्जुना काइ दिनकर । देखतसे अंधकार ।
 किं प्रबोधां होये गोचर । स्वमसंभमु ॥ १ ॥
 तैसें मजसि एकवटलेया । मी सर्व रूप वांचौनियां ।
 ज्ञान काहि उरावेया । कारण असे गा ॥ २ ॥
 क्षणौनि तेयाचें काहि । न चितीं आपुलां ठाई ।
 तूसें पापपुण्य पाहिं । मी चि होइन ॥ ३ ॥
 जळि पडिलेयां लवण । सर्वे जल चि होये विच्छेदन ।
 तुज मी अनन्यशरण । होईन तैसा ॥ ४ ॥
 तेय सर्वबंधलक्षणें । पापें उरावें दूजेपणें ।
 तें माझे बोधि वायाणें । होउनि जाइल ॥ ५ ॥
 एतुळेनि आपेसेया । सूटला चि अससि धनंजया ।
 वेहूं मी प्रकाशनियां । सोडवीन तूतें ॥ ६ ॥
 यया कारणें पुडुती । हें आधीं ॥ व्हाये चिरीं ।
 मज एकासि ए मुमती । जाणीनि शरण ॥ ७ ॥
 ऐसें सर्वरूपें रूपसैं । सर्वदृष्टी डोलसैं ।
 सर्वदेवनिवासें । जोळिले कृष्णें ॥ ८ ॥
 मग सावळा सकंकशु । बाहु पसरुनि दक्षण ।
 आळंगिका स्वशरणु । भगतपणु तो ॥ ९ ॥

तन्मयता जेयातें । कासे सृनि बुद्धितें ।
 मोळणें माघीतें । ७० सरलें ॥ १४१० ॥
 ऐसें जें काहि एक । बोला बुद्धी ही अटक ।
 तें देयावेया भील । क्षेमाचें केलें ॥ ११ ॥
 दीपें दीपु लाविला । तैसा परिससंगु तो जाला ।
 दैत न मोडिता केला । आपणपें पार्थु ॥ १२ ॥
 तेधवां मुखाचा मग तेगा । पुर आला जो धनंजया ।
 तेथ वाडु तन्ही बुडोनियां । ठेला देऊ ॥ १३ ॥
 सिंधु सिंधुतें पाऊं जाए । तें पाहणें ठाकणें पूज हीए ।
 बरि रिगे पुरवणिये । आकाश ही ॥ १४ ॥
 तैसें दोहिचें तयां मोळणें । दोघां नाबरे जाणाचें कळणें ।
 किंबहुना मारावणें । विश्व कोदलें ॥ १५ ॥
 एवं वेदाचें मूलसूत्र । सर्वाधिकारिकप्रवित्र ।
 श्रीकृष्णें गीताशास्त्र । प्रकट केलें ॥ १६ ॥
 एथ गीता मूल वेदां । ऐतें कवि आलें पां बोधा ।
 हें क्षणा तरि प्रसिद्धा । उपपत्ती सांघों ॥ १७ ॥
 तरि जेयाचेनि स्वासी । जन्म जालें शङ्कराशी ।
 तो सत्यप्रभु पैजेसी । बोलिला हे ॥ १८ ॥
 क्षणौनि वेदा मूलभूत । गीता क्षणों हें होये उचित ।
 आणिकि ही एकि एथ । उपपत्ति असे ॥ १९ ॥
 जें न नसत स्वरूपें । जेयाचा विस्तार जेथ छपे ।
 तें तेयाचें क्षणपे । बीज जगी ॥ १४२० ॥
 तरि कांडव्यात्मकु । शङ्कराशि अशेखु ।
 गीते माक्षि असे खंखु । बीजों जैसा ॥ २१ ॥
 क्षणौनि वेदाचें बीज । श्रीगीता होये हें मन ।
 गमे आणि साहाज । दीसव ही असे ॥ २२ ॥

जे वेदांचे तीन्ही भाग । गीते उमटले असति चांग ।
 भूषणरत्नि सर्वांग । आपुले जैसे ॥ २३ ॥
 तिये चि कर्मादिके तीन्ही । कोडे कोणी कोणी स्थानी ।
 गीते असति तिये नयनी । दाखउं आइका ॥ २४ ॥
 सारि पडिला जो अध्या० । तो शास्त्रप्रवृत्तिप्रस्ता० ।
 द्वितीये सांख्यसङ्गा० । प्रकाशिला ॥ २५ ॥
 मोक्षदानि स्वतंत्र । ज्ञानप्रधान हे शास्त्र ।
 येतुळाले दूजां सूत्र । उभारिले ॥ २६ ॥
 मग अज्ञाने बांधलेया । मोक्षपदिं वैसावेया ।
 साधनां आरंभु तो तृतीया । अध्याइं बोलिला ॥ २७ ॥
 जे देहाभिमानबंधे । साङ्गुनि काम्ये निषिद्धे ।
 विहित परि अप्रमादे । अनुष्ठाने ॥ २८ ॥
 ऐसेनि कर्म करावे । हा तीजां अध्याइं जो देवे ।
 निर्णयो केला तो जाणावे । कर्मकांड एथ । २९ ॥
 आणि ते चि नित्यादिक । अज्ञानाचे आवश्यक ।
 आचरता मोक्षक । केवि होये पां ॥ १४१० ॥
 ऐसी अपेक्षा जालेया । वृद्ध मुमुक्षते आलेया ।
 देवे महापुण्यक्रिया । सांघीतळी ॥ ३१ ॥
 जे देहाचामानसे । विहित निफजे जैसे ।
 ते एका चि ईश्वरोद्देशे । कीजे हाणेतले ॥ ३२ ॥
 हे चि ईश्वरी कर्मयोगे । मजनकथनाचेनि खार्गे ।
 आदरिले शेषमार्गे । चतुर्थीचेनि ॥ ३३ ॥
 ते बिम्बरूप अकरावा । अध्या० संपे जेथ आचवा ।
 सर्व कर्मां ईष्टु भजावा ॥ हे जे बोलिले ॥ ३४ ॥
 ते अष्टाध्याइं उचव । जाणा एथ देवताकांड ।
 काका संवत्सरे जाव । मोहनि बोलें ॥ ३५ ॥

आणि तेणें चि ईशप्रसारें । श्रीगुरुसंप्रदायलब्धें ।
 साध ज्ञान उद्बोधें । कोवळें जें ॥ १६ ॥
 तें अद्वैतादिप्रभृतिकी । अधवा अमानिवादिकिं ।
 वादविजे हाणौनि लेखी । बारावा गुणु ॥ ३७ ॥
 तो बारावा अध्या० आधी । आणि एव्हारावा अवधि ।
 ज्ञानफलसिद्धी । निरूपणांसी ॥ ३८ ॥
 हाणौनि चहुं इहीं । ऊर्ध्वमूलांती अध्यायि ।
 ज्ञानकांड ह्ये ठाई । निरूपिजे ॥ ३९ ॥
 एवं कांडत्रयनिरूपणी । श्रुति हे कोडीसवाणी ।
 गीतापदरत्नाधि लेणि । लेहली असे ॥ १४४० ॥
 हें असो कांडत्रयात्मक । श्रुति मोक्षरूप फल एक ।
 बोकाये जें आवश्यक । टाकावेया हागौनि ॥ ४१ ॥
 तेथाचेनि साधनें ज्ञानेसिं । वैर करि जो प्रतिदिवसी ।
 तो अज्ञान वर्गु घोडशी । प्रतिपादिजे ॥ ४२ ॥
 तो चि शास्त्र० लागा । घेउनि वैरी जीणावा ।
 हा निर्णयो तो सतरावा । अध्या० एथ ॥ ४३ ॥
 ऐसा प्रथमा लागीनि । सतरावा लागि करुनि ।
 आत्मनिश्चास विवरुनि । दाबिला देवें ॥ ४४ ॥
 तेथो अर्थजातां अशेषां । केला सात्पर्याचा एवाका ।
 तो अठरावा देखा । कलशाध्या० ॥ ४५ ॥
 एवं सकलसांख्यसिंधु । श्रीभगवद्गीता प्रबंधु ।
 हा औदार्ये आगला वेदु । मूर्तु जाणा ॥ ४६ ॥
 वेदु संपन्न होये ठाई । परि कृपणु आन नाही ।
 जें कानि लागला तिहिं । वर्णाचा चि ॥ ४७ ॥
 एरां भवव्यया ठेलेयां । स्त्रीशूद्रादिकां प्राणियां ।
 अनवसरु मांडूनियां । असे नव्हे ॥ ४८ ॥

अध्याय १८ वा

तारि गज पातं तें उणें । केडावेया गीतापणें ।
 वेदु बेठला मळेसेणें । सेव्यु होमावेया ॥ ४९ ॥
 नव्हे अर्थे रिगौनि मर्नि । श्रवणें लागीनि कानी ।
 जपमीळें वदनी । वसौनियां ॥ १४९० ॥
 गीतेचा पादु जाणें । तेयाचेनि सांघातीपणें ।
 गीता छीडनु वाहाणें । पुस्तकमीळें ॥ ५१ ॥
 ऐसैंसां मीसकटां । संसाराचां चौहटां ।
 गवांदि आतली चोखटा । मोक्षसुखाची ॥ ५२ ॥
 पारि आकाशि नसावेया । पृथ्वी वरि बैसावेया ।
 रविदीप्ति राहाटवेया । आवाकं जैसैं ॥ ५३ ॥
 तेवि उत्तम अधम ऐसैं । संवितां कव्हणातें हिं न पुसे ।
 कैवल्यदानें जैसैं । निवची जग ॥ ५४ ॥
 इया लागि सागिली कूटी । बिहाला वेदु गीतेचा पोटी ।
 रिगाला आतां गोमटी । कीर्ति पातला ॥ ५५ ॥
 झणौनि वेदांची सुसेव्यता । ते हे मूर्ते जाणा गीता ।
 श्रीकृष्णें पांडुसुता । उपदेशिली ॥ ५६ ॥
 परि ब्रह्माचेनि घोरतें । दुभतें होये घरा दोसैं ।
 जालें पांडवाचेनि मार्गें । तैसैं विश्वा ॥ ५७ ॥
 चातकाचिये कणवे । मेघु पाणियेंसिं घवे ।
 स्थ चराचर आघवें । निवाळें जेवि ॥ ५८ ॥
 कां अनन्यगती कमलां । लागि सूर्य ए वेळीवेलां ।
 किं सुखिया होइजे डोळां । त्रिभुवनाचेया ॥ ५९ ॥
 तैसैं अर्जुनाचेनि व्याजें । गीता प्रकाशनि श्रीराजें ।
 संसारा एसणें धोर वोसैं । फेडिलें जगाचें ॥ १४६० ॥
 सर्वशाखा रत्नदीप्ती । उजलिता हा त्रीजगती ।
 सूर्य नव्हे कस्मीपती । वक्त्राकाशिका ॥ ६१ ॥

नाथ कुल तें पवित्र । जेथिचा पार्श्व येया पात्र ।
जेणें गीता केलें शास्त्र । आचारं जगा ॥ ६२ ॥

इदं ते नातपस्काय नामकाय कदाचन ॥
न चाशुभ्रयवे चाख्यं न च मां योऽभ्यसूयति ॥ ६३ ॥

हैं असो मग तेणें । सद्गुरुश्रीकृष्णें ।
पार्श्वें मिसळणें । आणिलें हेता ॥ ६३ ॥
पाठिं झणतसे पांडवा । शास्त्र हें मानळें कीं जीवा ।
तेथ येरु झणे देवा । आपुलीया रूपा ॥ ६४ ॥
तारि निधान जोडावेया । भाग्य घडे गा घनंजया ।
परि जोडलें भोगावेया । विपायें होये ॥ ६५ ॥
पैं क्षीरसागरा एवढें । अविरजी दूधाचें भाडें ।
सुरा असुरां केवळें । मथितां जालें ॥ ६६ ॥
ते सायास ही फळा आले । जें अमृत जोलां देखिलें ।
परि वरिचिळी चूकले । जतनें तिणें ॥ ६७ ॥
जेथ अमरत्वा उभारिलें । तें मरणा चि लागि जालें ।
भोगु नेणतां जोडलें । ऐसें असे ॥ ६८ ॥
मद्गुड स्वर्गप्राप्ति जाला । परि राहाटी भांभावला ।
सो मुजंगत्व पातला । नेणसि काई ॥ ६९ ॥
झणौनि सहू पुण्य तुमां । केलें घनंजया ।
आजि शास्त्रराजा येया । आलासि विषी ॥ ७० ॥
तारि येया चि शास्त्रचेनि । संप्रदायें पांगुरीनि ।
शास्त्रार्थु हा नीकेनि । अनुष्ठौ हो ॥ ७१ ॥
यन्हाथि अमृतमथनां । सारिखें होईल अर्जुना ।
जरी रिगसी अनुष्ठाना । संप्रदायें विण ॥ ७२ ॥
गाये घड जोडे गोमटी । ते तें चि पियो ये किरीटी ।
जें जाणजे हातवटी । सांजवणिची ॥ ७३ ॥

तैसा गुरु प्रसन्न होए । शिष्यु विद्या ही फिर काहे ।
 परि ते फले संप्रदायें । उपासिछी ॥ ७४ ॥
 क्षणौनि शास्त्रि जो इये । उचित संप्रदाउ आहे ।
 तो तो आइक बहुषे । आदरेंतीं ॥ ७५ ॥
 तरि जें हें तुवां पार्था । गीताशास्त्र लाबलें आस्था ।
 तें तपोहीना सर्वथा । सांघाबें ना ॥ ७६ ॥
 अथवा तापसु ही जाला । परि गुरुभक्ती जो बीका ।
 तो वेदुं अंत्यु बाळिळा । तैसा वाली हो ॥ ७७ ॥
 नातीर पुरोदासु जैसा । नेघेपे वृद्ध तन्हीं वायेसा ।
 गीता नेदीं तैसी तापसा । गुरुभक्ती हीना ॥ ७८ ॥
 कां तप ही जोडे देहीं । भजे गुरुदेवाचां ठाई ।
 परि आकर्णनि नाहि । चाड जरि ॥ ७९ ॥
 तरि तो मागिलीं दोहिं आर्गि । उचमु होये फिर जगि ।
 परि येया श्रवणा लागि । योग्यु नोहे ॥ १४८० ॥
 मुक्ताफल भलेतैसें । होये परि मुळ नले ।
 तब गुणु प्रवेशे । तेथ काइ ॥ ८१ ॥
 सागरु गंभीरु होए । हें कोण ना क्षणत आहे ।
 परि वृष्टि वायां जाए । जाली तेथ ॥ ८२ ॥
 धालेया दिव्याश्र सोआये । मग जें वायां धाडावें ।
 तें आर्त्ता कां न करावें । उदारपण ॥ ८३ ॥
 क्षणौनि योग्या भलेतैसें । होतु परि चाड नले ।
 तरि ज्ञानें वानवसें । देसी हें तेया ॥ ८४ ॥
 रूपाचा सुजाणु डोळा । वोडीं ये काइ परिमळा ।
 जेथ जें मानें तें फळा । तेथ बि ये गा ॥ ८५ ॥
 क्षणौनि तपी भक्ती । पाहा ते सुभद्रायती ।
 शास्त्रप्रवर्णि अनाकृती । बाळाबे बि ते ॥ ८६ ॥
 ९५

नास्त्यरि तप भक्ति । होउनि श्रवणीं आसि ।
 आशि ऐसी आइती । देखसी अन्हों ॥ ८७ ॥
 तन्हों गीताशास्त्रनिर्मिता । जो मीं सकलछेकु शास्ता ।
 तेया मातें सामान्यता । बोळैल जो ॥ ८८ ॥
 माझा सजनीं मातें । पैशून्याचेनि अन्हातें ।
 एकाहाथी तेयातें । योग्यु न हण ॥ ८९ ॥
 तेयाची परि आवडी । सामग्री ऐसी जाणावी ।
 दीपें विण टाणवी । रात्रिची जैसी ॥ ९० ॥
 आगा गोरें आणि तरुणें । वरि लेइलें असे भूषणें ।
 परि एकलेनि प्राणें । सांठिलें जेवि ॥ ९१ ॥
 सोनेयाचें सुंदर । निर्वाळलें होये घर ।
 परि सर्पीगना द्वार । हंभलें असे ॥ ९२ ॥
 निफजे दिव्याक्ष चोखट । परि माझि असे कालकूट ।
 हें असो मैत्रां कपट — । गुर्विगी जैसी ॥ ९३ ॥
 तैसि तमभक्तिमेश । तेच चिं जाण प्रमुखा ।
 जो माझियाची कां निदा । माझी चि करी ॥ ९४ ॥
 येश कारणें धनंजया । तो भक्तु मंधावी तपिया ।
 तन्हों नको बापा शास्त्रा दया । आसजें देवों ॥ ९५ ॥
 काइ बोलों निरंका । योग्या स्त्रेष्ट्या ही एका ।
 गीता हे कवतिका । लागि ही नेदां ॥ ९६ ॥
 लग्नीनि तपाचा धनुर्द्धरा । तथी दाटीनि माझीरा ।
 वरि गुरुभक्तिचा पुरा । प्रासादु जो जाला ॥ ९७ ॥
 आणि श्रवणश्चा पुढा । दारवठा सदा उघडा ।
 वरि कलसु चोखडा । अनिदरनाचा ॥ ९८ ॥
 ऐसी भक्तालइ चोखटी । गीतारत्नेश्वर हा प्रतिष्ठी ।
 मग माझिया सवसाठी । तूकसी जगों ॥ ९९ ॥

य इमं परमं गुह्यं मङ्गलैश्वर्यमिधास्यति ॥

भक्तिं मयि परां कृत्वा मामेवैश्वर्यसंशय ॥ ६८ ॥

कां जे एकाक्षरपणोंसि । त्रिमातृकेचिये कूसी ।

प्रणवु होता गर्भवासी । सांकडला जो ॥ १९०० ॥

तो गीतेचिया बाहाली । वेदबीज गेले पाहाली ।

किं गायत्री फुली फली । श्लोकाचां आली ॥ १ ॥

तें हें मंत्ररहस्य गीता । मेलवी माझेयां जो भक्तां ।

अनन्यजीविता माता । बालका जैसी ॥ २ ॥

तैसी भक्तां गीतेसि । मेढि करी जो आदरेसी ।

तो देहा पाठि मजसी । एक चि होए ॥ ३ ॥

न च तस्मान्मनुष्येषु कश्चिन्मे प्रियकृत्तमः ॥

भविता न च मे तस्मादन्यः प्रियतरो भुवि ॥ ६९ ॥

आणि देहाचे हि ठेणें । लंडनि वेगळेपणें ।

असे तवें जीवें प्राणें । तो चि पढिये ॥ ४ ॥

ज्ञानियां कर्मठां तापसां । इयां खणेचियां माणुसां ।

माझि तो एकु ऐसा । पढिये मज ॥ ५ ॥

तैसा भूतलिं अचवा । आनु नेदखें पाडवा ।

जो गीता सांचे मेळावा । भक्तजनाचां ॥ ६ ॥

अध्येष्यते च य इमं धर्म्यं संवादमाचरोः ॥

ज्ञानयज्ञेन तेनाहमिदः स्यामिति मे मतिः ॥ ७० ॥

मज ईश्वराचेनि लोभें । हें गीता पढतां अखोभें ।

जो मंडण होये रुभे । संतांचिये ॥ ७ ॥

नवां पळवि रोमांघितु । मंदानीलें कंपवितु ।

आमंदजलें उल्लववितु । फलाचे डोळे ॥ ८ ॥

कोकिलां कलरवाचेनि मीसें । सद्गद बोलवित जैसें ।

वसंतु कां प्रवेशे । आरामा माझि ॥ ९ ॥

कां जन्माचें फल चकोरां । होतु चंद्र ये भंवरा ।
 नाना नवा मेषु मयूरा । वो देतु पावे ॥ १५१० ॥
 तैसा सज्जनाचां मेल्यानि । गीतापद्यस्तीं उमर्पी ।
 वर्णे जो माझां रूपी । हेतु ठेजनि ॥ ११ ॥
 मग तेयाचेनि पावें । पढियेंतें मज कुठें ।
 नाहिं थि मागें पुढें । निहाळितां ॥ १२ ॥
 अर्जुना हा ठावो वेऱ्ही । मीं तेयांतें सुवें जिन्हारीं ।
 जो गीतार्थाचें करी । परगुणें संतां ॥ १३ ॥
 पै माक्षिया तूक्षिया मिलणी । बाढिनळी जे हें काहाणी ।
 मोक्षधर्मु कां जीणी । आला असे जेथ ॥ १४ ॥
 तो हा सकलार्थप्रसादु । आह्वां दोघांचा संवादु ।
 न करितां पदभेदु । पाठें जो पढे ॥ १५ ॥
 तोणें ज्ञानावलि प्रदीप्ती । मूल अविषेचिया आहुती ।
 तोस्रविला होथे सुमती । परमात्मा मीं ॥ १६ ॥
 जेने गीतार्था उगाणा । ज्ञानिये जेवि त्रिचक्षणां ।
 ठाकिति तें गाणांवाणां । गीतेचां तो लादे ॥ १७ ॥
 गीतापाठकासि एसें । फल अर्थज्ञाना थि सरिसें ।
 गीतामाडलीसि नसे । जानेंतानें ॥ १८ ॥

अन्दावाननुसृत्यश्च शृणुयादपि यो नरः ॥

सोपि मुक्तः शुभांशोकाद्ग्रामुदात्तुष्यकर्मणां ॥ ७१ ॥

आणि सर्वमार्गी निंदा । सांड्भि आस्था शुद्धा ।
 गीताश्रवणी अद्धा । उभारी जो ॥ १९ ॥
 तेयाचां श्रवणसंपुटी । गीतेचि अक्षरें पैठी ।
 होति ना तव उठाउठी । पळे चि पाप ॥ १५१० ॥
 अटविये माक्षि जैसा । बन्दि रिगतां सहसा ।
 लंघीति कां दिशा । वनीकें तिये ॥ २१ ॥

कां उदयाश्च कुली । सत्कृतां संशुभाळी ।
 तिमिरे अंतराळी । हारपती ॥ २२ ॥
 तैसा कानाचां महादारी । गीता जपु जेथ करी ।
 तेथ क्षिष्टि आदि वेरी । जले चि कलुष ॥ २३ ॥
 ऐसी जन्मवेलि धोवट । होये पुण्यरूप खोखट ।
 यया ही बरि अचाट । फळ लहे ॥ २४ ॥
 जो इये गीतोचि अक्षरें । जेतुली कर्णदारें ।
 वे तेतुली होती पुरे । अश्वमेध किं ॥ २५ ॥
 क्षणौनि धवणें पापें जाती । आणि धर्मु घरी उक्ताती ।
 तेणें स्वर्गराज्यसंपत्ती । लहे चि शेयी ॥ २६ ॥
 तो पै मज येयावेया लागि । पहिलें पेणें कारि स्वर्गी ।
 मग आवडे तब भोगी । पाठी ए चि तो ॥ २७ ॥
 ऐसी गीता धर्मजया । आइकतेया पढतेया ।
 फळे महानंदें मियां । बहुत काइ बोलें ॥ २८ ॥

कश्चिदेतद्धृतं पार्थ न्वदीक्षाग्रेण श्रेतस्तः ।

कश्चिच्चक्षानसंमोहः प्रगृह्यस्ते धर्मजयः ॥ ३२ ॥

एया कारणें असो । जेया लागि शास्त्रअतिसो ।
 केला तें तब तूतें पूसों । काज तूजें ॥ २९ ॥
 तारे सोच पां पांडवा । हा शास्त्रसिद्धीतु आघवा ।
 तुज एकचित्तें फावा । गेल्ल आहें ॥ १९३० ॥
 आक्षि जैसे हें जिया रीती । लगणिलें कानाचां हातीं ।
 इहि तैसें तूझां चित्तीं । पैटें केलें किं ॥ ३१ ॥
 हांगा स्वज्ञानजनितें । मागिलें मोहें तूतें ।
 भुलविलें तो एथें । असे कीं ना ॥ ३२ ॥
 हें बहू पूसों काइ । सावें तू भागुली ठाई ।
 कर्मकर्म काही । देखतु आह्वाभि ॥ ३३ ॥

पार्थु स्नानंदिकरसें । विरेळ ऐसा भेददशे ।
 आणिला एणें मीतें । प्रशगाचेनि ॥ ३४ ॥
 यन्हुनि आपुलें करणें । सर्वज्ञ काइ तो नेणें ।
 परि कोळें प्रसणें । या चि लागि ॥ ३५ ॥

अर्जुन उवाच ॥

जगो मोहः स्मृतिर्लब्धा त्वत्प्रासादात्मयाद्युत ।
 स्थितोऽस्मि गतसंवेदः करिष्ये वचनं तव ॥ ७३ ॥

मग क्षीराब्धितें सांडितु । गगनीं पूजा मंडितु ।
 निषडे जैसा न निषडितू । पूर्णचंद्र ॥ ३६ ॥
 तैसा ब्रह्म हें मीं विसरें । तेथ जग चि ब्रह्म भरे ।
 हें इं साडे तारि विरे । ब्रह्मपण हीं ॥ ३७ ॥
 दुःखें देहाचिये सीमे । मीं अर्जुनु एणें नामें ।
 मोडतु मांडतु ब्रह्म । उभा ठेला ॥ ३८ ॥
 मग कांपतां करतलीं । दडपीनि रोमावली ।
 पुलकस्वेदजली । विरोनियां ॥ ३९ ॥
 प्राणक्षोभें डोलतेया । आंगा आंग टेंकतेया ।
 सुनि स्तंभुचालेया । भुलौनियां ॥ ४० ॥
 नेत्रयुगुलिचेनि उलें । आनंदामृताचें भरितें ।
 उलंसडत तें माघीतें । काढीनियां ॥ ४१ ॥
 विविधा भीत्सुक्याची दाटि । शीप आतलि होती कंठि ।
 ते करुनियां पैठी । हृदया माझि ॥ ४२ ॥
 वाचेचें विहुळणें । सविरौनि प्राणें ।
 अक्रमाचें स्वसणें । ठेउनि ठांइ ॥ ४३ ॥
 मग झणे काइ देऊ । प्रसताति आवडे मोहो ।
 तो सकु गेला जी ठाऊ । घेउनि आपुला ॥ ४४ ॥

पासि एउनि दिनकरें । डोलेयातें ज्वरें ।
 प्रसिजे हें काइ सरें । कोणी ठांड ॥ ४५ ॥
 तैसा तूं श्रीकृष्णा राया । आमचेया इया डोलेया ।
 गोखरु हें चि काइसेया । न पुरे तवं ॥ ४६ ॥
 वार लोभें माए पासौनि । तें सांघसि तोंड भरुनि ।
 जें काइसेनि हिं करुनि । जाणों नैए ॥ ४७ ॥
 आतां मोहो भसे किं नाहिं । हें ऐसें प्रससी काई ।
 कृतकृत्य जालां पाहीं । तूझेपणें ॥ ४८ ॥
 मी तूझेनि प्रसादें । लाधलेनि आत्मबोधें ।
 मोहाचे तेषा कांदे । नेंदिसी चि उरों ॥ ४९ ॥
 आतां करणें न करणें । हें उठी जेणें दूजेपणें ।
 तें तूं वांचौनि नेणें । सर्वत्र गा ॥ १५५० ॥
 इये विखिं माझां ठांड । संदेहाचें नूरे चि काहिं ।
 त्रिगुद्धी कर्म जेथ नाहिं । तें मिं जालां ॥ ५१ ॥
 क्षर्णानि मी एक पाहुनि । कृप गेलें निपटीनि ।
 परि आज्ञा हे वांचौनि । तूझी प्रभू ॥ ५२ ॥
 कां जें दृष्टातें नासी । जें दूजें दूभेयातें घासी ।
 जें एक परि सर्वदेशीं । बसवी सदा ॥ ५३ ॥
 जेयाचेनि संवधें बंधु फोटे । जेयाचिया आशा आश तूटे ।
 जें भेटलेयां सर्व भेटे । आपणगं चि ॥ ५४ ॥
 तें तूं गुरुलिंग जी माझे । एकलेपणिचें थिरजें ।
 जेया लागि उम्लाडिजे । अद्वैतबोध ॥ ५५ ॥
 आपण चि होउनि ब्रह्म । सारिजे कृपाकृत्याचें काम ।
 मग कीजे कां निःसंम । सेवा जेयाची ॥ ५६ ॥
 तें मां तूं निरुपचाह । सव्य सकलां दाताह ।
 मीं ब्रह्मतेचा उपकारह । हा चि मानीं ॥ ५७ ॥

जें भज तुझां जाव । होतें भेदाचें कवाड ।
 तें फेडुनि केलें सुआड । तुवां जी देवा ॥ ५८ ॥
 तरि आतां तूजी आज्ञा । सकलदेवराजा ।
 कर्तून देई अनुज्ञा । भलेतिये विषा ॥ ५९ ॥
 येवा अर्जुनाचेवा बोला । देऊ होळीं लागला ।
 क्षणे विश्वफला जाला । ठांमु हा मज ॥ ६० ॥
 उणेनि समचला सुधाकर । देखौनि आपुला कुमर ।
 मर्यादा क्षीरसागर । बिसरे चि ना ॥ ६१ ॥
 ऐसें संवादाचा वाडला । लक्ष दोषाचियां आंतुलां ।
 लागळें देखौनि जाला । निर्मह संजयो ॥ ६२ ॥

संजय उवाच ॥

इत्थं वासुदेवस्य पार्थस्य च महात्मनः ॥
 संवादिमिममथौपमद्भुतं रोमहर्षणं ॥ ७४ ॥

तेंणें उचबळलेपणें । मग धृतराष्ट्रें क्षणे ।
 जी कैसें नादरायणें । रक्षिलें दोषी ॥ ६३ ॥
 आजि तुमते अवघारां । चर्मचक्षु ही सवंसारा ।
 किं ज्ञानदृष्टी व्यवहार । आणिलेति ॥ ६४ ॥
 आणि रथिचिये राहाटी । घेइजे घोडेयां साठीं ।
 तेया आज्ञां इया गोरी । गोचरा होति ॥ ६५ ॥
 धरि ज्ञानाचें निर्वाण । मांडलें असे दाखण ।
 दोषीसि हारि आपण । हारविजे ऐसें ॥ ६६ ॥
 एवढां इये सांकडां । कैसा अनुग्रहो पें गाढा ।
 जें ब्रह्मानंदु उघडा । भोगवीतसे ॥ ६७ ॥
 ऐसें संजयो धोलिला । पारे न द्वेष एक उगला ।
 चंद्रकिरणें सीतला । पाखाणु जैसा ॥ ६८ ॥

हे देखौनि सेवाची दशा । मग कारे चि का वाट्या ।
 परि सुखें जाला पीसा । बोलतु असे ॥ १९ ॥
 मुळविला हर्षवेगें । कृष्णीनि धृतराष्ट्र सांघे ।
 मन्हविं नोहे तेया जोगें । हे किर जाणे ॥ १५७० ॥
 मग झणे पै कुरुराजा । ऐसें भ्रातृपुत्र तो तूसा ।
 बोलिला तें अधोक्षजा । मोड जालें ॥ ७१ ॥
 आगा पूर्वापरसागर । इया नावांचा सिनार ।
 येर आघवे चि नीर । एक जैसे ॥ ७२ ॥
 तैसा श्रीकृष्णु पार्थु ऐसें । हे आगा चि पासीं दीसे ।
 मग संघादी जी मसे । काहीं चि भेदू ॥ ७३ ॥
 दर्पणा हिं झुनि चोखें । दोन्ही होति संमुखें ।
 तेथ एरीं एर देखे । आपणपें जैसे ॥ ७४ ॥
 तैसा देवसिं पांडुसुतु । आपणपें देविं देखतु ।
 पांडवेंसि देखे अनंतु । आपणपें पार्थी ॥ ७५ ॥
 हे७७ देवा भक्ता लागि । जिये विश्व नदखे आंगि ।
 येर ही तिणें चि भागी । दोन्हीं देखे ॥ ७६ ॥
 आणिक काहिं चि नाहिं । कृष्णानि करिती काई ।
 कोथे एकपणें पाहीं । नांदत आहाति ॥ ७७ ॥
 आतां भेदु जरि मोडे । तरि प्रश्नोत्तर कां घडे ।
 ना भेदु चि तरि जोडे । संवादमुख कां ॥ ७८ ॥
 ऐसें बोलतां दूजेपणें । संवादें द्वैत जें गीळणें ।
 तें आइकिलें बोलणें । दोघांचें भियां ॥ ७९ ॥
 उट्टनि दोन्ही वारिसे । वोडविलेयां सरिसे ।
 कोण कोणां पाहांतसे । जाणवे ना ॥ १५८० ॥
 कां दीपा सदमुखु । देखिलेयां दीपकु ।
 कोणु कोणा अधिकु । कोणु जाणे ॥ ८१ ॥

हें निर्वासि जातां पुढें । निर्वासि ठक पडे ।
 ते दोघे जाले एवढे । संवादें सरिसे ॥ ८२ ॥
 तैसे श्रीकृष्ण ते दोन्हीं । संवादले तें मनी ।
 धरितां मज ही वानी । ते चि हों पातसे ॥ ८३ ॥
 ऐसें हणने ना मोठकें । तब हीरौनि सात्विकें ।
 आठौ नेला नेणों कें । संजयपणांचा ॥ ८४ ॥
 रोमांच जव फरकें । तब तब आंग सुरकें ।
 स्तंभस्वेदार्ते जीके । एकला कंपु ॥ ८५ ॥
 अह्यानंदपरिसें । दृष्टि रसमय जाली असे ।
 ते अश्रु नव्हति जैसे । द्रवत्व चि ॥ ८६ ॥
 मेणों काइ न माये पोटी । काइ नेणों गुंफे कंठि ।
 व्यग्रता पडे मिठी । उससाचिया ॥ ८७ ॥
 किंवहुना सात्विकां आठां । चाचरु मांडतां उमेठा ।
 संजय जाला असे चौहटा । भावभवनिचा ॥ ८८ ॥
 तेया सुखाची ऐसी जाति । जें आपणपां चि धरी शांति ।
 मग पुहुती देहस्मृति । लाधली तेणें ॥ ८९ ॥

व्यासप्रसादाकृतवामेतद्गुह्यमहं परं ॥

योगं योगेश्वराकृष्णात्साक्षात्कथयतः स्वयं ॥ ७५ ।

तेधवां वैसतेन आनंदे । हणने जी जें उपनिषदें ।
 नेणति तें व्यासप्रसादें । आइकिलें सियां ॥ १५९० ॥
 हे आघवे चि योग । जेया टाया यंति मार्ग ।
 तेयाचें वाक्य समर्थ । केलें व्यासें ॥ ११ ॥
 आहो अर्जुनाचेनि मीसं । आपणपें चि दूजें ऐसें ।
 नटुनि आपणेयां दोसें । वोळिले जें देवो ॥ १२ ॥
 तेथ किं माझे श्रोत्र । पाटाचें जालें पात्र ।
 काइ वाचूं स्वतंत्र । सामर्थ्य गुरुचें ॥ १३ ॥

राजन्संस्मृत्य संस्मृत्य संवादमिममङ्गुतं ॥

केशाचार्जुनयोः पुन्यं कृष्यामि च मुहुर्मुहुः ॥ ७६ ॥

हैं बोलता कां १७७ होए । तेणें चि मोडवला ठाए ।

रत्न कां रत्नकीला ए । झांकोलें जैसें ॥ ९४ ॥

हिमवेतिचि सरोवरे । चंद्रोदइं होति काश्मिरे ।

मग सूर्यागमीं मावारे । द्रव्य ए ॥ ९५ ॥

तैसा शरीरावेया स्मृती । तो संवादु संजयो बिसी ।

धननि आणि पुहुती । तें चि होए ॥ ९६ ॥

तच्च संस्मृत्य संस्मृत्य रूपमत्यङ्गुतं हरेः ॥

विस्मयो मे महाम्राजमृष्यामि च पुनः पुनः ॥ ७७ ॥

मग उटूनि हणें नृपा । श्रीहरिचेया विश्वरूपा ।

भेटलेयां उगा पां । काइ असिजे ॥ ९७ ॥

नेदखणेन जें दीसे । नाहिपण चि जें असे ।

विसरें आठवे तें कसें । चुकौं आतां ॥ ९८ ॥

देखौनि चमत्कार । कीजे तो नाहि पैसाक ।

मजें सकट हा पुर । नेत असे ॥ ९९ ॥

ऐसा श्रीकृष्णार्जुन— । संवादसंगमि स्नान ।

करुनि देतसें दान । अहंतेचें ॥ १०० ॥

तेथ असंघरें आनंदें । अलौकिक ही रूपदें ।

श्रीकृष्ण हणें सद्रदें । घेलवेलं ॥ १ ॥

इया अवस्थांची काही । कीरवांतें पारे नाहि ।

हाणौनि राया तें काहि । कल्पावें जवं ॥ २ ॥

तवं जाला सुखलाभु । आपणपां करुनि स्वयंभु ।

मुष्टविष्टा अवष्टभु । संजयें तेणें ॥ ३ ॥

एथ कोणहीं एकि अबसरि । होवाची ते करुनि दूरि ।

रावो हणें संजया पारि । कैसी तूमी गा ॥ ४ ॥

तेणें तूतें एथ व्यःसें । बैसविलें काहसेया दोसें ।
 अप्रसंगा माजि ऐसें । बोलसी काइ ॥ ५ ॥
 रानिचें राउला नेलेया । दाही दिशा मानी सुनिया ।
 कां रात्रि होथे पाहलेयां । निशाचरां ॥ ६ ॥
 जो जेथिचें गीरव नेणे । तेपातें भिंगुलवाणे ।
 हणौनि अप्रसंगु तेणे । ह्यगावा किं तो ॥ ७ ॥
 मग हणो सार्धें प्रस्तुत । उद्देलें असे जें हें उत्कलित ।
 तें कोणासि रे वा जेत । देईल शोयी ॥ ८ ॥
 यन्त्रविं विश्वे बहुत एक । आमचें ऐसें मानसिक ।
 जें दुर्योधनाचे अधिक । प्रताप सदा ॥ ९ ॥
 आणि एरांचेनि पाडें । दल ही तें देवडें ।
 हणौनि जेत फुडें । आणील तो तें ॥ १० ॥
 आझा तवें गमे ऐसें । मां तूहें जोईस कैसें ।
 तें नेणों संजया असे । तसें सांव पां ॥ ११ ॥

यत्र योगीश्वरः कृष्णो यत्र पार्थो धनुर्धरः ॥

तत्र श्रीर्बिजयो भूतिर्भुवा नीतिर्मतिर्मम ॥ ७८ ॥

यमा जोला संजयो हणो । जी येरायेरांचें मी नेणें ।
 परि आयुष्य तेथ जाणें । हें फुडें गा ॥ १२ ॥
 चंद्र तेथ चंद्रिका । शंभु तेथ अंबिका ।
 संत तेथ शिवेका । असणे कीं जी ॥ १३ ॥
 रावो तेथ कटक । सौजन्य तेथ सोडरिक ।
 बन्दि तेथ दाहक । सामर्थ्यता ॥ १४ ॥
 दया तेथ धर्म । धर्म तेथ सुखागमु ।
 सुखी पुरुषोत्तमु । असे जैसा ॥ १५ ॥
 वसंतु तेथ वने । वने तेथ सुमने ।
 सुमनि पाळेगने । सारंगांकि ॥ १६ ॥

गुरु तेथ ज्ञान । ज्ञानि आत्मदर्शन ।
 दर्शनी समाधान । आधि जैसे ॥ १७ ॥
 माग्य तेथ विलासु । सुख तेथ उल्लासु ।
 हे असो तेथ प्रकाशु । सूर्यो जेथे ॥ १८ ॥
 तैसे सकल पुरुषार्थ । जेणे स्वामी को सनाथ ।
 तो श्रीकृष्णराज ॥ जेथ । तेथ लक्ष्मी ॥ १९ ॥
 आणि आपुलेनि कांतेसि । ते जगदंबा जया पासि ।
 अणिमादिकी दासी । नो होतु तेयाते ॥ १६२० ॥
 तेयांचिये देशिचां शाडि । कल्पतरुते होडी ।
 न जीणवे काइ थोडी । माययापे ॥ २१ ॥
 ते पाषाण दि आघवे । चितारुनी कां नोहावे ।
 तिये भूमी कां नेयावे । सुवर्णस्य ॥ २२ ॥
 तेयांचिये गाबिचिया । नदी अमृते वाहाविया ।
 नवळ काइ राया । विचारि पां ॥ २३ ॥
 तेयांचे विसाट शद्र । सुखां लणों यंति वेद ।
 सदेह सच्चिदानंद । कां न व्हावे ते ॥ २४ ॥
 पै स्वर्गपवर्ग दोन्ही । इथे पदे तिया आधिनि ।
 श्रीकृष्ण बापु जननी । कमला जेयां ॥ २५ ॥
 लणोनि जिये वाहे उभा । तो लक्ष्मीचे वाळभा ।
 तेथ सर्वसिद्धी स्वयंभा । एर नेणों ॥ २६ ॥
 आणि समुद्रा मेघु । उपेगे तेया ही हुनि चांगु ।
 तैसा पार्थी आधि लागु । असे तिये ॥ २७ ॥
 कनकवदीक्षागुरु । लोहा परितु हाये कीरु ।
 पार जगा पोसित्य व्यवहार । ते चि जाणे ॥ २८ ॥
 एथ गुरु यंतसे उणे । ऐसे जने हें कोणही लणे ।
 मन्दि प्रकाशु दीपपणे । प्रकाशी आपुला ॥ २९ ॥

तैसा देवाभिया लक्ष्मी । पार्थु देवासी चि बहुती ।
 परी माने इये स्तुती । गौरव असे ॥ १६३० ॥
 आणि पुत्रे मी सर्वगुणि । जीणावा हे बापु श्रियाणी ।
 करी तैसा सारंगपाणी । फळा आला ॥ ३१ ॥
 किंबहुना ऐसा नृपा । पार्थु जाला असे कृष्णकृपा ।
 तो जिया कडे साक्षेपा । रिती पाहे ॥ ३२ ॥
 तो चि गा विजयासि ठावो । एथ कोणु तुज संदेहो ।
 तेथ न ए तरि वावो । विजयो चि होये ॥ ३३ ॥
 क्षणौनि जेथ श्रीमंतु । आणि जेथ पांडुचा सुतु ।
 तेथ विजयो समस्तु । अभ्युदयो तेथ ॥ ३४ ॥
 जरि व्यासाचैनि साचें । मानी मन तुमचें ।
 तरि या मोलाचें । ध्रुव चि माना ॥ ३५ ॥
 जेथ तो श्रीबल्लभु । जेथ तो भक्तकंदमु ।
 जेथ सुखें तेथ लाभु । मंगलांचा ॥ ३६ ॥
 या बोला आन होये । तरि व्यासाचा अंकु न व्हाए ।
 ऐसें गाजौनि वाहे । उमिली तेणें ॥ ३७ ॥
 एवं भारताचा एवांका । आणूनि अक्षरा एका ।
 संजयें कुरुनायका । दीधला हालि ॥ ३८ ॥
 जैसा नेणों केवडा वन्हि । कां परि गुणामि ठेडनि ।
 आणिजे सूर्याची हाणी । निस्तरावेया ॥ ३९ ॥
 तेसें शद्ब्रह्म अनंत । जालें सवा लक्षु भारत ।
 भारताचें सतें सात । सर्वस्य गीता ॥ १६४० ॥
 तेयां हिं सातां शतांचा । इत्यर्थु हा श्लोकु शेषिचा ।
 व्यासशिष्यसंजयाचा । पूर्णोद्धार हा ॥ ४१ ॥
 एणें एके चि श्लोकें । राहें तेणें अतिकें ।
 अविद्याजाताचें नीकें । जीतलें होए ॥ ४२ ॥

ऐसेयां श्लोकां से सात । गीतेचिं पदे आगे बाहात ।
 पदे हणों किं अमृत । गीताकाशित्वे ॥ ४९ ॥
 किं आत्मराजाचिये समे । गीते उब्धविले खांसे ।
 मज श्लोक प्रतिमे । ऐसे एंती ॥ ४४ ॥
 किं गीता हे सप्तशती — । मंत्रप्रतिपाद्य भगवती ।
 मोहमहिषमुक्ती । आनंदली असे ॥ ४५ ॥
 हणौनि मने काने वाचा । जो सेवकु होईल इयेचा ।
 तो स्वानंदसाम्राज्याचा । चक्रवर्ति करी ॥ ४६ ॥
 किं अविद्यातिमिररोखे । श्लोक सूर्याचे साकारके ।
 खेलविले गीतामीमे । राये श्रीकृष्णे ॥ ४७ ॥
 किं श्लोकाक्षरद्राक्षतता । मांडी जाली आहे गीता ।
 संसारपथश्रंता । विसावांवेया ॥ ४८ ॥
 किं सभाग्यसंतीं भ्रमरी । केले ते श्लोक कल्हारि ।
 श्रीकृष्णास्यसरोवरी । सांसिनली हे ॥ ४९ ॥
 किं श्लोक नव्हति आन । गमे गीतेचें महिमाम ।
 वाखाणिते बंदिजन । उदंड जैते ॥ १६५० ॥
 किं श्लोकांचेया आवरा । सात से करुनि सौंदरा ।
 सर्वांगम गीतापुरा । वसों आले ॥ ५१ ॥
 कां निजकांता आत्मेयां । आवडि गीता मिळावेया ।
 श्लोक नव्हति बाळा । पसरुं कां जो ॥ ५२ ॥
 किं गीता कमळिचे भृंग । किं गीतासागरतरंग ।
 किं हरिचे हे तुंग । गीतारथिचे ॥ ५३ ॥
 किं श्लोक—सर्वतीर्थांतु । आली गीता गंगा अद्भुत ।
 जे अर्जुनु जाला सिंहस्थु । हणौनियां ॥ ५४ ॥
 किं नव्हे हे श्लोकश्रेणी । सतंत जाली विसामणी ।
 किं निर्विकल्पलावणी । कल्पतरूची हे ॥ ५५ ॥

ऐसेयां सें सात श्लोकां । परि आगळा एकु एका ।
 आतां कोणु बेगलिका । बानावा पां ॥ ५६ ॥
 दीपा आदीलु मागीलु । सूर्यासि धाकुटा वढीलु ।
 अमृतसिंधु खोलु । उतलु काइसा ॥ ५७ ॥
 तानीं आणि पारिठी । इया कामवेनूनें दीठी ।
 सूनि जैसिया गोठी । कीजति नां ॥ ५८ ॥
 तैसे पाहिले आणि सरते । श्लोक न दाबावे गीते ।
 जूनि नवि पारिजातें । असति काइ ॥ ५९ ॥
 आणि श्लोकां पाहु नाहि । हें किर समर्थु काइ ।
 एथ वाच्यवाचक हिं । मागु न धरी ॥ १६६० ॥
 जे इथे शास्त्रि एकु । श्रीकृष्णु चि वाच्यवाचकु ।
 हें प्रसिद्धी जाणे लोकु । भलेतो ही ॥ ६१ ॥
 एथ अर्थें तें चि पाठें । जोडे एकडेनि घटें ।
 वाच्यवाचकें एकवटें । सार्धाति शास्त्रें ॥ ६२ ॥
 ह्यणीने मज फाहिं । समर्थर्षी आतां विषो नाहिं ।
 गीता जाणा हे ताकाई । श्रीमूर्ति प्रभूची ॥ ६३ ॥
 शास्त्र वाच्ये अर्थें फळे । मग आपण मावले ।
 तैसें हें नव्हे समूले । परमतत्व चि ॥ ६४ ॥
 कैसा विश्वाचिया कृपा । करुनि महाआनंदु सोदपा ।
 अर्जुना व्याजें रूपा । आणिला देवें ॥ ६५ ॥
 अकोरांचेनि निमित्तें । तीन्ही भुवनें संतप्तें ।
 निवत्रिलि कलावंतें । जिया परी ॥ ६६ ॥
 तैसें हें गीतेचें दुभर्तें । वत्स करुनि पार्थातें ।
 दुभिनली पुरतें । श्रीकृष्णु गाए ॥ ६७ ॥
 कां गीतमाचेनि मोसें । कलिकाळुम्बरितादोसें ।
 पाणिदाळु गिरीशें । मंगेचा केला ॥ ६८ ॥

एध जीवें जरि नाहाल । तरि हें चि कीरु होआल ।
 ना पाठमीखें तीमाळ । जीम पै जरि ॥ ६९ ॥
 तन्हीं लोह हें एकें अंशें । झगटिऊं होवे परितें ।
 तरि एकी कडे आपैसें । सुवर्ण होए ॥ १६७० ॥
 तैसी पाठाची ते वाटी । लाविजे ना जव बोंडी ।
 तव झलतेची पुष्टी । एईल आंगा ॥ ७१ ॥
 ना येणेंसि तोंड बांकुडें । करुनु ठाकाळ कानवडें ।
 तरि कांनं हि घेंति पडे । तें चि लेख ॥ ७२ ॥
 कां जें श्रवणें पाठें अर्थें । गीता नेंदी मोझा आरोतें ।
 स्थूल दाता किं कोण्हातें । नास्ति न सणैल ॥ ७३ ॥
 झणौनि जिया सिया सवा । गीता चि येकि सेवा ।
 काइ कराल आचवा । शास्त्रि एरि ॥ ७४ ॥
 आणि कृष्णार्जुनि मोकली । मोठि केली निराळी ।
 ते व्यामें दाविली करतली । घेऊं ये ऐसी ॥ ७५ ॥
 बाळकांतें घोरसें । माये जेवळ बंते ।
 तेव्हाळ तेया ठाकति तैसे । घांस करी ॥ ७६ ॥
 कां अफाटा समारणा । आपेंतेंपणेंसि आणा ।
 कैलें जैसें दोजणा । निर्मूनियां ॥ ७७ ॥
 तैसे शस्त्रे ओं न लभे । ते घडूनु अनुष्ठुमे ।
 स्त्रीशूद्रादिप्रतिभे । सामविलें ॥ ७८ ॥
 स्वातीचेंनि पाणिये । न्दवति जरि मेलिये ।
 तरि आंगी सौंदराचिये । कां शोभती तिये ॥ ७९ ॥
 नादु वाद्या नेयता । तरि कां गोचर होता ।
 फुले नव्हतां घेयता । आमोदु केनि ॥ १६८० ॥
 गोडें नव्हति पकाजें । तरि कां फवती रसने ।
 दर्पणें विण नयनें । नयनु कां दीसे ॥ ८१ ॥

ब्रह्मा त्रिगुणमूर्ति । ॥ रिगतां दृश्यपंथी ।
 तरि काष्ठा उपास्ती । आकलता तो ॥ ८२ ॥
 तैसें वस्तु जे असंख्यात । तेथा संख्या ह्ये शतें सात ।
 मंहुंति तरि कोण एथ । लागीं ये तें ॥ ८३ ॥
 मेळु सिंधुचें पाणी वदि । तन्ही जग तेयातें चि पाहे ।
 कां जें उमप तें नोहे । टाकतें कोणहां ॥ ८४ ॥
 आणि वाचा जें न पवे । तें श्लोक न्हवति बरवें ।
 तरि कानें मुखें फावे । ऐसें कां होतें ॥ ८५ ॥
 ह्यणीनि व्यासाच्चा हा थोर । विश्वा जाला उपकार ।
 श्रीकृष्णउक्ति आकार । ग्रंथाचा केला ॥ ८६ ॥
 आणि तो मियां ॥ आतां । व्यासाचि पदें पाहातपाहतां ।
 आणिला श्रवणपथा । मन्हाटिया ॥ ८७ ॥
 व्यासादिकांचे उन्मेष । राहाटति जेथ साशंक ।
 तेथ भी रंक एक । वाचाले करीं ॥ ८८ ॥
 परे गीता ईश्वर भोला । ले व्यासोक्तिकुसुममाला ।
 परे माझेया दुर्वादला । ना न हणें ॥ ८९ ॥
 आणि जेथा सिंधुगटा । पाण्यां येति गजघंटा ।
 तरि काइ सुरकुटां । वारिजतसे ॥ ९० ॥
 पांखिकुटें पांखिरं । गगनीं मुडे तरि काइ करं ।
 नभ क्रमूनि थोर । गरडु देखें ॥ ९१ ॥
 राजहंसाचें चालणें । मृतळिं चालावें कवर्जे ।
 तरि आणिं किं ही कुंठेपणें । चालावें लागे ॥ ९२ ॥
 जी आपुलेनि अवकाशें । अगाध घेते कलशें ।
 चूळ चूळ पाणी ऐसें । घेउनि निगे ॥ ९३ ॥
 दिबिधेचां आंगि थोरी । तरि ते बहुतां तेजातें करी ।
 वाति आपुळिया परी । आणीं ना ॥ ९४ ॥

श्री समुद्राचेनि पैसैं । समुद्री आकाशें आभासे ।
 थिलरी थिलरा ऐसैं । बिबें बि पै ॥ ९५ ॥
 तेवि व्यासादिमहामती । वाचरों ये इये मंत्री ।
 मां आक्षी ठाकीं हें युगुति । निमळे चि कीर ॥ ९६ ॥
 जिये सागरी जलचरें । संचरति मंदराकारें ।
 तेथ काइ सफरें । पळों न रहाति ॥ ९७ ॥
 अरुणु आंगा जवळिके । हणौनि सूर्यातें तो देखे ।
 मा भूतलिं चि नेदखे । मुंगी काई ॥ ९८ ॥
 इया छागि आत्मा प्राकृता । देशिकारें बांधों गीता ।
 हणणें हें अनुचिता । कारण नव्हे ॥ ९९ ॥
 आणि बापु पुढां जाये । देखां उचलता पायें ।
 आणि बालक हृद्य हृद्य ये । तरि तें न पवों काइ ॥ १०० ॥
 तैसा व्यासाचा मागोवा घेंतू । आश्वकारातें पूसतु ।
 अयोधु ही भी न पवतु । कें जाइन ॥ १ ॥
 आणि पृथ्वी जेया क्षेमा । नुभगे स्थावरजंगमा ।
 जेयाचेनि अमृतें चंद्रमा । निववी जग ॥ २ ॥
 जेयाचें आंगें अतिकें । तेज लाडूबि अकें ।
 आंधाराचें सावाइकें । लोटिजतसे ॥ ३ ॥
 समुद्रा जेयाचें तोणें । तोया जेयाचें माधुर्य ।
 माधूर्या सौंदर्य । जेयाचें होंतें ॥ ४ ॥
 पवना जेयाचें बल । आकाश जेणें पवळ ।
 ज्ञान जेणें उजळ । चक्रवर्ती ॥ ५ ॥
 वेद जेणें सुभास । सुख जेणें सोहळास ।
 हें असो रूपस । विश्व जेणें ॥ ६ ॥
 तो सर्वोपकारी समर्थ । सद्गुरु श्रीनिवृत्तिनाथ ।
 राहावतसे मज आतु । रिगौनियां ॥ ७ ॥

आतां आश्टी गीता जगी । मीं सावें मन्हाटिया भंगी ।
 एष कैंचा विस्मया लागि । ठाऊं असे ॥ ८ ॥
 श्रीगुरुचेनि नावें मर्ता । बोंगरी जेया पारि होती ।
 तेणें कोलियें त्रिजगती । एकावट वेळी ॥ ९ ॥
 चंदनें वेधिली झाडें । आळि चंदनाचेनि पावें ।
 वसिष्ठें मानिती कीं भांडे । भानुसी घाटी ॥ १० ॥
 मा मी तवें चित्तायिला । आणि श्रीगुरु ऐसा दादुला ।
 जो दीठिवेनि आपुलां । कैतवी पदीं ॥ ११ ॥
 आधीं चि देखणी दीठि । वरि सूर्य पुरवी पाठि ।
 तें न दिसे ऐसी गोठि । कोंठें असे ॥ १२ ॥
 झणौनि माझे नीच नवे । श्वास ही प्रबंध होभावे ।
 गुरुलपा काइ न्हवे । हानदेऊं झणे ॥ १३ ॥
 या कारणें मियां । गीतार्थ मन्हाटिया ।
 केला लोका लागिवा । दीठिचा विखो ॥ १४ ॥
 परि मन्हाटे ओळ रंगें । कथलितां जें गीतांगें ।
 तें गा तेयाचेनि पांगें । एकावट जाले ॥ १५ ॥
 झणौनि गातां गाऊं झणे । तें गाणिवे होये नेणें ।
 मा मोलें तरि सणें । गीता ही न आणित्ती ॥ १६ ॥
 सुंदर आंगि लेणें न सूर । तें तो मोकला त्रिगळ होये ।
 ना लेइलें तारे आहे । तैलें कें उचित ॥ १७ ॥
 कां मोतियांचीं जैसी जाति । सोनेयां हिं मानु दैति ।
 ना यन्हाविं तन्हीं मानवति । आंगें चि गुणु ॥ १८ ॥
 नाना गुंफिली कां मोकली । उणीं न्हंति परिमली ।
 वसंतागमिचि वाटोली । मोगरिं जैसि ॥ १९ ॥
 तैसी गाणीव तें मिरवी । गीतें विण रंगु दावी ।
 ते लोभाचा बंधु ऊंची । केली मियां ॥ २० ॥

तेजें आवाळसुबोधें । अवियेचेनि बंधें ।
 मसरसुखादें । आखरें गुंफिलीं ॥ २१ ॥
 आतां चंदनाचा सेजारी । परिमला लागि निमिष भरी ।
 पारुसर्जे जिवा परीं । न लगे तेथ ॥ २२ ॥
 तैसा प्रबंधु ॥ श्रवणीं । लागत खेळ समाधी आणी ।
 आइकिल्या वाखाणी । व्यसन न लवी ॥ २३ ॥
 पाकु करिति व्याजें । पांडित्यें पथ वेखजें ।
 तें अमृतातें नेणजे । पातळ्या ॥ २४ ॥
 तैसेनि आइतेपणें । कविव जालें उरुणें ।
 मनननिदिध्यासश्रवणें । जीतलें आतां ॥ २५ ॥
 हें स्वआनंदभोगाची सेल । भळतेयासी चि देइल ।
 सर्वोद्वेगें पोसवील । श्रवणा करवीं ॥ २६ ॥
 चंद्रातें आंगवणें । भोगुनि चकोर सिहाणे ।
 तन्हीं फावे जेवें चांदिणें । भळतेया ॥ २७ ॥
 तैसें आध्यात्मशास्त्री इथे । एक अंतरंग चि अधिकारिये ।
 येरि लोक वाक्चातुर्यें । हाईल सुखिया ॥ २८ ॥
 ऐसें श्रुतिवृत्तिनाथाचे । गौरव असें जी साचें ।
 प्रंधु नव्हे सुकृपेचें । जेमच तिये ॥ २९ ॥
 क्षीरसिंधुपारसरीं । शक्तिचां कर्णकुहरीं ।
 तेजें कै श्रीश्रिपुरारी । सांचितलें जें ॥ ३० ॥
 तें क्षीरकल्ला आंतु । मकरोदरि गुपितु ।
 होता तेयाचा हातु । पेटें जालें ॥ ३१ ॥
 तो मळप्रसवसुंगी । भग्नवयव चौरंगी ।
 भेटला तो सर्वानि । संतुष्ट जाला ॥ ३२ ॥
 मग समाधि अभ्यया इया । भोगाचा वास नां इया ।
 ते मुद्रा श्रीगोरक्षराया । दिवशी मीनी ॥ ३३ ॥

तेजें योगाग्निनीसरोवर । विषयविष्वसैकशूर ।
 सिये पदीं कां सर्वेश्वर । अभिषेकिला ॥ ३४ ॥
 मग तेही तें शांभव । अद्वयानंदवैभव ।
 संपादिलें सप्रभाव । श्रीगायणिनाधीं ॥ ३५ ॥
 सेजें कलिकलितभूतां । आळा देखौनि निरुता ।
 आज्ञा श्रीनिवृत्तिनाया । दीवली ऐसी ॥ ३६ ॥
 अनादिगुरुशंकरा । पासौनि शिष्यपरंपरा ।
 बोधाचा हा सर्वसारा । जाला आमते ॥ ३७ ॥
 तो हा घेउनि आधवा । कलिगीलितेया जीवां ।
 सर्वप्रकारें धावा । करि पां वेगां ॥ ३८ ॥
 आधि तो तव कपाल । वरि गुरुभ्राजेचा बोलु ।
 जाला जैसा वरिषाकालु । स्वर्णलें मेघां ॥ ३९ ॥
 मग आर्त्ताचेन उरसें । गीतार्थप्रथनमिसें ।
 बरिखला शांतरसें । तो हा ग्रंथू ॥ ४० ॥
 तेथ पुढां मी बाधिया । मांडलां आर्त्तां आपुलेया ।
 कीं यया सालें यवडेया । आणिलां यशा ॥ ४१ ॥
 एवं गुरुकर्म लाभलें । समाभिधन जें आपुलें ।
 तें ग्रंथि बांधीनि दीवले । गोसांविं मज ॥ ४२ ॥
 बांधीनि पढें ना वाची । ना सेवा ही जाणें स्वामिची ।
 ऐसेया मज ग्रंथाची । योग्यता कें असे ॥ ४३ ॥
 परि साच नि गुरुनाथें । निमित्त करुनि मातें ।
 प्रबंधव्याजें जगातें । रक्षिलें जाणा ॥ ४४ ॥
 तर्हि पुरोहितगुणें । मी बोलिलां पुरे उणें ।
 ■ सुद्धीं माउलीपणें । उपसाहिजो जी ॥ ४५ ॥
 वाहु कैसा घडिजे । प्रमेय कैसेयां घडिजे ।
 अलंकार धाविजे । काह तें नेणें ॥ ४६ ॥

सांख्येडाचें वाडलें । बालवतेया सूत्राचेनि बाले ।
 तैसा मातें दावीति बोलें । स्वामि तो माझा ॥ ४७ ॥
 या लागि मी गुणदोष । विषी क्षमावि नय विशेष ।
 जें संजात मी ग्रंथिळों देख । आचार्य की जी ॥ ४८ ॥
 आणि तुझा संतांजिये सभे । जें उणीवांसि ठाके उभें ।
 तें पूर्ण नोहे तें उभे । तुझा कोपों ॥ ४९ ॥
 सितलेयां हिं परिसें । लोहत्वाचिए अवदशे ।
 म भूकिजे चि आयसें । तो कोणा बोलु ॥ १७५० ॥
 बोहलें हे चि करावें । जें गंगेचें भांग टाकावें ।
 मग ही गंगा नोहे । तें तो काड करी ॥ ५१ ॥
 ह्मणौनि भाग्ययोगें बहूवें । तुझा संतांचे मी पाए ।
 पातलो आतां कें आहे । उणें जगी ॥ ५२ ॥
 आहो जी माझेनि स्वामी । मज संत जोडुतु तुझी ।
 दीधलेति सर्वकामी । संपूर्ण जाळां ॥ ५३ ॥
 पाहे पां मातें तुझा सांगडे । माहेर तेणें सुरवाडें ।
 ग्रंथाचें हें आलियाडें । सिद्धी गेलें ॥ ५४ ॥
 जी कनकाचें निखळ । उभूं येईल भूतळ ।
 चितारतों कुळाचळ । निर्मू एती ॥ ५५ ॥
 सार्ता हिं सागरातें । सोडपें भरितां अमृतें ।
 दुषाड नोहे तारातें । चंद्रु करितां ॥ ५६ ॥
 बल्यतरुंचे आराम । लावितां नाहिं विषम ।
 पारि गीतार्थाचें वर्म । भिवडां नैए ॥ ५७ ॥
 तें मी एकु सर्व सूका । बोलौनि मन्हाटिया खोळा ।
 करि डोळे वरि लोकां । धंअ ए एसें ॥ ५८ ॥
 हा ग्रंथसागर एवडा । उतरौनि पैलीकडा ।
 कीर्तिविजयाचा ठेंढा । नाचें जे कां ॥ ५९ ॥

गीतार्थिषा अश्वार । कलशैलि मद्भिर ।
 रघूनि माही श्रीगुरु- । लिग जे पूजा ॥ १७६० ॥
 गीता निष्कपट माए । चूकीनि हीडिजे माए ।
 ते माये पूतां भेटि होए । हा धर्म तुमचा ॥ ६१ ॥
 सुखा सज्जनार्थे केलें । आकलनि जी मी नालें ।
 ज्ञानदेऊ हाणे ठेकुलें । तैसें हें नोहे ॥ ६२ ॥
 काहू बहू कीलों सकलां । मेलविलां जन्मफला ।
 मधसिद्धिचा सोडला । दाविला जो हा ॥ ६३ ॥
 मियां जैसीजेसिया आशा । केला तुमचा भरवसा ।
 तो पुरीनि जी बहुवसा । आणिला सुखा ॥ ६४ ॥
 जी मज लागि मंधाची स्वामी । दूजी सुष्टि केली तुम्हीं ।
 ते पाहूनि हांसों आलि । विश्वामित्रातें ॥ ६५ ॥
 जें असौनि त्रिसंकुदोसें । धात्रेया ही आणार्थे घोंसें ।
 तें नासतें कीजे किं ऐसें । निर्मार्थे ना हीं ॥ ६६ ॥
 शंभु उपमन्युचेनि माहें । धारसागर केला आहे ।
 एथ तो ही उपमा नोहे । जें त्रिगर्भ किं ॥ ६७ ॥
 अंधकारा निशाचरा । गीलितं सूर्ये शराचरा ।
 धावा केला तन्ही खरा । ताडनि तो ॥ ६८ ॥
 सातलेया जगा कारणें । अंधे हि बेचिलें आदिणें ।
 तेया सदोषा केवि हाणें । सारिखें हें ॥ ६९ ॥
 हाणौनि तुम्हीं मज संतो । मंधरूप जो हा त्रीजगती ।
 उपेगु केला तो हा घुडुती । निरूपमु जी ॥ ७० ॥
 किंवहुना तुपचें केलें । धर्मकीर्तन सिद्धी मेळें ।
 एथ माझे जी उरलें । पाहकपण ॥ ७१ ॥
 आतां विश्वात्मकें देवें । एणें वाग्यहें तोषावें ।
 खोखौनि मज देशावें । पसायदान हें ॥ ७२ ॥

जे सर्वांची बाकुडे गोडे । तेथीं सत्संगीं रति वाडे ।
 भूतां परस्परे पडे । मैत्र जीवांचे ॥ ७३ ॥
 दुरितांचे तिमिर जाऊ । विधा स्वधर्मसूर्यो पाहो ।
 बाळिल ते ते लाहो । प्राणिजात ॥ ७४ ॥
 वर्षेते सर्वमंगली । इश्वरनिष्ठांची मांदियली ।
 अनन्त भूतली । भेटोतु भूतां ॥ ७५ ॥
 चला कल्पतरूचे आरव । चेतनांचितामणिचे गारव ।
 नोलते पां अर्णव । पीयूषांचे ॥ ७६ ॥
 चंद्रमे जे आलंछन । मार्तंड जे सपहीन ।
 ते सर्वा हीं सदा सज्जन । सोधरे होतु ॥ ७७ ॥
 किंबहुना सर्वमुखी । पूर्णा होवनि तिहिं लोकि ।
 भजिजो आदिपुरुषी । अखंडित ॥ ७८ ॥
 आणि ग्रंथोपजीविये । विशेषे लोकीं इये ।
 दृष्टादृष्टविजये । होआवे जी ॥ ७९ ॥
 एथ क्षणे विश्वेश्वर राऊ । होईल दासो पसाऊ ।
 ऐणे वचने ज्ञानदेऊ । सुखिया जाला ॥ १७८० ॥
 ऐसें युगीं वरि कळी । आणि महाराष्ट्रमंडळी ।
 श्री गोदावरिचा कुली । दक्षिणिनी ॥ ८१ ॥
 तेथ भुवनैकपवित्र । अनादिपंचक्रोशक्षेत्र ।
 जगाचे जीवनसूत्र । जेथ श्रीमहालसा ॥ ८२ ॥
 तेथ इंदुवंशविलासु । जो सकलकला निवासु ।
 न्यायार्ते पोखीत क्षितीशु । श्रीरामचंद्रु ॥ ८३ ॥
 ते माहेप्रान्वयसंभूते । श्रीनिवृत्तिनाथसुते ।
 केले ज्ञानदेवे गीते । देशीकार लेणे ॥ ८४ ॥
 एव भारताचा गाथी । भीष्मनामी प्रसिद्धपथी ।
 श्रीकृष्णार्जुनी करवी । जे गोष्टि केली ॥ ८५ ॥

जें उपनिषद्‌चें सार । सर्वज्ञत्वाचें भाषिण ।

परमहंसी सरोवर । सेविजे जें ॥ ८६ ॥

सिये गतिचा कलझु । संपूर्ण हा अष्टादशु ।

झणे निवृत्तिदासु । ज्ञानदेवो ॥ ८७ ॥

पुढुती पुढुती पुढुती । ह्या ग्रंथा पुण्यसंपत्ती ।

सर्वमुखी सर्वभूती । संपूर्ण होइनो ॥ ८८ ॥

७० तत्सदिति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे

श्रीकृष्णार्जुनसंवादे मोक्षयोगो नाम अष्टादशोऽध्यायः ॥

हिरण्य । श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ १८ ॥

लेखनं श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥

श्री + + + + साम्राज्यलक्ष्मीस्वरूपीश्वरा

गुरुकृपाळुनारायण पातु मां ॥

शकें बारा शतें बारीत्तरे । तें टीका केळी झालेचरें ।

सचिदानंदभाषा आदरें । लेखक जाला ॥ ९२ ॥

हे पुस्तकं विश्वनाथु कोनेर भोळरदेवचुरकर

श्रीसद्गुरुमुकुंदेन दत्ता ज्ञानेश्वरी शुभा ॥

विद्याधराय शिष्याय स्वीय स्वतः न होमते ॥ १ ॥

प्राचीन शब्दकोश

प्रस्तुत लहान कोशांत काहीं टळक टळक प्राचीन शब्दांचे अर्थ दिले आहेत. पुस्त्या खंडांत शानेश्वरीतील एकेनएक शब्दांची मूहसूचि घालण्याची आहे, त्यांत अठराहि अध्यायांतील शब्दांचे अर्थ स्पष्ट होतील.

अ

अगत्या—निष्पापानें.
अगाधपण—असेवत्, गूढत्व.
अप—पाप, गुःस्त.
अचल—स्थिर, पर्वत.
अचुमित—अस्पृष्ट, अतर्कित.
अहर्बरि—अद्याप्यर्थत.
अहदर—भय.
अहव—रान.
अभिनांव—अवधार्यनाम.
अडे—तांडवे.
अदंभे—घरवे.
अणुसुट—अनुच्छिद्य.
अतिसो—अतिशय.
अयव, अचाव,—ठव, ठाव नाही
असा जलसंचय.
अध्वर—यज्ञ, याग.
अनकलित—समग्र.
अनमृत—निरंतर, नियत, व्रतबद्ध.
अनसूयु—असह्य औवढेलें.

अनारितें—भिक्ष, मळतें.
अनावर—आवरण्यास अशक्य.
अनुकार—अनुकरण.
अनुषाढ—उषाढ नाही तें, गुप्तपणा,
कोंढणी.
अनुपरोक्ष—रूपोपरोक्षरहित, मथार्थ.
अनुभौ—अनुभव.
अनुसंग—संगति, संबध, विश्वास.
अनेग—एकाहून अधिक.
अपभ्रंश—नाश, अपवाद.
अपाढ—साभ्यरहित, अशक्य, कसर.
अपार—अपरिमित.
अपावृत्त—उपडले, प्रकटले.
अपांपरि—दुर्दशा, भिक्ष रीति.
अभोल—भोळा नव्हे तो, प्रबुद्ध.
अर्चिरामार्ग—सर्वकिरणमार्ग.
अरीतें—अलिकडचें.
अलिउलें—सुगंधांचे यवे.
अलुर्का—व्यसन, लुधा, आसक्ति.
अलौकिकां—अलौकिकवान्, लोकनि
छोडून वायणारा.

अवगाळ-गाळ.

अवग्रह-अहंकार, अग्रय, धैर्य.

अवसरी-मोह, समयी.

अवसांत-अकरमात.

अव्हाटी-आडकट.

अविद्या-माया.

अविट, अवीट-अलित, मुड, सरळ.

अविनामाय-व्याप्तिमत्त्व, अधिकगणना
मत्तकरणे-विकारणे.

असका-अवघा, समग्र.

अस्तोव्यस्त-अस्तव्यस्त

असमसाहस-ज्याचे साहसास साम्य
नाही असा, अमयीद.

असगार्ह-न समावणारी, न राहणारी

असंघटे-विघटे.

अशौहिर्णा-रथ व हत्ती २१८७०,
घोडे ६५६१०, पदाति
१०९३५०

अंगस्तिगौवण-अंग आच्छादणारी
पिशवी

आ

आडळाबिडे-साहेतिसन्या.

आंकण-बंदी, प्रतिरोध.

आंकला-अंकित.

आंकूनि-मुद्रा ठोकून.

आखलिचे-दुष्टपणाचे.

आखर-अक्षर.

आगरी-साण, घेत, मळा.

आंगलगे-समागमे.

आंगलिक-आधिक्य.

आंगले-अन्य, भिन्न.

आंगवटा-अंतरंग, जातिस्वभाव.

आंगवणे-मानवणे.

आंगवत्ता-अंगप्रदेशांत.

आंगसे-ढाडल्याचे होडे.

आगा-अरे, रे, अशे.

आशियल-आगीचा डोंव.

आचरणे-करणे, अनुष्ठिते.

आचस्तेनि-आज्ञाकरणाने.

आक्षुह-अद्यापि.

आक्षु-अद्यापि.

अ.टलिजां-आळवधान.

आंटी-गांठ, मिठी.

आटोपे-ढील, महत्त्व, व्यापकता.

आटमुठी-अवपणाने व सुवपणाने

आटूह-अभूत.

आठौ-स्मृति.

आडकठ-अलीकडला कांठ.

आडदव-प्रतिपक्ष.

आडलिजे-अडखळावे.

आडवकी-खोळ.

आडे-आणि, अथवा, कां.

आणी-आणतो.

आणि, णी-अत्र, महत्त्व.

आंतर-अंतःकरण.

आवाठणे-धारण.

आंनुवटपणा-बळिष्टता.

आंत-पांथे.

आंतीतें-रार आंत,
 आधि-आहे.
 आधित्य-संपन्न.
 आधुपुत्रे-सदसत्त्वणें.
 आदिल-प्रारंभीचे.
 आधवलपि-तनशा लेली.
 आधन-आसक्ति.
 आधाडा-मध्यभाग, आधाकडा, उद-
 काना उद्यम अथवा मध्य.
 आधिका-चलचत्तर.
 आधिली-अधी.
 आनीति-अन्व.
 आपणवे-आत्मत्व.
 आपादिलें-प्रतिपादिलें.
 आपु-प्राप्त.
 आपणें-अपययें.
 आडुथिली-अस्युत्थान खाली, उठली.
 आप्ताय-वेद.
 आय-वशा, लाभ, आकार, ठिकाण.
 आयणी-सामर्थ्य, दृच्छ, प्रसर, रीति,
 तत्त्वनिर्णय.
 आयतन-विभक्तिस्थान.
 आजें-मिळें.
 आर्डि-दरज, खोल विचरे.
 आर्त-दृच्छा.
 आरणी-रक्षणकर्म, सेना.
 आरंभरंभा-कदली, अस्त्रविशेष.
 आराहले-दोपिले, अनुसरले.
 आराणुक-विभक्ति.

आराध-मुख, समाधान, हर्ष.
 आरीत-अलिकडील, अपकृष्ट.
 आलवणें-बोलणें.
 आलविलें-बोललें.
 आलुकीलें-मुकेले.
 आलोडावे-गुसळणें.
 अवगाणिचें-अलिकडचें.
 आंबगे-स्वीकृती, पावे.
 आषट्ते-हवें तें, हष्ट.
 आवडे-वाटे. [अवच्छिन्न होणें.
 आवरणें-पसरणें, विस्तरणें, आकारणें
 आस्थिक-अरूप वस्तु आहे जेथें.
 आवाहानु-आवाहानु.
 आवाहणें-ओष्ट प्रांत.
 अवित्त-अमिष.
 आवेगवाणें-व्यंगरहित.
 आशुद्धि-निराश होऊन.
 आसलगावणा-सोपेपणा, गोष्टी.
 आशंसीति-वर्णन करतात.
 आदाच-उधळ, सामान्य.
 आदाचवादाच-चरमर.
 आदाणत-दृष्टान्त.
 आदाति, ती-आहेत.
 आहो-प्रतिष्ठा, आकार.
 आक्षादिजे-आशुदिजे.

ह, ई

इतुले वेन्ही-इतक्यापर्यंत इतकें.
 इयेतव-इच्छाकारणें.

इ-देसीक.

ईभ-इभी.

उ, ऊ

उक्ता-सांगितल्या.

उकलियां-समविपमता.

उचिते-एकसरे, आगेतुक.

उगाणां, उगाणे-झाडा, उपदेश,
सांगण, समर्पण.

उगेवां-स्वरस.

उगंडू-गुठका, नहिगंमन.

उबगरा-जाणति.

उबरी, उबिरी-कडुता, रीति, स्वच्छता
सरिसेपण, विस्तार.

उबळयें-चकाकणारे.

उजीवडे-प्रकाश.

उज्ज-नीट.

उज्जकाने-नीट प्रकारे.

उतत-बाहेर पडत.

उत्पन्न-उडणे.

उसे-बाहेर सांडणे.

उदका-उदकानीं.

उदडी-अत्युत्तुक होत्यानीं.

उदालें-बाग, वर येणें, प्रादुर्भाव.

उदिपे-उडीपन होई.

उदो-उदव, प्रादुर्भाव.

उदवला-उदवळ. [नेत्र ज्याचा.

उन्नेष्टु सुभेक्षण-अवधान हाच सूक्ष्म

उनीश-जाणत.

उपसा, से-उपसा, ध्ययंत, येच.

उपभितां-मुपाने झडपलें असतां.

उपरोची-भीड, सडचण.

उपलबला-दड भरिला.

उपहय-हानि पावलेला, वेळिक.

उपादेश-प्राप्त.

उपाधिलें-प्राप्त झालें, विस्तारलें, प्रसिद्ध

उपास्ति-भक्ति.

उपासन-भक्ति.

उपेग-उपयोग.

उभगला-कंठाळा भरिला.

उभडा, डे-छोंडा, मडका.

उभपें-मोडण्यास अद्यकच, समूह,

उभाधितें-मोडितें.

उमेठें-मेळावा.

उराउरी-सडकर.

उरयें-जेष्ठ.

उरोयु-प्रतिबंध, भीड.

उस्व-गर्भांची पिछकी.

उस्हाटे-हटून पळें.

उस्त्रिगे-चोकल्या नोक्या, रिगार,
वेड.

उवाउं-उस्ताइ.

उवाधिला-बोधिला.

उवेडा-वेडा घूर करणें.

उसिटा-उन्निड.

उहरविली-उहरिली.

उहीपुही-भवति नभवति.

ऊठि-बाकी.

ए, ऐ.

ए-बैठे, बैई.
एकदुके-एकमायावें.
एकनिष्ठ-हृदभद्र.
एकवकैयेचा-सारसेपणाचा.
एकार्थे-एसादें.
एक्येल-एकदेळ.
एरा-इरा, बरोबरी.
एसवें-असलें.
एति-येतात.
ऐरां-असा.

ओ.

ओहिलें-अत्यंत अल्प.
ओगरा-वाढवें.
ओडवला-पाडला.
ओतपली-दीसि.
ओधिलें-पातळ केले.
ओमाणें-पूर, वेग.
ओलांतरल-उशीर हास्यामुळे क-
सला,
ओलावणी-शांति.
ओडिबटा-येण्याजण्याचा मार्ग.
ओडंडति-बडबडतात.
ओवरां-सोळांत, बोवरीत.
ओसंडनि-सोडून, टाकून.
ओसवता-वरळवा.

ओलाणें-केर, कसपट.

ओहिरी-सोसी.

क.

ककारांत-सुपुझा.
कटारे-शस्त्रविशेष.
कडवता-काही आचार, प्रवृत्तावली.
कडवणी-कड, संघन, कसणें, सावच
करणें, दिखार करणें, यथा-
क्रम उच्चारणें.
कडसावें-परीक्षावें.
कडेसग-शेवटाजवळ
कडीनि-कडून.
कणव-दवा.
कथोळें-गालाणें.
कन्हें-उंट.
करांडी-कुरगुडी.
कसिपति-मायारूप, मातृव.
कलिया-बळ.
कवणी-कोणी.
कव्हाल-कवच.
कविलासु-कैलास.
कस-परीक्षा.
कडु-सामर्थ्य, बळ, परीक्षा.
कलभा-सगडा.
काचें-कन्हें.
काचेयां-कसा लोकांस.
काज-काय ?
काटाळें-तराज, रोमान.

काद-वेगानें-वहाणारे.

कादत-धावत, लावित.

कांतले-बुंपिले.

कांवि-तिरकामट्याची कांवि.

कामिजे-ह्वावे.

कालवले-काळोव, अग-काण, आ-
लसव.

कालासला, कळारति=वांघिला, न्वा-
हाळिला.

कालौनिश-विचारणा करुन.

कासी-नाराणसी,

कासा-कसा.

कान्ददरी-तानी.

कोजतासि-केला जात आहेस.

कीट-हीण, चार्डट.

कीडद-सर्प.

कीडाल-खोटे, फटकळ.

कीड-खरे पाहिले तर.

कुडे-खोटे, लटकें, फटकळ.

कुडडा-शहाणा, गांठ्याळ, खजाना.

कुरीडी-ओवाळणी.

कुलकेणी-कुशलता.

कुलवाडी-संतति, रयतावा.

कुलैवा-कुलदीपक

कुबाड-दुर्घट.

कुबासा-आश्रय, साहाय्य.

कुहां-कूप, विहीर

कुडि-निंदा, अपवाद.

कुदांड-वमधर्म, मृत्यु.

कें-कोटे.

केणी-प्रकार वस्तु.

केणें-बलाच्या घडीभोवती बांधलेली
दोरी.

केटी-किती.

केद-नाश

केव्हालि-कोणत्या वेळीं ही.

कोटली-कुडकी घाण.

कोडा-भूस.

कोडणी-कोडून टाकणें.

कोट्टे-सहज, कौतुक, प्रीति, संकट.

कोद-भावकुसूं.

कोवाटे-व्यापे, भरे.

कोळ-इटी.

कोव्हेरी-शाला, संडप.

कोवलिक-कोवळेपणा.

ख

खडुलें-गडूळ पाणी, गाळ.

खरपें-खसपणा, कठिणपणा, नीरस-
पणा.

खराटे-फांका, अप्राप्ति.

खळन-खलन.

खवले-खपली.

खपणेंयाचां-तम, नागा, कीड.

खांखांते-कर्मकांड.

खांचे-दम, भ्रम पावे.

खाजें-खाय.

खाल-कातडी, खाल.

सालातिले-सालच्या, अघोभागीच्या.

सिरडला-मागे सरला, हडला.

खीचु-खिचडी,

सेधो-चरोचर, समवेत. •

खेळतां-लीलेने.

खेवणिले-कोविले.

खेवणे-कोवण.

खेवां-जरोवर, समवेत.

खोंकरें-कुटुंब

खोटि-गोळा, आंटीच सोने.

खोले-वस्त्राची खोळ.

ग

गगनखलिचें-आकाशाच्या क्षेत्रांत वा.

घरगारें.

गजवेदा-गजसमुदाय.

गडदे-अंकार, निशित.

गंधिकाळिक-फाळा मळ.

गमिजे-मिळविले जातें.

ग्रंथुगव्यतिचा-ग्रंथगौरवाचा.

गवसणि-गिझवी.

गधे-सांपड

गह्मिद-गंभीर.

गज्ज्यायय-गजवज.

गादिका-दडता.

गाबाई-विनोद.

गिबसावा-शोधावा, आच्छादावा.

गुलकुलिया-गुदगुल्या.

गुंघोनि-गुंघून.

गैसासै-नेणतेपणें.

गोव्यां-सधयवत्ती लोकांस.

गोरे-व्याध, वारधी.

गोसांवि-धन्यानी.

गोसांवी-धनी.

गौल्य-माधुर्य.

गाहिसा-निवांत असा.

घ

घगघट-परिपूर्ण, भारी.

घरडहुली-घरसाडा.

घराणी-घिरटी.

घली-कादी.

घसणी-घसट.

घाउस-ग्रहण करण्यास उत्सुक.

घांघरांघरां-घोषितां (frequentative of गवसणें.)

घातेंचयें-संकटाचे.

घापत-सांपडत.

घारले-प्याले, खारट, व्याधिले.

घेतें-अंतःकरण.

घेपे-घेतले जातें, वेहजे.

घोकरी-चटकन.

घोवे-घोघो करीत जाणारे पाण्याचे लोट, जळद जाणारे.

च

चटयंच-चटकन व फसगत.

चटत-चटत.

बदावा—उत्कर्ष.
 बलिवा—बोम, चांचल्य.
 बबक—बबक, भव.
 बबरे—बेवट, चामर, अंगव.
 बांग—बांगले.
 बांचोड—बांच.
 बादे—बी पेरवयाचे वन.
 बीरा पडे—नाश होई.
 बुभदुनि—बुचकजून.
 बुछाकि—मस्तकी.
 बेदरे—जायति.
 बेउमिया—जायत होऊन,
 बेति—जामे होत.
 बेपणे—पुढे पारणे.
 बीजे—कौतुक, आवड, नवल.
 बीडा—गर्ता, विवर.
 बीपि—बघी.
 बीमारा—चवाठा.
 बीहट, बीहटां—चवाठा.
 बीपाहारी—चार प्रहर.
 बीछेरी—चोहो राजूने.

ज

जन्मोनि—जन्मापासून.
 जमावारी—यमावर.
 जरेगा—जळ.
 जलसेन—जलशयन, महाविष्णु.
 जवनीक—पडदा.
 जवला—सनिध.

जवसिक—साविध.
 जाकलूमि—व्यापून, मासून.
 जागेभरा—यागेभर, वनेभर.
 जाड—पचंग, बळ, योर.
 जाणतेन—हानी जो स्थाने.
 जांवाणि जांवाणी—उपतलपत.
 जाडीलीवा—जाळत्या.
 जिवाले—जिणे.
 जिह्वार—जीवनकला, मर्म.
 जीपिजे—जिकवि.
 जीतणे—वाचणे, कुरवडी.
 जीति, जीथि—जीवन.
 जीपे—जिकवे.
 जुतीस्वरूप—उफिरूप.
 जुतलेवां—जुपलेस्वांना.
 जे—येव, यस्मात्, ज्या अर्थी.
 जेउति—जितकी.
 जेहाचे—उपाचे.
 जे—जेव्हां.
 जेत—जय.
 जोगे—पोषक, समर्थक.
 जोजाद—जुल, काड, संकट.
 जोहर—अग्नि, विवर.

झ

झकबलपणे—कसवणुकीने.
 झने—नकाराची, निक्षेपाची, कारा-
 चित्कत्ताची.
 झांक—उडी.

काकरी—काकड.
 कांकवति—कलवितात, ठकवितात.
 कांकोले—मासादितहोई.
 कांटी—गदी, कळी, सधुदाय, काडी,
 कावळे—अस्पष्ट, ना उजेई ना अं-
 भार.
 कांपकपे—कल्लें भाणें, कल्लें,
 कल्ल्या—कोळे.
 कोट्ट—पदर, मिथ्या, असार.

ट

टकति—सुदतात.
 टाकी—पावें, वेई, मास होई.
 टाक—उसे.
 टावें—रुहान.
 टिटिबांतु—पायांच्या तिकडांत.
 टीविळा—चर्मवाद्यविशेष.

ठ

ठक—सटसट, ति-हाईत.
 ठाडानि—आसनावकन, स्थानावकन.
 ठाया दिवी—दिवली ठेवण्याची
 बैठक.
 ठायावेची—हा कालपर्यंत.
 ठी—स्थिति.

ड

डबु—दंड.
 डहुल्लें—घुसल्लें.

२

डातले—दंडा करण्याचे दांत.
 डालें—गुलेंकळें मालावयाची पाटी.
 डायली—दूर करी, परिहरी.
 डावा—दूर.
 डोंड—मोठे चिरे.
 डोंडी—दवडी, डंगोरा.
 डोरां—गोंपळयाचें बांध, उपहास.
 डोंळे—कोहाळे.

ड

डबल्लें—गुलें काळें.
 डाली—हासवी, घाली.
 दिताल—घोर.
 डेंडें—तूप.
 डोंडी—वाडोळा आकार, फुगारा.
 डंकु—कोटाची भित.

त

तंडों—भांडों.
 तण्हारे—गवताची सोंपडी.
 ताय—सत्ता, रक्षण, ठाव.
 ताये—रक्षण, आश्रय, बळ, सत्ता,
 ठाव.
 तिमालिकें—तीन मजली.
 त्रेचातुक—यातपित्तकफरस.
 तळगे—पिली.
 तळहातिचेनि—तळहातच्या.
 तव—मुळे, कारण.

तपकें—वेप.

ताउवा—उपव, प्रकाशित.

तागा—नाव वकलावपाचा वेळ,
आधार.

तातले—तापले.

तास—तांगराची रेष.

तीस—भिजे.

तुशुटी—थिऊटी, हातुशामसेयादि—
प्रपंचरचना.

तुळिगासवें—प्रतिपत्नीवरोवर.

तुराज—कौल्याचें अश.

तुहवें—तुला.

तूक, तूक—महत्त्व, वजन, हीन.

तूकलें—वजन केलें, सारलें झालें,
डोललें, हालविलें.

वेडती—वितकी.

वेया—त्या.

वेसणा—स्वाप्रकारणा.

तेसा—ससा.

तोंडागलें—मुसल.

थ

थाउं—ठिकाण, तळ.

थाटी—साडी.

थावा—मोह.

थारे—रिपर होई.

थावली—रिपर झाली, वळावली.

थावें—वळ, उथळ, आश्रय, प्रांत.

थिनलें—छिन्न होणें.

थीतें—रिपत, सुरिपत, रिथर.

थीलगातें—इशक्यास, पस्यल्लस.

थेंकुलें—थोडें.

थोकडें—थोडकें.

व

वटिजे—अमावें, इमावें, संकोच-
पावावें.

वरकुटें—पर्वत तट.

वलवाडें—समुदाय, पनवट, मोठा
दगाड, आकार.

वलवैपणाचा—सेनाप्रतित्वाचा.

वांग—वज्र.

वाघु—दाह.

वावेवरि—काठीनें.

वाडुळा—पति, धनी, थोर पुरुष.

वायाद—वाईज.

वारपडेकार—उंबरठा शिक्षविणाय.

वासट—दाहक, नाशक, पीडक.

दियां—दिवसां.

दिहयलें—उजेडाच्या साहाय्यानें.

दिहा, हें—दिवसां.

दिहेंदीनें—दिवसेंदिवस.

दी—दिवस.

दीठे—दृष्ट, अनुभूत.

दुपाडली—दोन पावलांत.

दुबला—दुर्बल.

दुर्भर-भरण्यास कठिण.
दुरासे-दुराचोनें.
दुरिकें-सांव.
दुबाडपण-दुस्तरल.
दुप-दुपटी.
देसी-रीति, दीक्षा, दंडक.
देवदे-विदे, धक.

ध

धटे-निश्चयाने.
धडसा-धड असा, अभय असा.
धडेवावरि-हातोळ्यावर (हातोळा=ह-
स्तावलि)
धडीता-सांग.
धणि-पूति, दृष्टा.
धवड-मोठा दगड (धावड=कठिण
लोखंडाच्या दगडावर काम
करणाऱा.)
ध्वनित-ध्वंगोळि, सूचना.
ध्वमिते-ध्वंगोळीनें, सूचनेनें.
धसात-स्थूलदृष्टीचा, अविचाराचा.
धाकडासि-बळकट, घोट.
धायेपण-दायीचें काम, संगोपन.
धारणी-दृष्टा, सांव.
धारसे-मध्यमवाह.
धायेया-हाकेसरसें.
धीडीव-धीटपणा.
धूरे-अमभायी.

धोंधा, दा-वर्षाव.
धीरण-धीपटमार्ग.

न

नइनाचें-नडाच्या नाचण्यानें.
नइनिलिंति-तड्यानें पाजळसेव्या
तीस्य.
नइरासी-तकतकी, नवारी.
नयसावी-ठेसावी, घालावी.
नां-नकारणी अथवा, नाचवा.
नाइकें-कान न देई.
नालि-टांफी.
नामार-राजस, चतुर, नगरवासी,
लिपिविसेय.
नागरपणें-संभावितपणें, चातुरीनें.
नांगवे-न सांगवे.
नाइले-आदळेना.
नायिलि-नसली.
नादिचे-भक्षण सुखाचे.
नाना-अथवा.
नापूवे-न बुडे.
नाभरि-अणभर.
नाराणुक-असायावान.
नाव, व-क्षण (?)
नावनाया-अपवर्णा.
नावेक-अपेक.
नाशिडी-नष्ट.
निगडु-छाप.
निचाड-निष्काम, साव नारी असा.

निवाचा-मनाचा, व्यक्तीस्वरूपाचा.

निवर्ती-कपाळी.

निहार-पकड्या, समता.

निफनळि-निष्पन्न झाली.

निमया-माथा.

निमया-नियमनशील पुरुषांनी.

निर्गुड-जेथे उच्चनीच दगडवेढे
नाहीत असा.

निरतां-निराविद्या, सम.

निर्लंग-निराश्रय, खग नाही जेथे.

निरविही-निःश्रयाने अनुरूप.

निराळी-अंधराळी.

निराण-आघारहित पुरुष.

निरौल्लेख-व्यवस्थित रचना केले गेले,
निर्मळ केले गेले.

निरौल्लेखिये-निर्मळ केले गेलेल्या.

निश्चता-निश्चयाने, सारा.

निलेयाचा-पुढनीळरत्नाचा.

निवाडू-निर्णय, भेद.

निशाण-नगारा.

निष्ठा-रिपती, भद्रा.

निषण्ण-शांत दसलेले, निषांत, निश्चल
रिपर.

निस्तरैल-तरून जाईल.

निशि-शीघ्र.

निमुगे-निर्लेखपणा.

निहिरिला-दडविला, जडका,

नीक, का, केतो-चांगले, खरे, बरे,
दिताचे.

नीके-खरे, चांगले.

नीपिले-नेले, मेळविले.

नीच वाजवि-पाणी स्पष्ट तपासून.

नुमगिजे-दमूभागू नये, वास्तव्य.

नेदस्तति-पाहत नाहीत.

नेवार्ये-तिरस्काराचे मान.

नेए-येत नाही.

नेयंतां-न येतां.

नेयेहळ-न येईल.

नौकिली-निदिळी, चुकविली, लप-
विली

नोडवेचि-पुढे न करणे, पुढे न येणे,
प्राप्त न होणे, न ओढवे.

प

पडप-प्रतिष्ठा, महत्त्व, शृंगार.

पडिभरे-आचिन्त्य, भर, अतिशय.

पडिसादा-प्रतिष्ठापित.

पडिहासे-भासे, प्रतिभासे.

पडियंता-आवडता.

पडिये-प्रीतिपात्र.

पतिकर-रचिले ! संजोगिले, अंभीकार
पंचासिले-रचिले, संजोगिले.

पन्हे-पुतळीचे खोने.

परउतें-पलीकडे, वेगळे.

परगुणे-एकाच.

परमार्थ-महत्त्व.

परवाली-प्रक्षाळलेले, पुतळेले, स्वच्छ
पन्हीती, पन्हीतें-पलीकडें.

परवा-परकी.

परि-प्रकार, रीति.

परिहायेमा-ऐक्यमास.

परिहर्ष, परिहर्ष, परिहर्ष-स्त्रिलेखे,
विनोदाने.

परिहर्ष-विनोदाने किंवा खिलेने बोल
शील तर,

परीता-हुत्ता, वेगळा, पलीकडे.

परति-दूर जाताय, पळतात.

परिहर्षा-विस्ताराने विवेचन करता.

परिहर्ष-पेढे.

परिहर्ष-पेढी.

परिहर्ष-प्रवेशला.

परिहर्ष-प्रकर्षाने बळतो, जातो.

परिहर्षा-पोहण्याजोग्या पाण्याचा बोट.

प्रतिपदी-विवेचन करी.

प्रतिस्पर्धे-उलट कलरूप होते, परत
उत्पन्न होते.

प्रभवे-सामर्थ्य असते.

प्रव-ताप, नोका.

पाई-पाही, मबलोकी.

पाइक, पाइक-सेवक, पदाति.

पाउलीनिवा-फिरवून.

पाउटी-पायरीने.

पाउड-दक्षणा, पैसाकुपारी.

पाउली-मावट्फाली.

पाई-पायाने.

पाइरवे-बसवळीने.

पाइर-भाजव.

पांगु-गरज, अपेक्षा, ओशाळगती,
हीनत्व, पराधीनत्व, एकदेशित,
हुल्लेभत्त, राबणे.

पांगुतलीसे-आछादिली असे.

पांगुळ-पंगु, व्यंगावयव.

पांचबनेबा-पंचवटीच्या समुदायाच्या.

पांचाखरी-पंचाखरी, सांघिक.

पांजरा-प्रतिबंध.

पांजला-ग्यापला.

पांजली-दाट झुडूप.

पाटा-भाजपडदा.

पाटाळ-रज.

पाडु-पडा.

पाड, पाडु-साम्य, योग्यता, वेगळे
पण, मान, किंमत.

पाडि-गोंगर, टेकाड.

पाणिबळे-पाण्यातील केरकचरा.

पांत-पावत.

पातळे-पात माळे.

पांतां-पाहतां.

पानिवेडे-तळे, जळपाव.

पांरय-लाय.

पावली-तुच्छ, नश्वर.

पावळ-पावाकडून उधजलेला, पावाड.

पावळति-न राहती, न बसती, न

होती, बसती.

पालवे-पहर.

पावहाड-विस्तार, गावाळ, पासर.

पाळिमणे-पंक्ति.

पाखुविला-परजिला.
 पापी-पादवी, अवलोकापी.
 पासवर्णे-पांस, बंधन.
 पासिक-पांस.
 पाहला-पातला, आला.
 पाहाती-प्रकाश पावनायी,
 पाहाव-प्रहर.
 पाहाले-उबाडले, प्रातःकाल.
 पाहिचा-उदयिकाचा.
 पाहूती-पायरी.
 प्राकृती-अनधिकाः प्राची.
 प्रांजल-सुगम, सोपे.
 पीथि-पितात.
 पुत्रुति-पुनः.
 पुढिल, पुढील-जवळचा, दुसरा.
 पुणु-पुनः, पण, परंतु.
 पुस्त-पुर्ता, पूर्ण.
 पुंसा-पक्षी, पोपट.
 पंढा-आवरस्ता.
 पेणी-मुकाम, टप्पा, मजल.
 पेलाभा-दकलावा, गेरावा.
 पेलिला, पेलुनि-डकलिला, डकलून.
 पैकु-समुदाय.
 पैज-प्रतिष्ठा (पइजा.)
 पैयारे-पाहिरी.
 पैसाव-मार्ग, (पादचार.)
 पैधु, सें-मार्ग.
 पोसले-पोवले.
 पोठलुनिचां-पोटाशी धरून.

पेसावाची-भीमसेनी कापूर.
 पेष्टि-प्रकार, सभोंवतालील मित.

फ

फटिकु-स्फटिक.
 फली-समुदाय, रांग, पक्ष.
 फावेवारी-वेगळे करीपर्यंत
 फावले-प्राप्त झाले.
 फावा-प्राप्ती, लाभ.
 फुडे-खोरे, खोरे, स्पष्ट.
 फुटति-स्पष्ट, धड.
 फुटावे-दूर व्हावे.
 फूटी-विकास, प्रकटता.
 फेडणे-घालवणे, नाहींसा करणे, पुसणे,
 सोडणे.

ब

बग-मार्ग, योग, देखावा, संघर्ष.
 बनकर-माली.
 बरटेनि-चिल्लाने.
 बरडी-माल इमीन.
 बरल-भ्रांत, अस्वस्थ, एकाच एक
 बोलणार, दुर्मार्गप्रवृत्त.
 बरवते-चांगले.
 बरवा-चांगला.
 बलिवावीले-थळकट केले.
 बहुते (येकु)-फार, पुष्कळ.
 बाचे-आकार.

वापु-वाडिल, मान्य, सम्मान्य.

वापिके-वाडिलाकिन.

वाबुली-रोवाळ, गोंदाळ.

वाहाकाते-पाकणारी.

वाहुडे, वहुडे-जाई, पाठवी, निरोप देई.

वाहिरसवाहिआ-वाहियेघाने, स्पष्टपणाने.

वाहिरांचे-बागेदार, प्रतिष्ठावंत, थोर

बिंबेवु-बीजपोषक जमीन.

वीक-आधिन्य, आवड, शोभा, व-
दिवार.

वुडडा-वुडवुडा.

वुंधि, वुंधी-बुरला, आळादन.

वेगै-खिडकी.

वेडा-बसलेला

वेधु-दाडगा.

वेसणें-आसत.

वोघला-शानसंपन्न, कळला.

वोघलें-लिपले, सारकले.

वोधातां-हाक मारतां, पुकारतां.

वोळावें-यक्तव्य.

वोळती-वोळणारी, अभिप्राय स्पष्ट
करणारी.

वोलिजत-वोलिलें जात.

वोहिलां-मस केलीं.

वोहसणें, वोहस-फार, अत्यंत.

वोहे-फार, पुष्कळ.

भ

भडसे-पूर, महत्त्व, लोट, आधिक्य.

भंगी-सिति, प्रकार.

भरवसेनि-भरवसानें.

भरिमु-पूर्ण, भरलेला.

भरें-पूर्ण, अद्ययित.

भले-इवेतसे, चांगले.

भ्रमातुकाते-गरगर फिरणारे.

भांगार-सोने.

भांजे-भय होई, तुटे.

भाडिचा-बीमत्स व्यवहार व भाषण
करणान्या स्त्रीणीं व्यवहार
देवणारा.

भाजें-ताट, पात्र.

भातें-मझी, पोढगी.

भांभ, भा-भांति, शोभा, लोंदर.

भारणी-वर्गीकरण.

भांसललें-भंडललें.

भितिल-भितील.

भुवहि-वनस्पति.

भूतळा-साळेला, अनुभवलेला.

भूतविचां-भूतरूप लिखडी.

भूवंग-सर्प.

भोंकसा-सगळें चर्म, मृत जनावराचें
मदत वगेरे मरून ठेवलेलें
संबंद कांतडे.

भोंक-संतोष, मद्दत, छंग, स्वेच्छा,
कौतुक.

ब

बगावगलि-शोध केला जावाच.

बन्हाडा-उघडा, प्राकृत, सुगम, मरा
ठी भाषेंतील, भाषणें.

मवलां-मोजक्या.

मवावा-मोजावा.

महाकाव्याउ-महाकाव्याचा राजा.

महारिवीचे-महर्षीचे.

महुर-मधुर.

छाणिपती-छाटले जातात, क्षणवितार.

छाणियागत-आशाधारक.

मांगल-मंगळ, पवित्र.

मागीलकी-पूर्वीची.

माजवण-कैफाचे पदार्थ.

मांजिठे-तांबडें वस्त्र.

माजिवटा-मध्यें.

माझारि-मध्यें.

माझिवडे-मध्यें, मध्यवर्तित.

मांट-किर, निविड.

माधुला-लहान रवि.

मांदल-वाद्यविशेष.

मांदोडा-फळांचा पड, बाहुल्य.

माचवी-वसंत.

मानेयाचे-अहंतावान पुरुषाचे.

मालें-राव, काकवी.

माळवे-विशे.

मालि-मजशी.

माहेर-माघवर.

मिरवणियां-मिरविलेलीं रुखें.

मिलणीसमें-संयोगबरोबर, मासिबरो-
बर.

मीति-गणना.

मीनले-मिळाला, भेटले, एकत्र झाले.

मुगळ-मुक.

मुगुलें-वायुज्व.

मुली-तळवटी.

मेकली-बट्ट बांधलेली.

मेपौडें-लहान मेघ.

मेरे-मर्यादित.

मेल्हावणें-संयोग.

मेहुडें-लहान मेघ.

मैले-मोरानें, प्राप्तीनें.

मोगर-निवडक लोक.

मोटका-मोडकें, इकलेलें.

मोडोनियेणें-मरानें वेणें, मोडून वेणें.

मोदरे-सन्मार्गी.

मोहलले-भ्रांत झाले.

मोहोर-सन्मार्ग, दिशा, अमिमुलता.

मोळालें-मवाळ, नरम.

य

यकवकी-एकाकार.

यकभाविती-यकानें पूजिलेला.

यंत्रवरचि मार-गोलद्वारा.

येकोळ-येकवेळ.

येतुलां इतका, एवढा.

योगानिक-योगाभि ज्यानें ठेवला तो.

र

रंगाधिलें-रंगविलेलें.

रमानाई-रमानायानें.

रली-विनोदाने.

रसवृत्ति-शृंगारादिरसांची प्रकटता-
रसोर्वे-पाक.

रहस्य-रसबोध.

राजवे-पोपट.

राखनि-निश्चल करून, स्थिर करून,
स्तब्ध करून, एकान्त करून.

राजली-राजवाक्यांत, महालांत.

राजवटा-राजमार्ग.

राजिन-राजपण.

राभस्य-स्वरा, सामर्थ्य, बलाकार.

राज-भाषिक.

राजित-रंगवीत, रंगवीत.

रासौभा-पल्लवण.

राहांत-स्तब्धता, छेप.

राहांत-स्तब्धता.

राय-राही.

रितु-रुद्राच्या.

रितुपति-वसेत.

रुढ-प्रसिद्ध, लोकमान्य.

रेखा-काव्य रचना, अक्षरपंक्ति.

रेवले-बुजालें, सांचलें, रुतलें.

रेवा-रुतण्याजोगी मऊ बाळू.

रोसे-राग, क्रोध.

ल

लंहीदवडी-लगबग, गडबड.

लाग-संबंध.

लागणेयां-लागट करणारा जो तो
लागणा, त्याला.

३

लागु-संबंध.

लाटी-वीचि.

लाटेपण-बलिष्ठता.

लाणि-प्राप्ति, गोळा करणे, मर्मादा.

लाहु-लभ्य.

लांबा-पजन्य पडून मातगोट्याने
दुसऱ्यांदा उगवणारे रोप.

लाहा-अतिशयित इच्छा.

लिगमेदु-शिष्यत्वादिविघ्ननाश.

लिगु-चिन्ह, दैवत, लक्षण, मर्मा-
दाचिन्ह.

लुत्तिली-मुडली, मोडली.

लेख-गणना, आकार.

लेप-दोष, मळ, चित्र, वर्णलेप.

लेसां-बरे रीतीने.

लो-लय.

व

वंगु-कलंक, डाग.

वचिजे-जावे.

वज्रयोग-इंद्रयोग.

वडये-वृष्टि.

वणवला-वणव्याने व्यापिला.

वणिजे-उदिमाक्ष.

वणेसाटी-व्यापारोकरता, उदिमा-
करिता.

वरगण-वांटणी.

वरचिळि, वरिचीळ-वरकड, वरील.

वरपदा, वरिपदा-स्वधीन, पडता.

वरिबं—शोभा, उत्कृष्टपणा.

वरिवाहे—वर जावे, उलट जावे,
चढून जावे.

वधु—पाऊस, वृष्टि.

वलवलेयां—उल्लंघनवास.

वसं—वसं.

वसैठ—वासस्थिति, वासस्थान.

वसैठा—वासस्थानक.

वहिला—सत्वर.

वहिवटी—शेते वाह्यान्वां लोकांच्या
नावाचा पट्ट हाणजे वाह.

वाहलें—वाहिलें, पेरिलें.

वाडनि—वाडून.

वाडर—वाडट.

वाडलीं—व्यर्थपणे, रिकामा.

वाडारी—वडार.

वाडोरी—हृदयरूप कपाटांत, छाती-
च्या कपाटांत.

वाडारे—घोळ्याचे दोर.

वागुर, वागूर—जालें.

वांसोले—वांस फुलें.

वाटवंधे—वाटमार.

वाटवधेया—वाट मारणाऱ्यातें.

वांढियांविण—पुरुषार्थाविण.

वाणि—कमतार्ह, वाचा.

वाणिये—प्रकारें, तऱ्हेनें.

वांत—वाहत.

वानिया—प्रकार, हंमसा.

वानिवस—स्नेहा, कौमुद, देवगती
मध्यस्थ.

वानी—पर्ण, कस, सारलें.

वापसा—बीं वेरावयाचा समव.

वायकाटे—व्यर्थ वाण.

वायाणें, णी—व्यर्थ, निष्फळ.

वारिक—घोडे.

वारक—घोडे.

वारनि—वांगून, वजावून, निवडून,
घालवून.

वालभाचें—प्रेम, आवड.

वालीप—शंखसणी.

वावटे—विश्वांति पावे.

वावडेले—विश्वांत.

वावडी—दुर्धट, कठिण, पातक.

वावि—चार हातांनीं.

वास—वाड.

वासिपे, पु—भय पावे, नाश पावे.

वाहर—पीडा, बोहे, कास.

वाहातवणो—मार्गस्थ.

वाहो—कृत्रिम.

व्याजे—निमित्त, रूप.

विकडी—चातुर्य.

विकरविला—विकार पावविला.

विकरे—सोपे.

विलें—विपरीत.

विलोचे—भोंसकलें जाई.

विचबे—अमे, कडे, उपहसे.

विणावणि—विणकर.

विवाधे—निग्रह, कोटुक, दगानाजी,
वेणें.

विनट—रंग, चिन्ह, खेळगडी.

विपादलेया—एखादा, विरजा.

विपाधे—कदाचित्, प्रसंगे.

विरगातां—विरकां.

विरजा—सहाय, स्यापक, दुसरा.

विरजेयाचेनि—सहायकस्वीच्याने.

विहं—विरोध.

विहदि—अंकुर, पालवी.

विलग—उपद्रव.

विवलले—प्रभात जालें, प्रकाशित
जालें.

विवली—विद्याची, डांकीण, वास.

विशेषिति—विशेष वर्णन करतात.

विश्वे—सर्वतोपरी.

विधे—विषयी.

विद्य—असंभाव्य गोष्ट, विषम गोष्ट.

विद्यकुले—विषमस्थे, वैपम्याने, दुः-
खानें, गोंधळून.

विद्यमैले—घोरमैले, विपाद पावलेले.

विद्यभट्टे—सोडिती, सोकळिती.

विद्यवाहु—विरोध, भिजण्या.

विद्युरा, रे—विस्मय, भ्रम, स्वरूप,
चित्र.

विहिला—नियमिला, सांगितला.

विहिति—विकाते.

वीजे—उत्पन्न होतो, निष्पन्न होतो.

वीरे—जाब.

वेसावे—भ्रम, वाईट, व्यर्थ.

वेधयतिवें—टुप्प्याला.

वेन्ही, दि, नही—पर्यंत.

वेल्—काळ, धिळंथ, समय.

वेल्हाल—विलासी, विलुप्त.

वेल्हावणे—भोग वेणें, विस्तरणें.

वेसजे—कंस

वेसन—अनावराच्या नाकांत पालता.

दोरी ती, भोतुण्याच्या

संबंध, आसार्क.

वेल्हे—सत्वर

वोज, वीजे—चांगलें, प्रकार.

वोडण—घाल

वोतपल्ली—कोवळे ऊन, शीति.

वोलिया—उघड, वाळवी

वोवण—खोर्लात

वोहटावाहिली—मीन्य धोरिले

व

वयानु—निजलेला.

अंदाद—अज्ञातवांनी.

वाहित—नियमन, राज.

वावली—संतुत.

वाखराधिलेयां—सानुमंत, पर्यंत.

वाधि—वृष्टि.

वेवा—शंभराव.

व

वडा—खडा,

वडाडिवां—खडाडिता.

वुणे—वुणें.

स

सकतीसबे—सक्तीबरोबर.

संकुल—ध्यात, गर्द.

सकें—डाकलग.

सचे—जोडी, लावी.

संचकाची—चिहु, कृपण.

संजाव—सार्थक.

सडिया आइती—केवळ देवमात्र सा-
मग्रीनें.

सडेआ—एकठ्याला, केवळ.

सणाणे—तीक्ष्ण.

सहसुसपण—सन्मुखता.

सडु—छंद.

सधर—मळकट, समर्थ.

सपिलें—समग्र दूध पिणारीं वस्तें.

सपुर—संपूर्ण, भरपूर.

सम—अविश्रम.

समस्या—शंका.

समात—समापत.

संवती—इंद्रिय नियमन.

सर—शर, बाण.

सरतें—ग्राह्य, मात्स्य, संवत्.

सरली—सोकळीक.

सरले—संपले.

सरिपाडु—सोंगळ्या.

सरिसे—सारसे, व्यापक.

सरीजि—संपून.

सली—छळी, क्षोभी.

संवचोर, संविषां—सगतीचा चोर,
सोबतीचा चोर.

सवडी—ओठ.

सवेतारेनि—स्थिर आश्रयानें, भुव
जाग्याच्या आश्रयानें.

संवरे—सांवरतां येई, आटोपे.

संवसाय—पसारा, निस्तार, अनुसरणें,
लाभ, दर्शनयोग्य.

सवा—बरोबर, समवेत, सह.

संवादिये—प्रश्नोत्तर करणारा.

सविषां—स्वतः.

संहारकादारे—संहाररूप उत्पत्त.

स्वमुखिचेनि—आत्ममुख्याच्या डायी
असणान्या.

साह—साही.

साइलेडेनि—सुप्रवाहुलीने.

साडनि—सहन करून.

सांकडा—कठिण, संकटमय.

साकडु—कठिण.

साकें—डाकलग.

सांचडे—आचरण्यास सारखे.

सांचडु—चाहूळ, जाग.

साचोकारि—यथार्थत्वे.

साजणें—सख्य, सज होणें.

सांटपा—साटवण, प्रज्ञा.

सांटोवा—समह.

साटोवाटी—अदलाबदल.

सांडले—सुटले.

सांता-अस् धातुचें वर्तमानकालवा-

कच पुर्विणी एकवचन.

सांति-अस् धातुचें वर्तमानकालवा-

चक धातुसाधित अनेकवचन

संतः, त्याचें मराठी सांते

(पु. अ.)

साद-साद.

सांतुकला-पेटला.

साधिति-मारिति, सिद्धीस नेणें, अ-
नुकूल करणें.

सांधुसणें-पेटणें.

साना-सहान.

सान्हाळ-कवच, विलसत.

सान्नीव-लहानपण.

सांपडे-संपात होतो, गोंधळ होतो.

साणें, पु-सांप्रत.

सांपेचा-सांप्रतचा.

सावरें-अंगण.

सावरी-सावरीचें साड.

सामधेनिया-समधातपणें.

सामाज्यत्वे-नीचपणानें.

सारिले-योग्य.

सावाइ-सदतीआकामी, स्वेच्छेनें.

सावाजं, ओ-सहाय, इदि.

साव्हा-सहाय, उत्तेजक.

साव्हाआं, साविशां-बरोबर, समवेत,
तत्काळ.

सावेसा-स्वेच्छा, अभिलाष.

सांसिनळे-विस्तारले, भरले, साजे, जा-
हाले.

साहजें-लिलीनें.

स्वाराज्य-स्वराज्याचा भाव.

सिकिलेयां-भिजविण्यांत, सिचण्यांच

सिष, सीष-शेंडा, अपभाग.

सिटी-सुधि.

सिरे-सिम होई.

सिरे, रें-छरे, खरें, कमी होई.

सिधिले-स्पार्शिते.

सिद्धानें-शिक्षात्र, साक्षात्, सुद्ध.

सियाणी-प्राप्ति, लब्धि.

सीग-शेंडा.

सीतले-शिवला.

सीत-उद्युक्त.

सुभणी-सज्जली, टण्णे.

सुफतेवा-सुकणान्या.

सुखाडले-सुख जाले,

सुखाडें-आनंदलेल्या.

सुद्धसु-समीक्ष.

सुद्धायणी-एकाकारता.

सुंदु-सुवासिक.

सुभति-पडत्ये, घातली जाते.

सुमधितु-चांगला घुसळलेला.

सुयाण-सुकाळ, घालणें.

सुये-घाली.

सुरसासैं-देवांच्या साहाय्याच्या
कामी.

सुवट-सुरूप, छानदार, बेघ.

सुवण-जन्म.

सुवर्णवाह-सोनपण.

सुवर्म-मार्मिक.

सुहा--चांगले सहीक.

सुहा--चांगला योद्धा, राजा.

सुहा--आनंदयुक्त, मनोरम.

सुची--चिती.

सुदिका--पडने, सर.

सुतला--निजला.

सुती--वास करणे.

सुनु--वाढून.

सुनि--वाढून.

सुपाचे--सुखाचे.

से--स्मृति

सेलाभूत--शेणभूत

सेयाशे--डाकीण, मय, पिशाची.

सेल--उत्तम वाटा

सेलत--हाताने पाणी जोडीत

सेलवांटा--उत्तम सेलवा वाटा

सेवडी--चर्म

सेविती--भजणान्यांत

सेत--नवरानवरीस सोवण्यांनीं असतां
ठेवणे, उरले.

सेव--समूह, केवळ

सेर्यताअनुविनी--सेर्याची बाकरी
बहीण.

सेआंगे--सोंगे

सेके--दुःखे, अस्तुष्ट होई.

सेय--स्वरूप, ओळख, मार्ग.

सेरसे--प्रसिद्ध, गोडी, अमिप्राय.

सेल--जोष, वृष्णा.

से--ह

सेने--रकरा.

सेरेला--हरविला, पालविला.

हलुवट--हलकें.

हलुवारणे--हलकें केले, पाले.

हलुवारण--मार्दव.

हलुव--एकप्रकारचे गाने, फुलना

हालविताना गायवाचे गाने.

हलाव--शोभा, सुखी होणे.

हांगा--अंग, अरे

हातदुकें--तर्क, अदमास.

हातबोने--हातांतले भव्य.

हातासने--मिणे.

हाथिवेनि--काढवातीने.

हल--मग, की, जे, काही, हा, ही,

कदाचित्, का, पा, मा.

हारतला--हरविला.

हालाहि--हाणिला गेल्यास, मारिला

गेल्यास.

हातेआतें--राहाणाऱ्यास.

हिये--हृदय.

हत्तिले--दूर नेणे, हिकन नेणे.

होवि--हिम.

हुवा--समय, उत्सव, मुकाळ.

हुडे--सुदृज.

हंकाह--अडाणी.

हंट--येथे, खाली.

हेय--निषिद्ध.

हेला--वेळा.

होडा--पैज.

होनि--होजन.

होपळे--काढून टाकले.

होपरे--खिलार.

होथी--होतांत.

प्राचीन शब्दकोश

ह्या संज्ञांत ज्ञानेश्वरीतील एकोनएक शब्दांची वृत्तस्थि यावयाची विचार होता. पण ती पारख व्यापक होत असल्यामुळे तो विचार पूर्वकाहून केला आहे. या ठिकाणी अध्याय १३ ते १८ यांतील ठळक शब्दांचे अर्थ दिले आहेत. पहिल्या बारा अध्यायांतील शब्द पहिल्या संज्ञांत दिलेच आहेत.

अ.

अगारी-अग्नी, अंकुरी.

अग्रारे-अग्रान्या ज-या, अंटे, अंकुर.

अडवतापो-अडवळा.

अडी-रोधी.

अणगडी-मुळांचे टापी, शरीरी.

अणुआद-नारीक चुण.

अतिहरे-उशीरने.

अतूट-संबंद, बळकट.

अदलपण-संपण्याचे अष्टमर्थ.

अविचार-मंत्रप्रयोग.

अनावराते-जे आवरण्यास कठिण त्यास

अनुबहु-उपाद नसलेला.

अनुपामनी-सहज.

अनुमी-अनुभव.

अपसडी-निंदा.

अपटांतरी-पहल्याच्या आंत, परोक्ष.

अपबाहु-उमट नसलेला.

अपाहु-अप्रतिबंध.

अपोट-असंहित लेप.

अमियठ-बबळ नेणारा प्रयत्न.

अरदांटे-आरुक्मान्दाल.

अरुषारे-सुकुमार, मृदु.

अरहे-लवकर, एकदम.

अरू-लघू, लहान.

अवगळला-दासळलेला, माझाले भरलेला.

अवर-अपर, खालचे, कनिष्ठ.

अयस्हाअ-अपलाभ, अनिष्ट काम.

अयहंभ-ऊर्मि.

अवागमें-अशास्त्राने.

अवाटु-वाटेची राख नसलेला; आ-इमार्गाने जाणारा.

अवहाते-दुष्ट पत्ताने.

अव्हांनिक-भल-अव्या माळकीने.

अविनामावे-व्याप्तीने.

अवेगवाणे-अव्यंग.

अष्टकडी-वितंगवपणा.

असंबदि-असंबटिष्ठ.

असंभड-असंबद्ध.

असंबरे-सांवरण्यास कठिण.

असिकें-अशेष, समग्र, सर्व.

अहलि-जमली.

अधौणी-सैन्य.

आ.	
आइती-विस्तर, ऐट.	आहसी-अडथळा.
आडख-आयुष्य.	आहें-दादरा, अडसर, प्रतिबंध.
आडति-वैलाच्या मेळजांत, नांग- राच्या झुजांत.	आदच-वर.
आकर्णा-ऐका.	आर्णो-अग्र, टोंक आयणी.
आकाला-पारख.	आणोजें-अंकुर.
आखर-अक्षर.	आते-पावे, होर, प्राप्त होई.
आंखें-अंकानें.	आंती-आंतील.
आंगळील-वरची चकाकी, आंगवी साल.	आंधणी-अंधवट तृप्त, अर्धपोटी.
आंगवट-आंगानें दट, बळकट.	आंध्य-आंधळेपणा.
आमरा-क्षेत्रात.	आधाहलें-भ्यालें.
आगलिक-आधिक्य.	आधेलें-अर्धा तारांत जेवणें.
आगलें-अन्य, भिन्न.	आनाभूती-नाना भूतांच्या रुपानें.
आंगवसें-स्वरूपतः.	आनु-दुसरा.
आमारी-डिरी.	आपजलिये-उत्पन्न झालेल्या.
आगिठां-शेवटींवर.	आपैसिया-स्वाधीन.
आंगोपचार-अवयवांचे उपचार.	आवुने-शितीडे.
आमरा-आमराव.	आवुधे-विपरीत होय.
आघाट-भाग.	आवुली-प्रिय पत्नी, जी.
आटणियां-केश.	आमुला-प्रिय पत्नी, नवरा.
आंटी-दु-मिठी, अम.	आयें-आकार, प्रमाण, लाभ.
आटुलेजे-घट्ट होइजे, बांधिजे, निघर होइजे.	आर-अंकुर.
आदबोडी-प्रतिबंधाचा नाश.	आरपसें-अंकुराच्या योगानें.
आडबंगी-खील.	आरा-अंकुर.
आडबारा-अटकाव.	आरांतें-अलीकडील.
	आलय-आलाप.
	आलावला-बळास आला.
	आलिखलें-गोंठलें, घट्ट झालें.
	आलोचु-विचार.
	आवगु-मोक्याच्या काहळ्या.

आवगे-स्वीकारला जाई.
 आवांके-वेथे धरी.
 आवासा-स्थान.
 आविष्कार-प्राकट्य, बळ.
 आविषा-आमिषास.
 आविषाले-आमिषाचें स्थान.
 आंबु-ऊर्मि, वाचेची निष्ठुरता, प्रतिष्ठा.
 आंबुट-साडे तीन.
 आवेल-वेईल, उगवेल.
 आशसेया-आशरूपी डांकीण.
 आसट्टिया-निरपेक्षेनें.
 आसलग-छोपा, गोड.
 आसलले-मंद गतीनें वाहणारे.
 आहाच वाहाच-वरवर.
 आहाड वाहाड-विस्तारविस्तार.
 आहाण-सर्व.
 आहावमुनारे-अद्भुत राजपराडे.

इ.

इद्वेति-इं झणून बुद्धि तीस.
 इडाड-धोंडमार.
 इतालु-इप्तालु, कामुक.

उ.

उसर-वाळुकामय अरण्य.
 उसरवे-वमलेल्या रेंतीच्या दिगांव.
 उशि-ऊहा, अनित्यत्व.
 उक्ता-एकसर, भाषंतुक.
 उक्तिविली-उक्त्वोह, होयनवे.

उशाणा-झडा, उपदेश.
 उजगरा-जायती.
 उजरि-जमुता, विस्तार इ. इ.
 उजिरिया-उदय, महत्त्व, उत्कर्ष.
 उजिबटे-प्रकाश.
 उटकलें-वंगलें झालें.
 उठविअसी-उठवितोस.
 उठवा-रचिलेली राशि.
 उंडी-मस, बली.
 उणवण-कमी अधीक, कामना.
 उणेनि-उण्यानें.
 उतान्ही-धान सोडलेलीं माळें, तुष्णा.
 उदले-उधळे, वर येई.
 उद्याणी-मांडणी, सांगण, उद्पादण.
 उद्वादा-परिपूर्णत्व.
 उधि-निगम.
 उपले-कमी होई, खर्च होई, नाश पावे.
 उपलो-कमी होऊं देणें, खर्च करणें.
 उपरतविलें-उफराटें फिरविलें.
 उपलवणी-हद्दीकरण.
 उपलाणं-जिनावेगळें सोडें.
 उपेगु-उपयोग.
 उपकेन-उपेक्षेनें.
 उबडे-पालवें, कळलेलें.
 उमगु-कंटाळा.
 उमवे-प्राचे, कंटाळा करी.
 उमहु-लोह, सरा.
 उभणें-उभारणें, रचना.
 उभलिचा-लोकस्थायी दास.

उभाट-उद्भट, बिभाल, मोठे.

उभचका-मुटका.

उभवावेपा-उगविण्यास.

उभटे-उभटे.

उभप-अदृप, पुष्कळ.

उभसिजेळ-सांगितले जाईल.

उभरहूनि-सुरहूने.

उभाणी-मोठी.

उभाणें-मार.

उभाहो-पूर.

उभेडा-मेळावा.

उरिणें-कणमुकता.

उरोधु-अवरोध, प्रतिबंध, आग्रह, भीड.

उलिंग-चाकऱ्या नोकऱ्या, विंगार, वेठ

उलिंगें-वेठ, काम, विंगार.

उबलें-प्रसन्न, शुद्ध.

उबाव-सुख, आनंद.

उबावो-उत्साह, अवकाश.

उबीळु-अतिश्रुत वेळ, साधकाळ.

उठटिलें-उभिर झालेलें.

उठले-प्रकट होय.

९.

एकजोटे-एका लेंकराच्या मायेस.

एकवके-सारखेपणा.

एकवकौनिया-समय व सरळ करून.

एकवठ-एक झालेले.

एकवरी-ऐस्व.

एकवानी-एक आलेल.

एकविणे-एखादे.

एदलें-विटाळी.

ऐ.

ऐहेरा-अहेर.

ऐहेव-सुवाविनी.

ॐ.

ॐलीलपणें-भार, वजन.

ॐपासिरा-संबंध.

ॐलगणें-आश्रय, सेवा, रक्षण.

ॐवांहेल-लवेल.

क.

कटा रे-हाव रे.

कटले-भंगी झाले.

कडा-वाजलें.

कणवा-दयेनें.

कपा-मोठी.

कदधंत-कडी करित.

कदरति-मय घेति.

कदेयाचा-उंटाचा.

कलारी-कौशल्य.

कलातां-कळत अवस्था.

कव-कवटाळणें.

करमळु-मळ, दोष.

कांटयु-कांटेरी.

कांटिये-कांटाची जाती.

काँडे-भाय, टिरे.
 कापि-रचना.
 कादि-कंद.
 कामडां-कारखाना, टांकखाना.
 कालवी-पापरवाने काळी हाकेली.
 कालाबुला-कालावीर.
 कालासे-बांविता जाई.
 काळिमाथा-कृष्णवर्ण.
 कालग-काला.
 कावडी-कावड.
 कावडलें-क्षणभंगुर, अदृष्टपूर्व.
 कावडमूल-बायनिरोधनस्थानविशेष.
 कावडे-भ्रांत.
 काथि-भाजवंधी, कमरेस.
 कुटि-स्थान, कपट, निरा.
 कुडुल-कडी.
 कुडुले-कुबडे.
 कुबोल-अपघन.
 कुरांवी-बोवाळणें.
 कुसल-गवताच्या अणकुऱ्या.
 कुसि-कुशित.
 कुहा-विहीर.
 कुहिलें-कुजलेंछें.
 कुटिचें-निदेचें.
 कैकानें-खोगीर.
 केलवटि-मोठे शाही.
 कैकटे-कैकाऱ्यांचा देश.
 कोडी-कैलूक, आवड.

कोडी-कुहरेली.
 कोठा-राजविशेष.
 कोपट-होपडी.
 कोपटि-सहान होपडी, खोप.
 कोभारा-कोव.
 कोलें-तिलादिकांचीं काँडे.
 कांठमठि-व्यापकबुद्धि.

ख.

खटेया-वाईट्याला.
 खडकिलां-खडकाचे कपरे जखडलेले.
 खडगें-भट्टे गार्ह.
 खडपाणी-खडपाणि.
 खणुवाला-गोड, सरळ.
 खतेंलें-लिस.
 खनुवाले-सरळ.
 खवणलें-कडू, उत्कंठा.
 खांकक-फलोन्मुख होऊं, उत्तम होऊं,
 गळा खाफ करतां.
 खांखरेजति-गळा खाफ करतात, उत्तम
 होतात, फलोन्मुख होतात.
 खागें-अंतस्स्थान, विषय.
 खांची-दमे, कमी होई.
 खाडिहूनि-खड्गाहून.
 खासाडें-खरकटे.
 खिरडें-मागें सरें.
 खुडुके-अडके.
 खुरखोडी-अपघन शुद्ध.

सुरथोडी-दुष्ट गार्द.
 सुरपें-शस्त्रविशेष.
 खुरी-खुरच्या टारं.
 खेट्ठी-गर्दनि जमली.
 खेवणें-कोंदणें.
 खेवणी-अंश.
 खोकरपणें-विनाशिता.
 खोचणी-भोसकणें.
 खोटी-गोळा.
 खोडां-लाकडाचें अडकण.
 खोदें-नाशबुद्दीनं.
 खोमणें-लवणें, वक्र होणें, हानि.
 खोमे-लवे, वक्र होई.
 खोलणें-घुटें चालणें, फिरणें.
 खोलविजति-तापडाविती.

ग.

गंडु-दर्प, गर्व.
 गंडी-दगडविशेष.
 गदळपणें-केरपणानें.
 गरुडा-मोठा.
 गव्दरी-गुहेंत.
 गवांदि-अन्नसत्र.
 गडदारा-पाया.
 गाणांवाणां-गाण्यावाण्यानं.
 गादे-पीडा पावे.
 गाभासोभा-प्रतिबंध.
 गाली-टाफी, कांडी.
 गांघणें-गांघचीं गुरें.

गांवरसेवा-गांवांतल्या भोरीचें काणी.
 गावारु-बम्हार, अडाणी.
 गुदगा-अदयव विदेश.
 गुडे-दगड.
 गुदा-गुंडा, दगड.
 गोख-मध्यवर्ति लोक.
 गोंदली-पिशाची, कैकाडी.
 गोधुलुक-गार्दच्या पायाची धूळ. सर्व-
 अस्तमानसमय.
 गोरी-पारपी.
 गोरवें-गुरें.
 गोवारी-गुरास्ती, गुरवाशि.
 गोवी-गुंतागुंत.
 गोसी-परस्पर आकर्षण, मांडवल.
 ग्रामकोल-गावांतीळ कोल खेक.

घ.

घनाघलि-घट्ट झालेली, मेघपाँळ.
 घाई-घावाचे ठारें.
 घामेजे-अभी होई.
 घुमरी-भराव.
 घुमे-घुम घब्द करणें, हाले.
 घुरें-खोटें सोनं.
 घेणी-स्वीकार, मान.

च.

चउर-चदुर.
 चवकित-बदबदत.

चांगमच-चातत्याने गमन.
 चांगावेया-चांगुलपणास.
 चाढा-हच्छा, आवड.
 चाटैला-आसक.
 चांयी-बडबड.
 चांपडे-फाटे.
 चिरीव-चिरलेली.
 चूकी-चूक, प्रमाद.
 चोखटिवां-चांगुलपणास.
 चोखेल-उत्तम, स्पष्ट, सत्ता.
 चोज-कौतुक.
 चोंढि-गर्ता.
 चौखुरी-बाज.
 चौभारा-चवाठ्यावर.

छ.

छांदसत्वे-छदिवाळपणे.

ज.

जचे-पीडे.
 जाकलिजत-न्यास होत असे.
 जातसेन-जन्मल्या.
 जानेवाने-तांहे वाचरे.
 जाल-जालें.
 जाली-दहन करी.
 जालेन-झालेस्या.
 जायलि-जानिध, जाईष्ट.
 जीभि-जांचणे, जिकणे.

९९

जेवित्यांत-जेवित्यांत.

जुहां-मुद.

जुबाडे-समुदाय.

जुबास-दूत.

जेविति-जेवण्याची.

जोईस-ज्योतिषी.

जोगावणे-निर्वाह करणे, पोषणे, प्रग.
 टणे, समजावणे.

झ.

झारि-झार.

झांगुरे-झाळत येई, बोलणे, बोलत
 घरी.

झोति-बिंबेप.

ट.

टकुली-आया, उत्कट इच्छा, इपाप.

टकें-मुटलेले, सत्वापासून मुटलेले.

टबच-दुःख, दुःख.

टांची-अल्प, लहान.

टालिये-टाल्याला, हाताच्या टाळीला.

टिकलग-घोभित, जडित.

टिटघर-टिटघराचे घर.

टेकें-टेकतो.

टेवणी-तिक्क.

टोपु-कुसपटा, पुकार, हल.

ठ.

उके-कमी पडे, बंद होई.

ठचेंठोमवें-थोठें काटें,
ठालें-स्वरूप, आकार.
ठाणौरियाचें-ठार पडलेल्याचे,
ठांसी-स्वरूप बसली.
ठिकरिबा-टुकडे.
ठी-स्थिति.
ठीक-जड, मोत्याचा छत्रका.
ठीकरणें-निजव करणें, स्वयं करणें.

६.

डगड-प्रतिदि.
डगळें-स्पृष्ट.
डाऊ-प्रसंग.
डाकुलिया-मुटक्या.
डांगुरटी-डांगोरा.
डाळ-डाळा, डाहाळी.
डाळी-कुळफळें घालावयाची पाटी.
डाडुका-छद्म डाहाळी.
डापी-वूर करी, परिहार करी.
डाहारिजे-भागिजे, प्रकाशिजे, प्रसिद्ध
करिजे.
डिडिमा-वाय विशेष, राजर.
डुडुल-बोसितें पाखळें, मुबड
डेंडीड-डांगोरा.
डोंद-बटा करी, उपहास करी.

७.

डाड-स्वभाव, वर्णन.

दिवांचे-मुळाम्याचे.
दूमे-दगर, डोंगर, टेकडी.
देदें-सूप, घेड, प्रत्य.
देपुली-देकूळ.
दोंडी-बोंड, दगर, दगड, भाकार.

८.

तडवा-छत, तलवा.
तणाचें-गवताचें, पेंक्याचें.
तलकुडे-सालचा तुंधा, तुड.
तलहाडी-अधोमार्गी.
तळोटपण-सपाटपण, नीचपण, नम्रता.
तांदी-कळप.
तांतला-तापलेल्या.
ताळ-तळ, खाळ, जमिनीची सपाटी.
तिलें-तीक्ष्ण, तिखट, अणकुचीदार.
तीच-तीन.
तीमाळ-मिजवाळ.
तुडिल-दोंव आलेख.
तुळई-गादी.
तुलिये-गादीवर, कापसाच्या माडीवर.
तोंडोता-चाचाळ.
तोयबर्गे-पाण्याच्या उपाचीनें,
देसाव्यानें.
ताव-रक्षण.
तावे-सत्ता, रक्षण, डाव.

९.

[छपि] थपि-लपटाव.
थरविथर-थोसटविथर.

यमिने-स्वर्णकारनिर्मित वस्तुविशेष,
घाई, अ. धाऊं-बळ, उभळ,
आभय, प्रांत.

यायंभूनि-धांवून, निरवून.
यावें-तळ, ठिकाण.
येकुले-ठेंगणे.
योरांई-मोठे.

इ.

इंदिया-बैरी, इंदू करणार.
इळवाटें-समुदाय, स्वरूप.
इवडा-पळ, पांथ.
इलठां-उंबरठा.
इाटणी-गदी, भरताड.
इाडुगा-दांडगा.
इांग-इन, अरण्य.
इाधिले-बदिक.
इासट-दाहक, पीडक.
इिये-दिवस.
इीमले-मशाळी.
इुकडु-मोठकळलेली स्थिति.
इुमेंछावे-दुःखसमुदाय.
इुवसि-क्षेत्र.
इुहवेवारी-वौईट कर्माची.
इुहिठें-दूष काढणे.
इुण-हुण्ट.
इुस-बस, तंबू, प्रमेय.
इेकवेकी-देवसमुदायांत.
इेकसविते-पुढाऱ्याचे आंगात येणे.

देवांमण-निक्षय.
देवछदेव-पुढाऱ्याचे कर्तुं गुरवाचे देव
प.

धडी-दवडीन, धाळवीन.
धाडी-इडा, अभिक्रम.
धांई-इळे, अभिक्रम.
धानी-धान्याची राख किंवा दीग,
धान्य ठेवण्याचा ठोकळा, राख.
धांचा-म्यापार.
धाप-धग, ताप.
धुभाडु-धामधूम, गडबड, आधिक्य,
योग.
धारे-धाकटे.
धिते-स्तेरिणी खीट.
धुवारी-धूमाची आकुळता.

न

नई-नदी.
नइनातु-नटाचा नाथ.
नाली-टाकी, प्राप्ति, समुपगम.
नागारी-नाग घरगळे मारुडी.
नारोवा-नागवण.
नाडर-दिडर, उदकें.
नावगिरी-यथार्थकथनी.
निसले-घुराने, सांधडेने.
निगावो-मुटका.
निगुतिया-मुक्ता.
निजगडे-स्वतःचे ठायीं बळकट,
आत्मनिष्ठ.
निचनि-जोतकाळ, सुस्त.

निधिवे-जम लोकांत, भ्रमणांत.
 निमांते-ऊय पावणारे.
 निस्ते-खरे, निश्चित.
 निरुपहिति-निरुपाधिक.
 निर्हुजे-गोधळाने.
 निर्वसु-निराकरण.
 निर्वाळजेनि-छुट, धूत, निष्कलंक.
 निष्ठा-जगदी, केवळ.
 निष्ठागु-निराश्रित.
 निळेयाचा-इंद्रनीलाचा.
 निहकी-निश्चित.
 निहंकित-निश्चयाने चिकटवितार.
 निखले-पाजले जाई.
 निसुगु-निर्लज्ज, ऑगळ.
 निस्तरे-तरुन जाई.
 नुषवी-वर काढीत नाही.
 नुमचवे-प्रत्युपकार न करवे.
 नुरोषी-प्रातिबंध करू नकोस.
 नुसतितां-उत्तादन केल्यावांचून.
 नूकानियां-पराभव करून, दुःख देऊन.
 नेता-नेत नाही, जाणत नाही.
 न्यासक-नियामक.

प.

पडप-प्रतिष्ठा, महत्त्व.
 पडिपांति-भारती, आदळती.
 पडिसाहले-सोजून पाहिले, घरले.
 पडिये-अति श्रेय.
 पडिकर-रोज कर करणारा वैद्य,
 साहाय्यक.

परसुणे-पक्षाक.
 परमार-घाबूचा उच्छेद करणारे.
 परवटि-पीछी, प्रकार.
 परिवान-भाषा, शब्द, बोलणे.
 परिवरिचे-घरचे, गुप्तस्थानचे.
 पन्हिवे-मोरीस.
 पलिपे-पेटे.
 पवली-महामार्ग, राजमार्ग.
 पसाव-प्रसाद, उपकार.
 पहरणी-ओढाळ, भटकणारी.
 पक्षु-आरोप.
 पांडसला-लावेने.
 पाउटी-पाहिरी.
 पाउड-पैसासुपारी, दखणा.
 पाउवा-पाहुका.
 पांझी-पातळ पदार्थ, पक्क अन्न.
 पाखाणी-प्रधाळी, धुवून टाकी.
 पाखाळणियां-धुण्याने.
 पाखाळी-प्रधाळी, धुई.
 पांगुतले-अढकलेले, आन्नादिछेले.
 पांगे-अधीनत्वाने.
 पांगोरा-सूक्ष्म माग, अंत.
 पांचवेउली-पांच नांग्यांची इंगळी.
 पांचिका-हीण सोन्यास.
 पालरा-पंजर, पिंजर.
 पाट-पदवी, आसन, अधिकार.
 पाटाचे-अधिकार, आसन, पदवी.
 पाटाउ-पदविणारा, मार्गदर्शक, साधक.
 पाणची-दोन कुपणामधीळ वाट.
 पाणवाडा-मोरी.

पाणिपट्ट-तळें, जळपाव.
 पाण्यांचा-पाण्याचा.
 पांति-पावतात.
 पातिजो-बिश्वास ठेवों.
 पापदा-पापत्व.
 पारक्यां-शत्रू.
 पालति-रक्षण.
 पालव-ईद्रियवृत्ति.
 पाह्हालें-चिस्तारें, गावाळानें.
 पालें-कटकें.
 पालों-विस्तारून.
 पावें-पोहोंचे.
 पाखाव-पावून.
 पारि-जवळ.
 पाविर्ण-पायमापार.
 पाहिचे-उद्यांचे.
 पाहेचा-उद्यांचा.
 पिचडी-धुकने.
 पिडि-पाया.
 पिडु-अहंपदविशिष्ट जीव.
 पिशित-मांस.
 पीसा-वेडा, पिच्छ.
 पीसेया-वेळ्यास, वेडास.
 पुटी-मूठ, पुढा, सुवर्णशोधन.
 पुढारलें-पुढें झालें, कबूल झालों,
 बोलिलों.
 पुस्वणिषा-विद्धि.
 पूस-राभूं, पारण्याचा भेद.
 पेटी-जोडी.
 पेंडवला-दांप.

पैदी-पुडी.
 पेणा-मजल, टप्पा, मुकाम.
 पैदलीं-पेंदळें.
 पैघा-गोळा.
 पेले-लोटणें, सभाळून घरणें.
 पेलेवेलीं-प्रतिदिन दृष्टि.
 पैठी-प्रविष्ट.
 पैसार-मार्ग, पसार, विस्तार.
 पैसिजे-प्रवेश करी,
 पैसं-योगानें, मार्गानें.
 पोटलवे-पोटाचीं धरवे, आळिगवे.
 पोटाळ-पोटाचीं धरूं.
 पोफल-प्रतिष्ठा, वैज.
 पोतीं-तागाचीं पोतीं.
 पोंली-आहार, भोंवताळची भित.
 पोली-महासार्ग, राजमार्ग.
 प्रसिमल-शत्रू, सामनेवाला.
 प्रतिलपति-अनुलक्षण बोलवीस.
 प्रत्यवावो-दोष.
 प्रांगण-वाघे, नगारे.
 प्राची-उदय.
 प्रायेचा-पूर्वीचा, पूर्वययाचा.

फ.

फरवालें-भिन्न स्वादें.
 फरारी-ध्वज, निशाण.
 फाउरी-आभाव.
 फादोवाडा-वेगळें करून.
 फारां-पुष्कळ.
 फारु-पुष्कळ.

फाखी-फाखी, थिरी.
 फुजे-गर्जने.
 फुडी-स्पष्ट, खरी.
 फुल्ले-फुल्लानी.
 फुटोनि-बनून.
 फोकरिजे-वाचेने उच्चारिजे.
 फोकिळियां-बान्याने ओवून नेलेल्या,
 बान्याने फुनून नेलेल्या.
 फोडसे-फुससे.

ब

बगे-देखावा, आकार, मार्ग, संबंध.
 बणवे-प्रतीचीस येई.
 बडवा-गडबड, कोळाहल.
 बस्वचेन-खेराट उगवणारे गवताच्या.
 बहिफरि-बहिष्कार घालून.
 बहुचक्रे-अनेकता.
 बहुवसा-चार, पुष्कळ.
 बागडी-मर्कटादि नाचविणार.
 बागीबल-कंप.
 बाधकां-दोषांत.
 बांधी-बंधन, नियम, समुदित आकार,
 दोरीकडील कूप.

बायली-बायदा.
 बायिलियां-बायदे.
 बालडु-बहुविध.
 बाहली-विस्तार, वेळ.
 बाहिरिबाहिरा-परभारे.
 बीक-बळ, वेळ.

बीजे बीजे-ममन केळें पाहिजे, भाळें
 पाहिजे.

बुकी-मुष्टि, मूठ.
 बुडकली-बुडी.
 बुडलं-बुडवूं.
 बुडसले-शुष्क काह.
 बुबुळे-अवयव विशेष.
 बुरी-कूज, रोग विशेष.
 बूर-वेडा.
 बेचें-बोम.
 बेसो-मुक्ति.
 बैबल-विच्छल.
 बेले-कुंपणाचा आडा, डेळकें.
 बैसणां-बैठक, आसन.
 बोकोटी-सोळी.
 बोबाणे-हाक मारी.
 बोबांत-हाक मारीत.
 बोबे-आरोळीच्या.
 बोल-भाषण, शब्द.
 बोहणीए-मोलापैकी प्रथम, आरंभ,
 सुरुवात.
 बोहिरि-वणवा.

भ

भंगी-रीति, प्रकार.
 भराडा-पूजक.
 भरोवरी-साधनातिष्ठन.
 भवेचि-भिवयांची, झुडुदीची.
 भूमक-ओहणुवक.

भांउरे-प्रमथारें.
भास्ते-भापेस.
भांगारें-सोनें.
भांचे-भन्न होई.
भाटि-निकट जमीनींत, स्तुतिपाठक.
भाटिब-स्तुति, पराक्रम.
भांडुके-भांडखोर.
भाणें-वाट, पात्र.
भादि-भली माय.
भासी-शुद्ध विशेष.
भिगारा-भिगाचें घर, कंदील.
भिगोरि-भोंवरा.
भीला-पराक्रम.
भुरे-वेड, पिसे.
भुरी-वेड, पिसे.
भूर्वगी-सर्पाचे डारें.
भोकसा-सगळें चर्म.
भोजे-संवोध, आवड, सोंग, महत्त्व.

म.

भजे-शोषी.
भटंगजे-स्तोत्र, उपहास.
भट-भट.
भणितु-अंदाज.
भवरी-धन्य विशेष.
भरसार-प्रान्तान्त करणारे.
भरवाखाचें-भरवाऱ्याचें.
भसणें-भोजणें.
भाभुतसाठमे-भागलेंपुढळें.

भांच-भायब, अंतराळीं केलेला मार्ग.
भाजिरा-भय.
भाजिबडा-सिबडा-जणें.
भांदिपसी-समुद्रापास, मंडळीत.
भांदुरी-बाबुकरवार.
भांदोडा-फळांचा पद, बाहुल्य.
भांघति-रजवात, काडवात.
भाळातिळें-अंगीकारिलें, आभाविळें.
भाखांत-अंगीकारीत.
भाहेवणी-कुडीन, सर्भार.
भिणधी-कपटी.
भिरवणिदां-भिरवणुकी, शोभा.
भीकें-संशयानें.
भीतळें-भिळाळें.
मुगुतकीं-मोती.
मुगुतिवाळा-मुक्ति हीच कोणी मुक्ती.
मुदी-मुद्रा.
मुसहारी-मूळ ऊर्फ सामंजस वेळान
जाणारे.
मुति-ओढ्यांत, परांत.
मुसिले-पटले.
मूके-मुगवायाचें.
मूग-मौन.
मेचवे-आटोपे, मुद करवे.
मेचु-प्रीति, आवड.
मेळपकिं-विषयमात्रक, समुदाय.
मेले-लें-योग, संयोग, संयोगानें.
मेळीसी-योगात, संयोगात, एकवटलेत.
मेर-रे-मर्यादा, अवधि (संस्कृत
मीर=मर्यादा).

मेहो-मेघ.
मोहर-मार्ग, दिशा.

य.

यते-येणारे.
याना-आगमन, प्राप्ति.
युगावृत्ति-कृतयुगादींची आवृत्ति.
येकौल-एक वेळ.

र.

रंघन-पाक.
रयणी-रार्शी.
राजबलि-राजाचें हस्ताक्षर, राजमुद्रा.
राजागर-राजांच्या वागा.
रांघवण-स्वयंपाकांतलें पाणी,
अन्नचाराण.
राबाडणें-राबाच्या विना.
राविले-रंगविले.
रिमिमिगि-प्रवेशनिर्गम.
रोहो-अंकुर, आरंभ, वाढ.

ल.

लंघे-लौलांडणें, उपवास करणें.
लचकणें-तरळणें, चळणें.
लवंधा-लवंग.
लवलभा-अति त्वरेन.
लाहलें-हाकालिलें.
लांकण-बंधन.
लागा-संबंधी.

लागु-संबंध.
लाटु-बळकट.
लाढो-दांडगी, मोठी.
लाणें-अवधि, शेवट, प्राप्ति,
गोळा करणें.
लांब-भातगोट्याचें दोप.
लांबिजे-लांब उभे टांगणें.
लावणी-गणना, नेमावणी.
लांबा-व्याघ्रस्त्री.
लांसे-खिन्ह.

लाहाणा-प्राप्त होणारा.
लाहालाहात-अत्युत्कटित.
लुंचित-वपन करिती, काढिती.
लुंवि-स्वभोग.
लेखे-गणनेस.
लेंदिये-अभंगद ओहळास.
लेप-विष, दोप.
लेचे-लेप.
लेसां-बऱ्या बोलकें.
लेहें-चाटी.
लेटी-दकलणें, वूर करणें, मारणें.
लोथ-मोट.
लोलौनि-लोळून.
लेंवे-लोकरी.

व.

वंगु-कळक.
वचवे-जावे.
वठा-न्यूनत्व.

वडप—वृष्टि.
 वस्त्रनाग—वस्त्रनाग.
 वन्हिया—इष्ट.
 वरिषा—पाऊसाला.
 वरैनु—मर्तो; नवरा, पति.
 वरोसी—मिलकल्याची सामग्री.
 वलसा—वलण, केरा, मोवरा.
 वलित—छेदनायोग्यता.
 वसो—वैल, वसू.
 वसोवा—वैलास.
 वाडधाण—वाडळ.
 वाडर—वाईट.
 वाडली—पाडली.
 वाकडिया—पावसाची झड. कडाक्या.
 वास्ताण—व्याख्यान. [ची भंडी.
 वास्त्राणां—व्याख्यानां.
 वागनुता—वक्त्रुत्व.
 वागौरा—वाखदोर.
 वाजटा—व्यर्थ.
 वाटबंधा—वाटमान्या.
 वाटवीजे—मार्ग काढते.
 वाडजतन—फार तत्परता.
 वाडु—फार.
 वाडुवडु—महा भयंकर.
 वाणसिये—वेदवेचे.
 वाणि—तोटा, कमीपणा, वाचा.
 वाति—दिवा.
 वाधावा—येतें चिन्ह, पूर्वसूचना, आर्ता.
 वानी—कस, मासला.
 वायप्रसंगे—अनुद्दिष्ट प्रसंगाने.
 वावें—वाहणे, दाखवणे.
 वातेंवरिल—दोरावरील.
 वालभ—वात्सल्य.
 वासा—वजन विशेष.

वाळी—त्यागी, टाकी.
 वाळें—कुर रोई.
 वाळें तुळें—अति प्रीतीचे, अपूर्व.
 वावेदणे—दगड, सडक.
 वावाटे—ओहोटे.
 वासिपेल—वचकेल.
 वासिपो—वचकू, भिऊ.
 वास्ति—रक्षण्याचे ठिकाण.
 वाहाणघर—जोडे उचलणार.
 वाहाती—मळलेली.
 विकणु—पोल.
 विकिरा—विक्री.
 विस्त्राभरणें—विषयांचे अलंकार.
 विटकु—मोठे, घनदाट, निविड.
 विटाळें—दोष.
 विडा—तांगुल.
 विडाळु—दोष.
 विदल—हिजातीय, डांक.
 विदाण—कौशल्य, कळसूत्र.
 विदाणिये—कुमाल.
 विधुले—विसकटे, नाश पावे.
 विन्यासते—प्रतिपादनास, निरूपणास.
 विपाळ—कादाचित्कत्व.
 विमांडी—पराभवी, फोडी.
 विमुटणी—वियोग.
 विरगति—विरक्ति.
 विरंगुला—अडथळा.
 विवलाविये—प्रकाशनाच्या.
 विवसी—डाकीण, भूत.
 विघेकु—हान.
 विसवणें—विश्वांति पावणें.
 विहि—विधीत.
 वीति—उत्पन्न करतात, प्रसवतात.
 वृत्तिका—वतनदार.

वेच-वेच.
 वेचवें-व्यवहार.
 वेचारे-विपद.
 वेचल-मित्र, निरनिराळे.
 वेगु-स्वरु.
 वेचि-खर्चात, क्षर्चात.
 वेह-सुईचा डोळा, भोंक.
 वेहिला-वेदिला.
 वेदाल-गोळा.
 वेदाली-गळा करतां.
 वेठ-वेठ.
 वेठला-वेठला.
 वेठावें-वेष्टावें, आळाखावें.
 वेळरिया-वेली.
 वेळाल-लढामंडप, धूर.
 वेळाली-विस्तार.
 वेळामेड-समुद्राच्या लाटांना मिणारा.
 वेव्हार-व्यवहार.
 वेव्हारे-व्यापारी.
 वोहरपा-आडवेपण.
 वोहरिळें-आडवें झालें.
 वोहरी-आडवी.
 वोडसेवाचेया-प्रत करणाऱ्याच्या.
 वोखती-चिंता.
 वोळ-रीति, चांगुळपण, प्रभा.
 वोळावी-रीति दाखवी, शिकवी.
 वोळण-ढाल.
 वोडी-आदर.
 वोढाळाचा-उनाडाचा.
 वोढालिवा-वोरी करणाऱ्या.
 वोडवा-गवंड्यांचा लेंवक, आभयस्थान.
 वोरकली-सोने कसायाचा पाषाण.
 वोरकड-सोने कसायाचा पाषाण.
 वोरसे-पान्हा, प्रीति.

वोळटे-ओल्या जमिनी.
 वोली-गहान.
 वोवाडे-उलटे, ओळखे, पडे.
 वोवी-बंध.
 वोसे-मिथ्यात्व, न्यूनता.
 वोह-कांठ, जांचळ.
 वोसे-प्रत.
 वंजे-व्यक्त होते.
 व्वामिजे-उद्योगी लावणें.

व.

वारव-परळ.
 शाडुल-हिरवेगार.
 शाळिका-स्थान, भूमि.
 शिवमुष्टिगंडु-आभिमानाचा पण, पैज.
 शोच्यते-दैन्यास.
 शोधारिली-शुद्ध केली.
 श्रीमाडु-संपत्तीचा मद.

स.

सकलव-मिश्रित.
 सकु-सत्ता.
 सकुडि-समरीर.
 सचकु-संग्रही.
 सणार्णे-तीक्ष्ण.
 सभाष-बळकट.
 सदटे-सहृद, बळकट.
 सहु-छंद.
 सदे-छंदानें.
 संपजति-संपद्यमान होतात.
 सपाई-संपूर्ण.
 सपोल-व्यर्थ, निष्फळ.
 सबडुडी-गुडुप.
 समूठ-संपूर्ण.

समोक-समयिक.
 समोरिका-पुदीळ.
 समोहरे-प्रत्यक्ष.
 सर्वस-सर्व कायकारा.
 सरांडेल-झिडविडेळ.
 सरोमरी-मुलना, खाम्ब.
 सव-शिरकाव.
 सवदणी-परतचें तादव.
 सवळे-उर्यां, प्रातःकार्णी.
 सवळ-सुखीमित.
 सविया-स्वतः.
 सविचलें-सविस्तर.
 साइलेयां-बोजारच्या.
 साडमा-प्रत्यक्ष, पुढलें, समोरचें,
 तेव्हांच.
 साखळ-साडूल, जाणें.
 साळणें-सज्य.
 सांजवणी-धार.
 साजा-तयार.
 साजीव-साजें, तीक्ष्ण, जिवंत.
 साटु-चावूक, प्रतोद.
 साडूल-दिरवें गवत.
 साणें-घडून करणें.
 सात-सोशीत.
 सातरिया-ससाह, सतरक.
 सातवेडली-सात नांवांची इंगळी.
 सति-राजारी.
 साधु-शब्द.
 साच-इच्छा.
 सापु-सर्प.
 सावलाहुनु-अन्नाहून, पहराहून.
 सामाये-समावे.
 सारकतु-विहालेल कोळसा.
 सारिलें-सारली.

सारोक-सांजलें.
 सार-सातवें.
 सारवें-कातवें.
 सालिये-संपन्न.
 सारगणी-कापणी.
 सांवेरे-मरे.
 साया ३२-साहाय्य, साम्य.
 सावाव-साहाय्याचें.
 सायें-अवयें.
 सासन-सासन.
 सासान-जंदण.
 सासिनलिया-विस्तारव्याज, भरव्याज.
 साहांतिवा-सोसणान्दा.
 सिचडी-कडू.
 सितरी-फसवी.
 सिधिति-केवती, निपजविती, बाहेर
 काढती.
 सिनानी-निराळी, भिन्न.
 सिनार-निराळें, भिन्न.
 सिनी-वेगळी, निराळी.
 सिवारी-डाकीण.
 सिरके-प्रवेश करी.
 सिरालें-उरें.
 सिरीवाणी-आवड, इच्छा.
 सिसार-शिरोरोगी.
 सिहवीरें-डावणी.
 सींग-अन्नभाग.
 सीनछाल-छिन्न साल आहे ज्याची,
 छपमंगूर.
 सीन-वेगळें, निराळें.
 सुआर-पाकडणी.
 सुरजे-पालिजे.
 सुजे-सुजे-सुचे.
 सुजे-सुचे.

सुणी-साहपारी, धाळपारी,
 सुयार्णे-सुझाळ,
 सुरंगी-वाट, सुवार,
 सुरफुरे-धातळ,
 सुरवाडे-सुख, अनुकूल, मर्जी, सुकळ
 सुवर्मा-अत्यंत मार्मिकता,
 सुवाण-चंगळ,
 सुवाये-चांगल्या वाऱ्याने,
 सुवालली-चांगली, सुखाची,
 सुवे-घाली,
 सुहावा-मनोरमा,
 सुहावे-मेवावे,
 सुहावेया-प्रापक,
 सुटिका-मुक्ति, सोडवण,
 सुति-निघवात,
 सुतील-वाळतील, काढतील,
 सुसि-घालिरी,
 सेजेयां-जेजारण्या,
 सेदे-करण्याचे ठारे,
 सेलिळा-तरंगळ,
 सेलिण-उत्तम वाटा,
 सेस-नवरानवरीस अक्षता, शेप,
 सेव-अनेक, सर्व,
 सोआवे-घालावे, वाढावे,
 सोए-निजे,
 सोकरी-पांखरे हाकीं,
 सोचरा-सखविशेष,
 सोणवी-पृथ्वी,
 सोफ-सटकें, फोक,
 सोभु-ऊर्मि तरंग.

सोवे-आधार, आश्रय,
 सोलें-उच्चरत सोनें,
 सोवता-वरपदा,
 सोवते-साथक,
 सोहळेया-सुख, चैन, सोहळा,
 सोदणी-परटाने तादण,
 स्तौति-प्रतिष्ठा, मोठेपणा,
 स्तौतीचेया-कीर्तीच्या, प्रतिष्ठेच्या,
 स्वसर्णे-आस टाकणे.

ह.

हडर्या-हटसाधनें,
 हडपु-इवां,
 हवावे-शोभा,
 हाडाकाडर-हावे खाणार,
 हाणि-तोटा,
 हातभरण्यां-हात घरण्यानें,
 हातयसावे-हातीं घरावे,
 हावोफळिया-हां हां हाणतां,
 हाथि-गज, हस्ती,
 हाथेवा-काढतात,
 हालाफुर्छी-तत्काळ, हां हां हाणतां,
 हिचे-हृदय,
 हिरतां-हिरोन घेतां,
 हिरे-हिरोन घेई,
 हीमारी-घेडीच्या दिवसांत,
 हुरपतां-धग लासतां, होरपळतां,
 होलासति-तुच्छ मानिती,
 होणां-होण्यानें.